

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1936

ΑΡΙΘ. 49-50

ΤΟ Α'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

'Αφ' ἧς ἐποχῆς μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον παρήχθη ἡ λεγομένη οἰκουμενικὴ κίνησις, ἡ ὁποία διὰ τῶν τριῶν αὐτῆς διεθνῶν ὁργανώσεων (τοῦ «Παγκοσμίου Συνδέσμου διεθνoῦς φιλίας διὰ τῶν Ἐκκλησιῶν», τῆς «Πίστεως καὶ Διοικήσεως» καὶ τῆς «Ζωῆς καὶ ἐργασίας») ἐπιζητεῖ τὴν συνένωσιν πασῶν τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἡθικοῦ κακοῦ, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία συνειργάσθη καὶ συνεργάζεται διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς εἰς τὴν διεθνή ταύτην χριστιανικὴν κίνησιν.

Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ συναντηθῶσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κατ' ἐπανάληψιν ὁρθόδοξοι Ἱεράρχαι ἐν οἷς καὶ ὁ ἀειμνήστος Ἀλεξανδρείας Φώτιος καὶ θεολόγοι, οἱ ὅποιοι μέχρι τότε δὲν ἐγνώριζοντο ἀμοιβαίως, ἔνεκα δὲ τῶν πυκνῶν αὐτῶν συναντήσεων ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη τῆς στενωτέρας συνεργασίας τῶν ὁρθοδόξων θεολόγων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς διαφόρους ὁρθοδόξους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας.

Εἰς διεθνή τινα συγκέντρωσιν τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης κινήσεως ἐν Κοπεγχάγῃ τῷ 1922 ὁ καθηγητὴς κ. Ἀμίλκας Ἀλιβιζάτος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καλέσας τοὺς παρόντας ἐκεῖ ὁρθοδόξους θεολόγους ἐπρότεινε νὰ συνεργασθοῦν καὶ νὰ καλλιεργήσουν τὴν ἰδέαν τῆς συγκλήσεως Πανορθοδόξου Συνεδρίου.

Ἡ πρωτοβουλία τοῦ κ. Ἀλιβιζάτου εὗρεν ἀμέσως πρόθυμον ἤχῳ διότι ὅλοι ἦσαν προπαρασκευασμένοι καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἀνάγκης τῆς στενωτέρας συνεργασίας τῆς ὁρθοδόξου Θεολογίας εἶχεν ὠριμάσῃ. Πάντες τότε, ἀναγνωρίζοντες τὴν προέλευσιν τῆς πρωτοβουλίας καὶ τὸ γεγονός ὅτι αἱ Ἀθῆναι εἶνε ἡ ἔδρα τῆς ἀρχαιοτέρας Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, καθώρισαν ὅτι ἂν ποτε συνήρχετο τὸ Συνέδριον τοῦτο θὰ ἔπρεπε νὰ συνέλθῃ ἐν Ἀθήναις. Ἐκτοτε ἐγένοντο διάφοροι συναντήσεις κατ' αὐτὴν συνεζητεῖτο τὸ πρᾶγμα καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀθήναις τῷ 1930, ἐν Cambridge τῷ 1932 καὶ ἐν Chambly τῆς Ἑλβετίας τῷ 1935. Καὶ τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ συζητήσει καὶ τῇ συσκέψει καθίστατο ὠριμώτερον. Δυστυχῶς λόγοι τεχνικῆς φύσεως καὶ ἰδίᾳ οἰκονομικῆς καθίσταντο δύσκολον τὴν πραγματοποιήσειν τῆς ἰδέας τοῦ Συνεδρίου. Ἡ τελευταία συνάντησις ἐν Chambly εἶχε τοῦτο τὸ ἰδιάζον, ὅτι ἐτέθη ἀπεριφράστως τὸ ζήτημα τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου διὰ τὸ 1936, ἀπεφασίσθη δὲ τότε ὅτι, ἂν ἡ Ἑλλάς ἡδυνάτῃ νὰ συγκαλέσῃ τὸ Συνέδριον, ἡ Ρουμανία θὰ ἀνελάμβανε τὸ βάρος τῆς συγκλήσεώς του. Ὁ κ. Ἀλιβιζάτος ἐπι-

στρέψας εἰς Ἑλλάδα τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1935 συνεννοήθη μετὰ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, μετὰ τὰς γενομένας δὲ ἐνεργείας παρὰ τῇ Κυβερνήσει καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῆς Σχολῆς πρὸς σύγκλησιν τοῦ Συνεδρίου, ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου ἀπηύθυνεν ἐπίσημον πρόκλησιν πρὸς πάσας τὰς ὁρθοδόξους πανεπιστημιακὰς Θεολογικὰς Σχολὰς ὅπως ἀποστείλωσιν ἀντιπροσώπους αὐτῶν εἰς Ἀθήνας πρὸς συγκρότησιν τοῦ Συνεδρίου. Ἀμέσως μετὰ ταῦτα, κατὰ τὰ ἐν Chambly ἀποφασισθέντα ἐν περιπτώσει συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου ἐν Ἀθήναις, ὁ κ. Ἀλιβιζάτος ἐντολῇ τῆς Σχολῆς ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον (Ἰαν. 1936), ὅπου συνῆλθον ἀντιπρόσωποι τῶν λοιπῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, καὶ ἐκεῖ ἀπὸ κοινοῦ καθώρισαν ἐπισήμως ὅθι μόνον τὰς λεπτομερείας τοῦ Συνεδρίου, ἀλλὰ καὶ ἱδρυσαν τὴν μόνιμον ὁργάνωσιν τῶν Συνεδρίων τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, τὰ ὁποῖα θὰ συνέρχωνται κατὰ διετίαν καὶ ἐκ περιτροπῆς εἰς τὰς ἔδρας τῶν Ὁρθοδόξων θεολογικῶν Σχολῶν κατὰ σειρὰν ἀρχαιότητος.

Διὰ τὸ Α'. Συνέδριον ἐπεκυρώθη ἡ πρώτη ἀπόφασις τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου εἰς Ἀθήνας, ὠρίσθη ὁ χρόνος τῆς συγκλήσεως αὐτοῦ (22 Νοεμβρίου 1936), καθωρίσθη τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ καὶ ἐπεκυρώθη ὁ μόνιμος ὁργανισμὸς ὁ ἀφορῶν εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῶν ἐφεξῆς Συνεδρίων.

ΣΥΓΚΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Εἰς τὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Ἀλιβιζάτου Ἐπιτροπὴν ἀποτελεσθεῖσαν ἐκ τῶν καθηγητῶν Γρηγ. Παπαμιχαήλ, Δ. Μπαλάνου καὶ Β. Βέλλα (Γενικοῦ Γραμματέως) ἀνετέθη ἡ ὁργάνωσις καὶ σύγκλησις τοῦ Συνεδρίου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔχουσα τὴν ἀμέριστον συνδρομὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κατὰ καιροὺς Ὑπουργῶν τῆς Παιδείας κ. κ. Τουρκοβασίλη, Μπαλάνου, Λυύβαρι καὶ Γεωργακοπούλου προέβη εἰς τὴν ὁργάνωσιν τοῦ Συνεδρίου καὶ προσεκάλεσε τὰς ὁρθοδόξους Πανεπιστημιακὰς Θεολογικὰς Σχολὰς ὅπως λάβωσι μέρος εἰς τὸ Α'. ἐν Ἀθήναις Συνέδριον τῆς ὁρθοδόξου Θεολογίας τῇ 22 Νοεμβρίου 1936. Λόγῳ ὅμως τῆς μετέπειτα κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁρισθείσης κηδείας τῶν ἀειμνήστων Βασιλέων Κωνσταντίνου, Σοφίας καὶ Ὀλγας τὸ Συνέδριον ἀνεβλήθη διὰ μίαν ἐβδομάδα, συνῆλθε δὲ πανηγυρικῶς τῇ 29ῃ Νοεμβρίου 1936 ἡμέρᾳ Κυριακῇ.

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Πράγματι, κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην συνῆλθον ἀντιπρόσωποι πασῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν ἐγκαίρως ἀφικθέντες εἰς Ἀθήνας, οἵτινες καὶ συνεκρότη-

σαν τὸ Α'. Συνέδριον. Οἱ σύεδροι οὗτοι κατὰ σειρὰν ἀρχαιότητος Σχολῶν ἦσαν οἱ ἑξῆς:

Ἀθηνῶν: ὁ Μ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν (ἐπίτιμος καθηγητὴς τῆς Σχολῆς), οἱ κ. κ. Ἰωάννης Μεσολωρᾶς (ὁμοτίμος καθηγητὴς), Γρηγόριος Παπαμιχαήλ (τῆς Ἀπολογητικῆς), Ἀμίλκας Ἀλιβιζάτος (τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου), Κωνσταντῖνος Δυοβουνιώτης (τῆς Δογματικῆς καὶ Χρ. Ἠθικῆς), Δημήτριος Μπαλᾶνος (τῆς Πατρολογίας), Βασίλειος Στεφανίδης (τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας), Νικόλαος Λούβαρις (τῆς Ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης), Γεώργιος Σωτηρίου (τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας), Παναγιώτης Μπρατσιώτης (τῆς Ἑρμηνείας τῆς Π. Δ. τῶν Ο'), Βασίλειος Βέλλας (τῆς Ἑρμηνείας τῆς Π. Δ. ἐβρ. κειμένου), Εὐάγγελος Ἀντωνιάδης (τῆς Ἑρμηνείας τῆς Κ. Δ.), καὶ οἱ Ὑφηγηταὶ κ. κ. Α. Φιλιππίδης καὶ Δ. Μωραΐτης.

Βουκουρεστίου: Οἱ κ. κ. Basile Ispir (τῆς Ἱεραποστολῆς), Serban Ionesco (τῆς Χρ. Ἠθικῆς), Teodor Popescu (τῆς Ἐκκλησιαστ. Ἱστορίας), P. Vintilescu (τῆς Λειτουργικῆς), G. Cristescu (τῆς Ἀπολογητικῆς).

Ἰασιίου: (Kisinev-Jassy) ὁ κ. Joan Savin καὶ ὁ Ἀρχιμανδρίτης Scriban.

Τσερνάουτίου (Cernauti): Ὁλως δεδικαιολογημένως ἀπουσίασεν, ἀνεγνώσθησαν ὅμως αἱ ἀνακοινώσεις τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Σχολῆς ταύτης.

Βελιγραδίου: οἱ κ. κ. K. D. Stefanovitch, St. Dimitrievitch, Filaret Grantitch.

Σόφιας: οἱ κ. κ. St. Zankow, G. Paschev, Iv. Goscheff.

Παρισίων (τὸ θεολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τῶν Ρώσων): οἱ κ. κ. Serge Bulgakow, Bas. Zenkovski, Ant. Kartaschoff, Geor. Florovsky.

Πολωνίας: οἱ κ. κ. Nic. Arseniev, Ἰλαρίων Βασδέκας.

Τὸ Συνέδριον συνεκρότησαν οἱ καθηγηταὶ οὗτοι ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Ἀμίλκας Ἀλιβιζάτου. Τὴν γενικὴν γραμματεῖαν τοῦ Συνεδρίου εἶχεν ὁ καθηγητὴς κ. Βασίλειος Βέλλας. Εἰδικοὶ γραμματεῖς τοῦ Συνεδρίου διωρίσθησαν ὑπὸ τῆς οργανωτικῆς ἐπιτροπῆς οἱ κ. κ. Α. Φυτράκης Π. Θ. καὶ Μ. Ζαφειρίου Π. Ν. γραμματεὺς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Πολλοὶ νεώτεροι καθηγηταὶ θεολόγοι τῶν γυμνασίων καὶ γλωσσομαθεῖς φοιτηταὶ ἐβοήθησαν προθύμως εἰς τὴν ἐπιτυχῇ διεξαγωγῇ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου.

Οἱ τελευταῖοι καταλλήλως ὁδηγηθέντες ὑπεδέχθησαν τοὺς ξένους Καθηγητὰς εἰς τοὺς σταθμοὺς κατὰ τὴν ἀφίξιν των, πάντες δὲ τῇ φροντίδι τῆς οργανωτικῆς ἐπιτροπῆς κατέλυσαν εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον Acropol Palace, εἰς τὸ ὅποιον διέμενον καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Συνεδρίου.

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

Ἡμέρα τῆς πανηγυρικῆς ἐναρξέως τοῦ Συνεδρίου ὁρίσθη ἡ 29 Νοεμβρίου, Κυριακή. Καὶ τῇ μὲν 9 1/2 π.μ. ἐν τῷ Πανεπιστημιακῷ ναῷ τῆς Καπνικαρέας ἐτελέσθη σεμνοπρεπεστάτη λειτουργία ἱερουργούντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσό-

στόμου περιστοιχουμένου ὑπὸ ἱερέων ἐλλήνων, ῥώσων καὶ σέρβων, παρόντων δὲ πάντων τῶν μελῶν τοῦ Συνεδρίου μετὰ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀμίλκας Ἀλιβιζάτου, τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, πολλῶν Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, φοιτητῶν καὶ πολυαριθμοῦ ἐκκλησιάσματος. Ὁ χορὸς, διευθυνόμενος ὑπὸ τοῦ πρωτοψάλτου τοῦ ναοῦ κ. Α. Λεβαντιῆ, ἔψαλε κατὰ τὰ ἀρχαῖα βυζαντινὰ μέλη ἐμποιήσαντα ἀρίστην καὶ θαυμάστιαν ἐντύπωσιν εἰς τὸ ἐκκλησίασμα¹. Τὸ Εὐαγγέλιον ἀνεγνώσθη ἐλληνιστί, σλαβωνιστί καὶ ρουμανιστί, τὸ δὲ Σύμβολον τῆς Πίστεως καὶ τὴν Κυριακὴν προσευχὴν εἶπεν ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου. Μετὰ τὴν λειτουργίαν ἐψάλη δοξολογία, μεθ' ἣν πάντες διηυθύνθησαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ κατέλαβον ἐν τῇ καταμέσῳ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τὰς καθωρισμένας θέσεις. Εἰς τὴν αἴθουσαν προσῆλθον τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, οἱ παρεπιδημοῦντες ἱεράρχαι, ὁ Πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ ἄλλοι ὑπουργοί, οἱ ἀνώτατοι ἀξιωματοῦχοι τοῦ κράτους, οἱ Καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, οἱ καθηγηταὶ θεολόγοι λαϊκοὶ καὶ κληρικοί, οἱ φοιτηταὶ τῆς Θεολογίας καὶ τῶν ἄλλων Σχολῶν καὶ πλείστοι ἄλλοι κεκλημένοι. Τὴν θέσιν τοῦ προεδρείου εἶχεν ἡ Ὁργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ. Τῇ 11. 35' ἀκριβῶς προσῆλθεν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς, ὅστις ὑπαντήθει εἰς τὰ προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Συνεδρίου καὶ τοῦ Πρυτάνεως καὶ ὁδηγηθεὶς εἰς τὴν αἴθουσαν κατέλαβε τὸν βασιλικὸν θώκον. Μετὰ μικρὰν προσευχὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, ὁ Πρόεδρος παρελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα εἶπε τὸν ἀκόλουθον ἐναρκτήριον.

Μεγαλειότατε,

Μακαριώτατε,

Κυρίαὶ καὶ Κύριοι,

Εἶμαι εὐτυχὴς διότι μετὰ πολλὰς καὶ ἀληθῶς κοπιώδεις προσπάθειας βλέπω σήμερον πραγματοποιούμενον σχέδιον, τὸ ὅποιον οὐχὶ κατ' ἀπολύτως πρωτότυπον τρόπον συνέλαβον πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀδιάκοπον αποτελούσα συνέχειαν τῆς ἀρχαίας καὶ ἡνωμένης Ἐκκλησίας, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι, καθ' ὅλην ἰδίαν τὴν περίοδον τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, σπουδαίαν παρουσιάζει ἐξέλιξιν, εἰσῆλθεν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μάλιστα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ πολὺ πρὸ ταύτης, ἀπὸ τῶν περὶ τῶν εἰκόνων δηλ. καὶ τοῦ σχίσματος ἐρίδων, εἰς μακρὰν περίοδον ἐξωτερικῆς παρακμῆς, ἐξικνουμένην μέχρις ἡμῶν περίπου.

Αἱ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐντεῦθεν συνθῆκαι ἦσαν ἐξαιρετικῶς δυσμενεῖς

1. Αἶνοι ἡχος α' καὶ Ἑσθινὸν ἡχ. δ' Π. Πελοποννησίου· δοξολογία ἡχ. α' τετράφ. Ἰακ. Πρωτοψάλτου· Ἀντίφωνα, Ἀπολυτίκια, Τρισάγιον ἡχ. β' τῆς παραδόσεως. Δύναμις Ἁγίος ὁ Θεὸς Γεωργίου Κρητός· Χερουβικὸν ἡχ. α' διασκευὴ Ι. Σακελλαρίδου ἐκ παλ. μεσσ. χειρογράφων. Αἰτουργικά πλ. δ' τῆς παραδόσεως. Ἀξιὸν ἔστιν βαρὺς ἐναρμόνιος Χουμουζ. Χαροφύλακος· Κοινωνικὸν Αἰνεῖται πλ. α' Ι. Κλαδᾶ.

διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ δὴ τοιαῦται, ὥστε νὰ καταστῇ ἀδύνατος οἰαδήποτε σοβαρὰ ἐν αὐτῇ πνευματικὴ κίνησις. Ἀκόμη δὲ καὶ τὸ ἀριθμητικῶς μεγαλύτερον τμήμα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ Ῥωσικὴ Ἐκκλησία, ἂν καὶ δὲν ἐγνώρισε τὸν τουρκικὸν ζυγόν, δὲν εἶχε τελείως ἀνδρωθῇ καὶ χειραφετηθῇ καὶ ἐπὶ πολὺ εἰσέτι ἦτο οὐσιαστικῶς ἐξηρημένον ἐκ τῆς ὑπὸ δουλείαν μητρὸς Ἐκκλησίας Κων)πόλεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἤρξατο ἀναζωογονουμένη ἡ ἐθνικὴ συνείδησις τῶν ὑποδούλων λαῶν. Καὶ ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤρξατο ἡ φυσικὴ κίνησις πρὸς δημιουργίαν τῶν νεωτέρων ἐπὶ μέρους ὀρθοδόξων αὐτοκεφάλων ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν, ἥτις συνετελέσθη κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὡς ἄμεσος συνέπεια τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν λαῶν τούτων καὶ τῆς δημιουργίας ἐκ τούτων τῶν ἐλευθέρων κρατῶν. Εἰς ταῦτα ἰδρυθησαν αἱ αὐτοκέφαλοι ἐκκλησίαι, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπολύτως ὀρθὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθέρως ἐκκλησίας ἐν ἐλευθέρῳ κράτει καὶ τὴν ἀπολύτως ἀξιεπαινον τῆς Ἐκκλησίας μας διάθεσιν καὶ ἀρχὴν τῆς πλήρους καὶ ἐθνικῆς ἀκόμῃ πνευματικῆς περιθάψεως ἐκ μέρους τῆς τῶν λαῶν, τοὺς ὁποίους αὕτη ἐξυπηρετεῖ θρησκευτικῶς.

Δυστυχῶς, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τούτων δὲν ἐγένετο ἐντελὲς ἄνευ ἐμφανίσεως ἐθνικιστικῶν τινων τάσεων, ἐνεκα τῶν μονομερῶν κατευθύνσεων τῆς πολιτικῆς τοῦ παρελθόντος ἰδίου αἰῶνος. Ἐνῷ δὲ ἡ δημιουργία αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν εἶναι καθ' ὅλα κανονικὴ καὶ συντελεῖ μάλιστα εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συνόλου, εἰς τὴν περίπτωσιν τὴν ἰδικήν μας, διὰ τὴν γενομένην παρεκκλίσιν τῆς ἀρχῆς, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ὑψωθῶσιν ὑψηλὰ μεταξὺ τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς Ὁρθοδοξίας τείχη, αἵτινα διὰ τῶν φυλετικῶν καὶ ἐθνικιστικῶν διαφορῶν καὶ τῆς ἀγνοίας τῶν γλωσσῶν τῶν διαφόρων ὀρθοδόξων λαῶν κατέστησαν ἔτι παχύτερα καὶ δυσπροσιτότερα. Οὕτω, λαοὶ ἀνήκοντες εἰς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς μητρὸς Ἐκκλησίας γαλουχούμενοι, ἐνεφανίζοντο, οὐχὶ σπανίως, ἔχθιστα πρὸς ἀλλήλους διακείμενοι, αἱ δὲ τοπικαὶ ἐκκλησίαι τῶν περιορίζοντο εἰς τὰ ἴδια ὅρια, πᾶσαν σχεδὸν διακόπτουσαι πρὸς ἀλλήλας πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν καὶ παραμένουσαι εἰς ἀπομόνωσιν. Εἶναι περιττὸν νὰ εἴπω, ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη ἐπέτεινε τὴν παρακμὴν καὶ εἰς πλήρη ἐφερε τὴν Ἐκκλησίαν μας ὡς σύνολον μαρασμόν.

Ἀληθῶς δὲ οὐδὲ ἡ τὴν Ἐκκλησίαν ἰδιαίτερος θεωραπεύουσα Θεολογικὴ ἐπιστῆμη ἐξηρέθη τῶν τοιούτων τάσεων, ἐφ' ὅσον, συντελούσης καὶ τῆς ἀγνοίας τῆς γλώσσης, ἡ θεολογικὴ κίνησις ἡ εἰς τὴν μίαν ὀρθόδοξον χώραν ἐμφανιζομένη ἡγνοεῖτο σχεδόν, εἰς τὴν ἄλλην. Εἶναι περιττὸν νὰ τόνισω ὅτι αἱ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα καὶ μέχρι τῆς λήξεως τοῦ Παγκοσμίου πολέμου (1920) διεθνεῖς συνθήκαι ὑπέθαλπον τὰς αὐτάς τάσεις καὶ ὅτι ἡ σωβινιστικὴ τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας διάθρυψις ἐπέβαλον ταύτας ὡς ἀναγκαίας καὶ ἀπαραιτήτους.

Ἦλθεν ἐν τούτοις καὶ ἡ νέα ἐποχὴ. Ἡ ἐποχὴ τῆς ἀπομονώσεως ἔληξεν. Ἐπαυσεν ὀριστικῶς ἰσχύουσα ἡ πεποιθήσις ὅτι ἕκαστος δύναται νὰ ζήσῃ ἐν πλήρει ἀπομονώσει καὶ μακρὰν πάσης μετὰ τῶν ἄλλων συνεννοήσεως καὶ ἐπικοινωνίας. Ὁ μέγας πόλεμος ἰδίᾳ,

παρὰ τὴν σκληρότητά του καὶ τὰ ἀπαίσιά του ἀποτελέσματα, ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν εἰλικρίνεια, ἡ συνεργασία καὶ ἡ ἀγάπη ἀποτελοῦν ὄχι μόνον τὴν ὥραιότεραν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρακτικωτέραν μέθοδον τῆς ἀληθοῦς προόδου τῶν λαῶν καὶ τῶν κοινωνιῶν. Πράγματι δέ, ἐντὸς ἐλαχίστου σχετικῶς χρόνου ἐγένετο τόσον τεραστία ἐργασία πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐπικοινωνίας τῶν λαῶν καὶ πρὸς συγχρονισμόν τοῦ ρυθμοῦ τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος, ὥστε δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ τις, ὅτι οὐδέποτε ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος παρετηρήθη παρομοία τάσις στενωτέρας ἐπικοινωνίας, γνωριμίας καὶ συνεργασίας μεταξὺ τῶν λαῶν. Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν καὶ πλείσται ὅσαι σοβαραὶ διεθνεῖς ὁργανώσεις, παρὰ τοὺς σπουδαίους ἐνδοιασμοὺς καὶ τὴν κριτικὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ ἔχῃ ἀπέναντί των, καὶ παρὰ τὴν ἐξαιρετικῶς κρίσιν θείσιν, εἰς ἣν εὐρίσκεται σήμερον ἡ οἰκουμένη, ἐπέτυχον σπουδαία ἀποτελέσματα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἐκτραπῶ εἰς γενικότητος περιορίζομαι εἰς τὸ Θεολογικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν περιβάλλον, τὸ ὁποῖον καὶ μᾶς ἐνδιαφέρει κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην περισσότερον.

Ἡ λήξις τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐγκαινιάζει ἐντονον δρᾶσιν τῶν διεθνῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ θεολογικῶν δυνάμεων καὶ ὁργανώσεων, πρὸς κατάρριψιν τῶν χωρίζοντων τοὺς διαφόρους λαοὺς καὶ τὰς διαφόρους Ἐκκλησίας σινικῶν τειχῶν, τῶν δημιουργηθέντων διὰ τῶν μεγάλων σχισματικῶν γεγονότων καὶ τῆς ταῦτα φυσικῶς ἐπακολουθησάσης ἐπιμόχθου μὲν καὶ σοβαρᾶς εἰς ὄγκον, ἀλλὰ σχολαστικῆς καὶ φανατικῆς, δύναμις νὰ εἴπω, ἐργασίας τῆς Θεολογίας πρὸς δικαιολογίαν καὶ ὑποστήριξιν τῶν ἀντιμαχομένων ἀπόψεων. Σπουδαία δὲ πράγματι καταβάλλεται ἐνωτικὴ προσπάθεια ὑπὸ τῆς λεγομένης οἰκουμενικῆς κινήσεως πρὸς ἐπιτυχίαν ἀνασυνδέσεως τῶν εἰς παλαιότερους χρόνους ἀποκοπέντων συνδετικῶν κρίκων, ἐπὶ σκοπῷ συγκεντρώσεως τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου ὑφισταμένων πνευματικῶν χριστιανικῶν δυνάμεων καὶ δημιουργίας ἐνιαίου χριστιανικοῦ μετώπου, δυνάμενου νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τοῦ ἡθικοῦ κακοῦ, τὸ ὁποῖον, ὑπὸ οἰανδήποτε αὐτοῦ σύγχρονον μορφήν συντεταγμένον καὶ εἰς ἑαυτὸ πειθαρχοῦν, ἀπειλεῖ διὰ πραγματικῆς καταστροφῆς τὴν καθεστηκυῖαν θρησκευτικὴν, ἡθικὴν καὶ κοινωνικὴν τάξιν. Καὶ ἐνῷ ἡ πρὸ τοῦ αἰῶνός μας ἐποχὴ διὰ τὴν κρατοῦσαν στενότητα καὶ ἐπιμονὴν ἀντιλήψεως τῶν διαφόρων θεολογικῶν ἰδίᾳ κύκλων, οἱ ὁποῖοι οὐχὶ σπανίως ἐλησμόνουν πλήρως ἐν τῇ θεολογικῇ συζητήσει, διατυπώσει καὶ μονομερεῖ ἀντιλήψει, αὐτὴν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας τὴν κυρίαν οὐσίαν, θὰ ἡδύνατο νὰ ὀνομασθῇ καὶ χαρακτηρισθῇ ἡ ἐποχὴ καὶ ἡ περίοδος τῆς διαιρέσεως, ἡ ἀπὸ τοῦ πολέμου καὶ ἐντεῦθεν ἐποχὴ ἀναμφισβητήτως καὶ ἀνεξαργετήτως τῶν ἀμφιβόλου ἰσως θετικότητος ἀποτελεσμάτων τῆς καταβαλλομένης ἐνωτικῆς προσπάθειας δύναται νὰ ὀνομασθῇ καὶ διὰ μόνην ταύτην τὴν καταβαλλομένην ἐνωτικὴν προσπάθειαν καὶ διὰ τὴν φύσιν καὶ τὸν χαρακτήρα αὐτῆς, ἡ ἐποχὴ τῆς ἐνώσεως, τῆς ἀνασυνδέσεως καὶ τῆς μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐγρηγόρσεως ἐνιαίας χριστιανικῆς συνειδήσεως.

Ἡ οἰκουμενικὴ λεγομένη κίνησις, [ἣν ἀναλύεται κυρίως εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας διεθνεῖς ὁργανώσεις α) τὸν Παγκόσμιον Σύνδεσμον Διεθνῶς Φιλίας διὰ τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸν ἀποσκοποῦντα τὴν δι' εἰρηνικῶν μέσων καὶ χριστιανικῆς διαθέσεως ἐξέτασιν καὶ λύσιν τῶν μέχρως αἵματος χωριζόντων τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἔθνη διαφορῶν. β) τὴν Διεθνή Ὁργάνωσιν Πίστεως καὶ Διοικήσεως, τὴν ἐπιδιώκουσαν τὴν τό γε νῦν δυσχερεστάτην συνεννόησιν τῶν διαφορῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῶν δογματικῶν διαφορῶν καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς δογματικῆς αὐτῶν ἐνώσεως καὶ γ) τὴν Παγκόσμιον Ὁργάνωσιν τοῦ Πρακτικοῦ λεγομένου Χριστιανισμοῦ, τὴν ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν συνένωσιν καὶ σύσφιγγξιν πασῶν τῶν ἡθικῶν δυνάμεων καὶ ἀντιλήψεων τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, πρὸς ἔξαρσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ἀνάγκης τῆς ἐμπράκτου ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ ἐφαρμογῆς τῶν ἀπολύτων καὶ αἰώνιων ἡθικῶν ἀρχῶν τοῦ Ἐθαγγελίου ἐπὶ ἀποτελεσματικῇ καταπολεμῇ καὶ ἐκμηδενίσει τοῦ διὰ τὴν ἀδιαφορίαν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἡθικῶν τούτων ἀρχῶν κυριαρχοῦντος σήμερον καὶ θρασυτάτου ἐπιβαλλομένου ἡθικοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ κακοῦ], ἡ οἰκουμενικὴ, λέγω, κίνησις ἐργάζεται ὑπερανθρώπως διὰ τὴν ἐπιτυχίαν, ἂν μὴ τῆς ἐνώσεως, διὰ πολλοὺς λόγους δυσχερεστάτης καὶ ἀδυνάτου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τῆς ἀμοιβαίας συνεννόησεως τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ὁ παρακολουθῶν, ὡς ἐγώ, τὴν κίνησιν ταύτην ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς γενέσεως θὰ σχηματίσῃ τὴν πεποιθήσιν ἴσως, ὅτι δὲν θὰ ἀργήσωμεν νὰ ἴδωμεν τὰ θετικὰ ἀποτελέσματα τῆς σπουδαίας ταύτης προσπάθειας. Τὸ γεγονός μάλιστα καὶ μόνον ὅτι, ἐνῶ καὶ πρὸ ὀλίγων ἀκόμη δεκαετηρίδων ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέλευσις ἀντιπροσώπων τῶν διαφορῶν Ἐκκλησιῶν οὐ μόνον ἀδύνατος καὶ ἀκατόρθωτος ἐθεωρεῖτο, ἀλλὰ καὶ, τυχὸν πρὸς μικρὸν πραγματοποιουμένη, ταχέως διελύετο ἐν περισσοτέρῳ ἐχθρότητι διὰ τὸν ἐπικρατοῦντα πανταχόθεν πεισματικὸν φανατισμὸν, τὸν βασιζόμενον, κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν παχυλὴν τῶν ἐκτερωθέν συνθηκῶν καὶ πραγμάτων ἄγνοιαν, σήμερον παρακάθηνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀντιπρόσωποι τῶν διαφορῶν Ἐκκλησιῶν, ἔστιν ὅτε καὶ αὐτῆς τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τύπον φιλικῶν παρατηρητῶν, συζητούντες ἐν πλήρει εἰρήνῃ καὶ ἡρεμίᾳ τὰς ὑφισταμένας διαφορὰς καὶ οὐκ ὀκνηρῶς ἐπὶ πολλῶν σημείων εἰς πραγματικὴν φθάνοντες συνεννόησιν, καταδεικνύει τὴν ἐν τούτῳ ἐπιτευχθεῖσαν ἤδη πρόοδον.

Ἀλλὰ πρὸς τί κατὰ τὸν ἐπίσημον τοῦτον τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου ἐναρκτήριον λόγον ἰδιαιτέρας μνείας ἤξίωσα τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν, ἣν ἀμεσώτερον οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν σημερινὴν συνέλευσιν;

Ἐν ἀρχῇ εἶπον, ὅτι, παρὰ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς σημερινῆς πραγματοποιήσεως τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου, ἡ ἰδέα δὲν ἦτο πρωτότυπος.

Εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν, ὑπὸ τὰς τρεῖς αὐτῆς κατευθύνσεις, προσεκλήθησαν εἰς συνεργασίαν πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι, πᾶσαι δέ, καὶ συνεπῶς καὶ ἡ ἡμετέρα, μὲ μοναδικὴν ἐξάφρσιν τὴν παπικὴν, τὴν συνεχίζουσιν, ἐπισήμως τοῦλάχιστον, τὴν πολιτικὴν τοῦ «non possumus», ἀνταπεκρίθησαν

μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν γενομένην πρόσκλησιν. Ἡ ἡμετέρα μάλιστα Ἐκκλησία, μικρὸν πρὸ τῆς γενομένης προσκλήσεως, εἶχεν ἀναλάβει διὰ τοῦ Ὁκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὴν πρωτοβουλίαν τῆς προτάσεως τῆς συμπήξεως, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, Κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς πρωτοβουλίας ταύτης γνωστῆς γενομένης δι' ἐγκυκλίου πρὸς ἀπάσας τὰς χριστιανικὰς Ἐκκλησίας. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς πρωτοβουλίας ταύτης ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δι' ἀντιπροσώπων τῶν διαφορῶν αὐτῆς αὐτοκεφάλων τμημάτων οὐ μόνον συνειργάσθη μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν καὶ συνήνωσε καὶ τὰς ἰδικὰς τῆς, ἀσθενεῖς πρὸς τὸ παρόν, δυνάμεις εἰς τὴν κοινὴν προσπάθειαν, ἀλλὰ καὶ πολλαχῶς ἐτιμήθη ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς, οὐδέποτε δὲ ἀπὸ τοῦ 1920 ἔλειψαν ἐκ τῶν γενομένων διεθνῶν συνελεύσεων οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καὶ περὶ μὲν τοῦ μέτρου καὶ τῆς σημασίας τῆς συμμετοχῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν οἰκουμενικὴν ταύτην κίνησιν, ἣν ἀπὸ ἀσημάντου δύναται νὰ ἀποβῇ σπουδαιότατη, δὲν πρόκειται νὰ ἀπασχολήσω ὑμᾶς, διότι εἶναι θέμα μὴ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς ἀμεσώτερον σήμερον. Εἶναι ὅμως ἀξιοσημείωτον γεγονός, ὅτι κατὰ τὰς διεθνεῖς ταύτας συγκεντρώσεις, δοθείσης διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὴν νέαν ταύτην περίοδον εὐκαιρίας, συντηρήθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἐγνωρίσθησαν ἀμοιβαίως ὁρθόδοξοι θεολόγοι ἐκ τῶν διαφορῶν τμημάτων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, οἵτινες διὰ τοὺς λόγους, οὗ; ἀνωτέρω ἀνεφερα, ἡγήσονται μετὰ τῶν. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο. Οἱ Ὁρθόδοξοι οὗτοι θεολόγοι, ἐντὸς τοῦ ξένου περιβάλλοντος εὐρεθέντες, αὐτομάτως καὶ φυσικῶς συνήνωθησαν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ὁρθοδόξων ἀποψεων καὶ ἀνεδείχθησαν ἀφ' ἑαυτῶν εἰς ἐνιαίαν ὁρθόδοξον ὁμάδα, ὡς τοῦτο ἐγένετο ἐν Λωζάννῃ ἰδίᾳ καὶ Σιόκχόλμῃ τῷ 1925 καὶ εἰς ἄλλας τινὰς προκείμερον καὶ ἐπεὶ περὶ περιστάσεις, σπουδαιότατην προκάλυψαντες τὴν προσοχὴν διὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἐμφάνισιν καὶ ἀνάδειξιν τῆς κοινῆς νεκρᾶς σχεδὸν πιστευομένης Ὁρθοδοξίας μετὰ τῆς χριστιανικῆς Οἰκογενείας.

Ἴδου τὸ γεγονός τὸ ὁποῖον μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν βλέπομεν τόσον πανηγυρικῶς πραγματοποιουμένην σήμερον. Ἡ εὐκαιρία τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελεύσεως, περισσοτέρων ὁρθοδόξων θεολόγων προκάλυψε τὴν σκέψιν τοῦ δυνατοῦ καὶ ἀπαραιτήτου συνασπισμοῦ τῶν ὑφισταμένων ὁρθοδόξων δυνάμεων. Ἐφ' ὅσον ἡμεῖς οἱ ὁρθόδοξοι—ἐσκέφθημεν—λαμβάνομεν, ὡς μεμονωμένα στοιχεῖα, μέρος εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν, ἐπωφελοῦμενοι τῶν εἰς ξένα ἐδάφη καὶ διὰ ξένης πρωτοβουλίας συναθροίσεων, δὲν θὰ ἦτο ἀρὰ γε δυνατόν νὰ ὁργανώσωμεν ἀποκλειστικῶς ὁρθόδοξον συνέλευσιν πρὸς ἀμεσώτερον ἐπαφὴν καὶ ἐπικοινωνίαν τῶν θεολογικῶν δυνάμεων καὶ ἐνιαίαν καὶ συντεταγμένην αὐτῶν προσπάθειαν πρὸς ἐμφάνισιν τῆς Ὁρθοδοξίας ὡς ἐνιαίας

1. Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Σεβ. Μητροπολίτης Θυατείρων ἀνεδείχθη ἐπανειλημμένως Πρόεδρος τῶν Συνελεύσεων, ὁ δὲ λέγων Γεν. Γραμματεὺς.

καὶ πραγματικῆς χριστιανικῆς δυνάμεως ὁποῖα πράγματι εἶναι καὶ παρ' ἧς τόσα καὶ τόσα καὶ παρ' ἡμῶν τῶν ἰδίων καὶ παρὰ τῶν ἔξωθεν αὐτῆς ἀναμένονται; Ἡ σκέψις αὕτη ἀνακοινωθείσα εἰς τοὺς παρόντας συναδέλφους κατὰ τινὰ σύσκεψιν ἐν Κοπεγχάγῃ τῷ 1922 ἐγένετο δεκτὴ μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὡς καλὸς σπόρος ἐκαρποφόρησε, διότι ἡ ἰδέα τῆς ἀμοιβαίας συνεννόησεως καὶ συνεργασίας εἶχεν ὠριασθεῖ εἰς ὅλους τοὺς κύκλους τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας. Πάντες δὲ ἄνευ ἐξαιρέσεως ἡσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης συγκεντρώσεως καὶ εὐρέθησαν κατ' ἀρχὴν αὐτομάτως σύμφωνοι, καὶ μόνον ἐγένετο σκέψις περὶ τοῦ πῶς καὶ ποῦ καὶ πότε θὰ καθίστατο ἡ σκέψις πραγματικότης.

Καὶ τὸ μὲν ποῦ εὐρέθη ἀμέσως, διότι πάντες οἱ παριστάμενοι κατὰ τὴν πρώτην ταύτην συνάθροισιν, ἀλλὰ καὶ ἔπειτα εἰς ἄλλας παρομοίας φύσεως συσκέψεις, ὅπου κατ' ἐπανάληψιν συνεζητήθη τὸ πρᾶγμα καὶ ἰδία ἐν Campridge τῷ 1932 καὶ τέλος ἐν Chamby τῆς Ἑλβετίας τῷ 1935, ἀναγνωρίζοντες τὴν προέλευσιν τῆς πρωτοβουλίας, ἣτις οὐδὲ κἂν πρωτοβουλία δύναται νὰ ὀνομασθῇ, διότι οὐδεὶς ἐκ τῶν παρισταμένων διάφορον εἶχεν ἐν προκειμένῳ σκέψιν ἢ αἰσθημα, εὐθύς ἀμέσως καὶ μετ' ἐπιμονῆς ἔπειτα καθώρισαν ὅτι αἱ Ἀθῆναι, ἡ ἔδρα καὶ τῆς ἀρχαιοτέρας σήμερον Θεολογικῆς Σχολῆς, ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Ἀ' Συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας. Διὰ τὸ πῶς ὁμοῦ καὶ πότε ἐχρειάσθη δεκαετία καὶ πλέον ὅπως καθορισθῶν. Καὶ τίς ἡ ἀνάγκη νὰ ἀπασχολήσω ὑμᾶς περισσότερον; Ἴδου ὅτι σήμερον ἡ ἀπὸ πολλοῦ ἐν τῇ σκέψει καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ καθορισθεῖσα συνέλευσις ἀποτελεῖ πραγματικότητα διὰ τῆς σημερινῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἀ' ἐν Ἀθῆναις Συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας. Κατὰ ταῦτα, τὴν εὐκαιρίαν τῆς μελέτης καὶ ἐκδηλώσεως καὶ πραγματοποιήσεως τῆς ἰδέας τοῦ Συνεδρίου τὴν χρεωστοῦμεν εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν κίνησιν, πρᾶξις δὲ δικαίον εἶναι ἡ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἀναγνώρισις τοῦ πράγματος καὶ ὁ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἰδίᾳ τονισμὸς τῆς συγγενείας τοῦ Συνεδρίου μας πρὸς τὴν τόσον ἄλλως τε πολλὰ υποσχομένην διὰ τὸ μέλλον τῆς χριστιανικῆς ἰδίᾳ ἀνθρωπότητος οἰκουμενικὴν κίνησιν ταύτην.

Ἀλλὰ ποίαν σημασίαν καὶ ἔννοιαν καὶ ποῖον σκοπὸν ἐπιδιώκει ἡ σημερινὴ συνάθροισις καὶ ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον συμπληρωθεῖσα ὀργάνωσις τοῦ Συνεδρίου, ἣτις ἀπὸ τοῦ νῦν θὰ ἐξακολουθήσῃ, Θεοῦ εὐδοκούντος, ἐπὶ μακρὰν περίοδον ὑφισταμένη;

Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ἀκριβῶς τὴν σημασίαν τοῦ πράγματος εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀντιληφθῶμεν σαφῶς τὴν θέσιν τῆς Ὁρθοδοξίας δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αὐτῆς ὑφῇ καὶ ὑποστάσει ἀποτελεῖ σπουδαιοτάτην ὄψιν καὶ ἐμφάνισιν τοῦ χριστιανικοῦ ιδεώδους καὶ κόσμου.

Ἀποτελοῦσα, ὡς ἄλλαχού ἔδειξα, ἀδιάκοπον συνέχειαν μετὰ τῆς ἀρχαίας καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας, παρουσιάζει ἐν ἑαυτῇ ἄριστον σύνδεσμον τῶν βασικῶν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀρχῶν πρὸς τὴν ἑλ-

ληνικὴν σκέψιν, ἣτις ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας προσέφερεν εἰς ἐξυπηρέτησιν τῆς νέας θρησκείας, ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ σπουδαῖον εἶχεν. Οἱ μεγάλοι πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπέροχοι ἐκκλησιαστικοὶ ποιηταί, γνήσια τέκνα τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως, ἀνέπτυξαν δλόκληρον, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, τὴν δύναμιν τοῦ ἑλληνικοῦ αὐτοῦ πνεύματος εἰς τρόπον, ὥστε, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς ἰδίᾳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῆς κοινῶς καλουμένης τοῦ Χρυσοῦ τῆς Ἐκκλησίας Αἰῶνος, νὰ διαπιστοῦται νέα καὶ σπουδαία ἀναλαμπὴ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ὑπὸ τὸν χριστιανικὸν αὐτοῦ χαρακτήρα. Τὸ βάθος καὶ ὁ πλοῦτος τῆς ἑλληνικῆς Θεολογίας καὶ ποιήσεως, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν βάσιν καὶ ἀφετηρίαν, ὡς διὰ τὴν φιλοσοφίαν ἢ φιλοσοφίαν τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων κλασσικῶν φιλοσόφων, πάσης περαιτέρω θεολογικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐξελίξεως, καὶ αἱ ὁποῖαι ἀείποτε καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως σήμερον πλήρη προὐκάλεσαν καὶ προκαλοῦν ἀπεριόριστον τὸν θαυμασμόν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἀποτελοῦσι τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἐκκλησίας μας. Αὕτη ἀκριβῶς διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὸ βαθὺν περιεχόμενον τῆς Θεολογίας καὶ τῆς λατρείας τῆς εἰς ἐποχὰς καὶ περιόδους καταπτώσεως διετήρησεν ἐν ἑαυτῇ ἱκανὴν ἱκμάδα καὶ ζωτικότητα, δι' ὧν καὶ μόνον ἡδυνήθη νὰ διαθρέψῃ θρησκευτικῶς καὶ πνευματικῶς κατὰ τὴν διάρκειαν καιρῶν χαλεπῶν τὰ τέκνα αὐτῆς.

Ἀλλ' ὁ ἀναμφισβήτητος ἑλληνικὸς χαρακτήρ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἄνευ τοῦ ὁποῦ δὲν δύναται αὕτη νὰ εἶναι ὅ,τι εἶναι, οὐ μόνον δὲν κατέστησαν αὐτὴν ὡς πρὸς τοῦτο δύναμιν ἀποκλειστικὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν φύσιν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν χαρακτήρα τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως καὶ εἰς ἄκρον ἐλαστικὴν. Ἀπόδειξις τὸ θαῦμα τῶν σλαβικῶν ἰδίᾳ καὶ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων λαῶν. Ἡ ἑλληνικὴ ὀρθοδοξία, κοίμισα εἰς τούτους, τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, κατέστη εὐθύς ἀμέσως δύναμις ἰδική των καὶ τμήμα σπουδαιοτάτου τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ὑποστάσεως καὶ ζωῆς καὶ δὴ εἰς τὸν αὐτὸν ἀπαράλλαντος βαθμὸν εἰς τρόπον, ὥστε ἡ Ὁρθοδοξία νὰ εἶναι διὰ τοὺς Σλαῦους καὶ τοὺς Ρουμάνους καὶ τοὺς Σύρους καὶ τινὰ ἄλλους ἀκριβῶς ὅ,τι εἶναι διὰ τοὺς Ἑλληνας. Οὕτω δὲ ἡ Ὁρθοδοξία ἀπέβη οὐ μόνον δύναμις πνευματικὴ μεγάλη αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ δι' ἐν ἑκάστῳ ἔθνει, τὸ ὁποῖον θρησκευτικῶς ἐξυπηρετεῖ, ἀλλὰ καὶ μέγας συνεκτικὸς σύνδεσμος τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν εἰς τὴν οἰκογένειάν της, διὰ τὴν κοινότητα τῆς θεομῆς θρησκευτικῆς ἀτμοσφαίρας, τὴν ὁποῖαν πάντες καὶ ἐξ Ἰσου ἀναπνέομεν.

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Ὁρθοδοξία τοιαύτην ἀποτελεῖ δύναμιν δι' ἑαυτὴν καὶ κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς αὐτῆς σχέσεις, οὐχὶ μικροτέραν δύναμιν ἀντιπροσωπεύει ἐξωτερικῶς. Κατὰ τὴν πρὸ τοῦ πολέμου καὶ μέχρι τοῦ μεγάλου σχίσματος τοῦ Θ'. αἰῶνος ἐποχὴν, ἡ ὁποία δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ, ὡς ἐλέγχθη, ὡς ἡ περίοδος τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς σχολαστικότητος, ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν συχνότατα, ἀμαθέστατα δὲ καὶ ἀδικώτατα, περιεφρονεῖτο ὑπὸ τε παπικῶν καὶ προτεσταντικῶν θεολόγων καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς Ἐκκλησία νεκρά καὶ πετροποιημένη, ἀνίκανος νὰ παραγάγῃ νέαν πνευματικὴν ζωὴν καὶ πλήρως παραδεδομένη εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν

νεκρὰν θεωρουμένην παράδοσιν καὶ τυπολατρείαν τῆς, τὴν τόσον ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ ὑπὸ πολλῶν ἡμετέρων, παρεξηγηθεῖσαν καὶ παρανοηθεῖσαν. Ἀφ' ἧς ὁμως ἀπὸ τοῦ μεγάλου πολέμου καὶ ἐντεῦθεν ἐγένετο ἀντιληπτὴ πλέον καὶ ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη τῆς συγκεντρώσεως καὶ συνεργασίας πασῶν τῶν πνευματικῶν χριστιανικῶν δυνάμεων πρὸς σχηματισμὸν ἐνιαίου μετώπου, ἡ προσοχὴ τοῦ λοιποῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἐστράφη ἀμέριστος πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν μας, ἡ ὁποία, καίτοι διὰ τὴν πρόσφατον εἰσέτι ἐκ τῆς μακρᾶς ταλαιπωρίας ὑφισταμένην πνευματικὴν τῆς κατάπτωσιν δὲν παρῶσαίξει ἴσως σήμερον τόσας ὅσας καὶ αἱ λοιπαὶ χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι πνευματικὰς δυνάμεις, δὲν ἀποτελεῖ ἐν τούτοις διὰ τὴν θέσιν, ἣν ἔχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ τὰς δυνατότητας τῆς περαιτέρω αὐτῆς ἐξελλίξεως, δυνάμιν περιφρονητέαν καὶ παραμελήσιμον. Δεδομένου μάλιστα ὅτι εἰς τὴν νεωτέραν αὐτὴν κίνησιν, τὴν κοινῶς λεγόμενην καὶ διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ὄρου οἰκουμενικήν, δὲν συνεργάζεται διὰ τὴν πολιτικὴν τοῦ «non possumus» ἡ παπικὴ Ἐκκλησία, ἡ συνεργασία τῆς Ἐκκλησίας μας μετὰ τοῦ λοιποῦ χριστιανικοῦ κόσμου θεωρεῖται καὶ εἶναι πολὺτιμος καὶ δι' ἄλλους μὲν σπουδαίους λόγους, ἀλλ' ἰδίᾳ διὰ τὴν σημασίαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἱερᾶς παραδόσεως, τὴν ὁποίαν κρατεῖ καὶ ἔχει. Αἱ λοιπαὶ Ἐκκλησίαι, ἐνωρίτερα ἀποβαλοῦσαι τὴν παράδοσιν, ὀψίμως νῦν κατανοοῦσι τὴν μεγάλην αὐτῆς ἀξίαν καὶ δυνάμιν, ἡ δὲ ὁρθὴ ἐκ μέρους τοῦ παπικοῦ κόσμου μομφὴ πρὸς αὐτὰς διὰ τὴν οὐσιώδη ταύτην ἄλλειψιν σπουδαίαν εὐρίσκει ἱκανοποίησιν καὶ διέξοδον ἐν τῇ μετὰ τῆς πλουσιωτάτης εἰς παράδοσιν Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας συνεργασίᾳ, ἣτις εἰς τὸ ἐνιαῖον μέτωπον μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν σπουδαιοτάτην λόγῳ τῆς παραδόσεώς της προσδίδει σημασίαν, σημεῖον, τὴν σπουδαιότητα τοῦ ὁποίου δὲν γνωρίζω ἂν ἀντελήφθῃ πλήρως καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία.

Ἄλλ' ἡ τοιαύτη σημασία τῆς Ὁρθοδοξίας κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς αὐτῆς σχέσεις καὶ ἡ πλήρης συναίσθησις τῆς θέσεώς της, ὥς ἐκπροσωπούσης τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ὁργανισμοῦ δὲ ζώντος καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς τῆς ζωῆς ἐκφάνσεις καὶ κατευθύνσεις, ἐπιβάλλουσι πλήρη ἀντίληψιν τῶν πρὸς ἑαυτὴν καὶ τοὺς ἄλλους ὑποχρεώσεων καὶ τὴν δημιουργίαν ἐνιαίας συνειδήσεως τῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ἡ Ὁρθόδοξία ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἀντιπροσωπεύει. Καὶ ἰδοὺ λοιπὸν, κατὰ ταῦτα, ἡ σημασία καὶ ἡ ἔννοια τῆς σημερινῆς συγκεντρώσεως.

Ἡ ἐκκλησία μας εἰς τὰς ὑφίστας αὐτῆς ταύτας ἀποστολάς καὶ ὑποχρεώσεις της δὲν δύναται νὰ ἀγεται καὶ νὰ φέρεται ἐκ τοῦ ἀπλοῦ ἐνστίκτου, ὥς μέχρι τοῦδε, καὶ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀπλοῦς παραδόσεως, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει θετικῶν κατευθύνσεων, βασιζομένων ἐπὶ ἐμπειριστατωμένης μελέτης τοῦ ἑαυτοῦ της, τῆς φύσεως, τῆς ὑποστάσεώς της, τῶν τάσεων, τῶν σκοπῶν καὶ ὑποχρεώσεών της καὶ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἐγγυτέρου καὶ ἀπωτέρου ἐντὸς τοῦ ὁποίου κινεῖται καὶ δρᾷ. Τὴν ἐπὶ πάντων τῶν σημείων τούτων τῆς ὑπάρξεώς της συνειδησιν εἶχε καὶ ἔχει πάντοτε ἡ ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τοποθετημένην ἐν τῇ θεολογικῇ ἐπιστήμῃ. Ἡ μελέτη καὶ ἐπεξεργασία τῶν διαφόρων μεγάλων

πνευματικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα φυσικῶς ἀπασχολοῦν λόγῳ τῆς θέσεώς της τὴν Ἐκκλησίαν, λαμβάνει χώραν πρότερον ἐν τῷ θεολογικῷ οὐτῶς εἰπεῖν, ἐργαστηρίῳ, ἡ δὲ θεολογία θετικῶς οὕτω ἢ καὶ πολὺ ἀρνητικῶς—διὰ τὸ ὅχι, τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ—ἐργαζομένη, καὶ τὰς δυσχερεῖς προϋποθέσεις καὶ τὰ ἐπακλουθήματα συστηματικῶς μελετῶσα καὶ τακτοποιοῦσα προσαρμόζει τὰ πράγματα καὶ εὐρίσκει καὶ προετοιμάζει τὴν λύσιν, ἕτοιμον προσφέρουσα ὕλικὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις ὑπὸ τοῦ Ἁγίου καθοδηγουμένου Πνεύματος λαμβάνει καὶ υἱοθετεῖ καὶ ἐπισήμως καθορίζει ὅ,τι ὀρθὸν καὶ πρᾶγον καὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἀλαθῆτως προσήκον. Ἴδου ἡ πρώτη καὶ κυρία τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης ἀποστολή, ἣτις εἶναι κυρίως ἡ πνευματικὴ ἐξυπηρέτησις τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις πάλιν διὰ τῆς τοιαύτης θεωρητικῆς ὁδηγείας καὶ ὁδηγεῖ εἰς ἀνωτέραν πνευματικότητα καὶ τὰ πάντα ἐν πνεύματι Χριστοῦ καθορίζει. Ἡ τοιαύτη θέσις καὶ σημασία τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας εἰκονογραφεῖται, οὕτως εἰπεῖν, καθαρῶτα ἐν τῷ ζητήματι τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, διότι, ὥς καταδεικνύει ἡ ἱστορία αὐτῶν, ὅ,τι ἡ Θεολογία διὰ τῆς θετικῆς καὶ τῆς ἀρνητικῆς πολλάκις ἐργασίας αὐτῆς προπαρασκεύασε καὶ εἰς θέσιν ὠριμότητος διὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἐπεξεργασίας ἔφερε, ἥλθεν ἡ Ἐκκλησία ἔπειτα καὶ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου καθοδηγουμένου Πνεύματος καθώρισε καὶ τελικῶς ἀπεφάσισε, ἐν τοιαύτῃ δ' ἀληθῶς ἀλαθῆτῳ σοφίᾳ, ὥστε τὰ ὑπ' αὐτῆς ἀλαθῆτως ἐκάστοτε θεσπιζόμενα αἰωνίως ἀμετακίνητα καὶ ἀπαρσάλευτα καὶ ἀμετάβλητα νὰ εἶναι καὶ παρμένωσιν.

Καὶ σήμερον δέ, ἐφ' ὅσον θὰ ἀνεγνωρίζετε—διότι δὲν ἀναγνωρίζεται γενικῶς—ἡ ἀνάγκη συγκλήσεώς ποτε οἰκουμενικῆς Συνόδου, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προχωρήσῃ ἡ Ἐκκλησία εἰς ταύτην, ἄνευ τῆς σπουδαίας προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, ἣτις θὰ ὑπέβαλεν εἰς μακρὸν καὶ ἐμπειριστατωμένην μελέτην πάντα τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν Ἐκκλησίαν ζητήματα ἀπὸ τῶν σπουδαιοτέρων καὶ δυσχερεστέρων μέχρι καὶ τῶν δευτερευόντων καὶ εὐχερεστέρων, τινὰ τῶν ὁποίων ἀναγράφονται καὶ εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦ ἡμετέρου Συνεδρίου. Ταῦτα καλῶς μελετώμενα καὶ προπαρασκευαζόμενα θὰ παρασχεθῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὥς ἕτοιμον ὕλικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὴν τελικὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν θὰ ἔχῃ ἡ ἰδίᾳ, διὰ τῆς ποιμαίνουσας αὐτὴν μερίδος, ἣτις δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ χωρήσῃ ἄλλως εἰς τὴν τῆς οἰκουμενικῆς Συνόδου σύγκλησιν, ἄνευ τῆς τοιαύτης προπαρασκευῆς μετὰ τὴν ὁποίαν καὶ αὕτη ματαίως, διὰ τὸν ὄγκον τῆς ποιμαντορικῆς ἐργασίας, ἰδίᾳ ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας καὶ περιστάσεις, θὰ ἡσχολεῖτο. Σημειωτέον ὅτι τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην, καθίσταται ἀκόμη δυσχερέστερον, καὶ ἔνεκα τούτου ἔτι περισσότερον ἀπαραίτητον καὶ ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἀπὸ τῆς μετὰ τὰς εἰκονομαχικὰς ἐρδας μέχρι τῆς σήμερον περίοδου.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν εἰκονομαχικῶν ἐρίδων καὶ ἐντεῦθεν ἐπικρατεῖ διὰ τὰς κρατούσας συνθήκας περίοδος πνευματικῆς μᾶλλον καταπτώσεως. Αὐταὶ αἱ εἰκονομαχικαὶ ἐρίδες, ὥς διεξήχθησαν, ἀποτελοῦν δεῖγμα σαφὸς καταπτώσεως, ἣτις

ἐπετάθη διὰ τοῦ ἐπακολουθήσαντος μεταξὺ τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας σχίσματος, τὸ ὁποῖον ἀπερρόφησεν ἐπὶ αἰῶνας ὁλόκληρον τὴν θεολογικὴν σκέψιν, ἐπὶ μακρὸν καὶ συντριπτικῶς ἀσχοληθεῖσαν περὶ μικρὰς καὶ ἀσημάντους τῶν δύο Ἐκκλησιῶν διαφορὰς, ἐπὶ παραμελήσει ἴσως τῆς σπουδαιότηρας καὶ βασιικωτέρας. Ἡ ἐπακολουθήσασα ἔπειτα ἐπέκτασις τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἐδούλευσεν ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας τὸ μέγιστον καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀριστον καὶ ἡγούμενον τῆς Ὁρθοδόξιας τμήμα, συνετέλεσεν ὥστε ἡ κατάπτωσις νὰ ὁλοκληρωθῇ. Μόλις δ' ἓνα περὶ αἰῶνα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἤρχισε νὰ γίνεται λόγος περὶ ἀναγεννήσεως τῶν θεολογικῶν γραμμάτων, ἐλάχιστον δὲ ἔκδοσις τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ καὶ ἡ σήμερον πραγματοποιουμένη καὶ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐπιθυμητὴ συγκέντρωσις.

Βεβαίως, καθ' ὅλην τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον ἀνεφάνησαν εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος ἐποχὴν εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἰδίᾳ καὶ τὰ ρωσσικά, ἔξοχοί τινες καὶ σημαντικοὶ θεολόγοι, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζουν μεμονωμένην μὲν ἀναλαμπὴν τοῦ θεολογικοῦ πνεύματος, ἱκανὴν ὅμως παρὰ τὴν ἀσθενείαν τῆς καὶ διὰ τὴν κρατοῦσαν γενικῶς κατάστασιν καὶ τὸ ἐπικρατοῦν σκότος εἰς ἱκανὴν νὰ φωτίσῃ τοὺς ὀρθόδοξους ὀρίζοντας ἀπόστασιν. Ἐν τῷ συνόλῳ ὅμως ἡ κατάπτωσις ἦτο πλήρης, καὶ πολλὴ ἀπῆρτετο ἐργασία διὰ νὰ φθάσῃ τις καὶ εἰς τὸ σημεῖον εὐρισκόμεθα σήμερον.

Τὸ σπουδαιότατον εἶναι ὅτι οἱ ὀλίγοι οὗτοι τῆς ἐποχῆς τῆς δουλείας καὶ μικρὸν πρὸ αὐτῆς ἐξέχοντες θεολόγοι ὥς καὶ οἱ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν σπουδαίως μὲ τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην ἀσχολούμενοι, διὰ τὸ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπικρατοῦν πλεόν σκότος, ἐλάμβανον τὴν σοφίαν αὐτῶν ἐκ τῆς Δύσεως, ὅπου ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἰδίᾳ καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἀναγεννήσεως μετηνάστευσεν ὀριστικῶς πλεόν ὁ νεώτερος πολιτισμὸς καὶ τὰ γράμματα.

Ἐκ δευτέρας λοιπόν, οὕτως εἰπεῖν, χειρὸς ἐλάμβανον οἱ θεολόγοι μας τὴν θεολογικὴν αὐτῶν μόρφωσιν, ἡ δὲ δυτικὴ θεολογία εἴτε ἡ παπικὴ (ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρότερον) εἴτε ἡ προτεσταντικὴ (μεταγενεστέρας) ἦτο ἡ χειραγωγοῦσα τοὺς ὀλίγους Ἕλληνας καὶ Ρώσσους θεολόγους τῆς πρὸ τοῦ 19ου αἰῶνος ἐποχῆς, ἀκόμη δὲ καὶ τοὺς πανεπιστημιακοὺς, ἃς τοὺς ὀνομάσω οὕτω, θεολόγους τῆς ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν ἐποχῆς, ὅτε ἡ θεολογία εὗρε καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ τὰ ἀπολύτως ὀρθὰ καὶ πεπολιτισμένα ἐκκλησιαστικά πρότυπα τῆς Δύσεως τὴν ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τῶν ὀρθοδόξων κρατῶν θέσιν τῆς.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν ἀναμφισβήτητον ἐπίδρασιν, ἣν κατὰ φυσικὸν λόγον ὑπέστη ἡ νεωτέρα ὀρθόδοξος θεολογία εἴτε ἐκ τῆς παπικῆς εἴτε ἐκ τῆς προτεσταντικῆς θεολογίας. Ὁ ἐξ ἡμῶν δὲ ἄνευ προκαταλήψεως καὶ μετὰ τῆς λελογισμένης σκέψεως καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ διείδυσιν μικρὸν κατὰ μικρὸν χειραφετούμενος ἐν ταύτῃ ὀρθόδοξος θεολόγος, χωρὶς εἰς τὰς μελέτας αὐτοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν ἢ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἐπίδρασιν ταύτην καὶ νὰ ἴδῃ πόσον βαθεῖα μάλιστα εἰς τινὰς περιστάσεις καὶ εἰς ὀρισμένας λεπτομερεῖας τῆς θεολογικῆς

καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐξελίξεως ὑπῆρξεν αὕτη. Ἐν καὶ μόνον παράδειγμα θὰ ἀναφέρω διὰ νὰ εἰκονογραφῶ, οὕτως εἰπεῖν, τὸ πρᾶγμα, ἐπαρκῶς δὲ θὰ ἀποδειχθῇ δι' αὐτοῦ ἡ ἀλήθεια τοῦ λεγομένου διὰ τε τὴν προγενεστέραν καὶ τὴν σχεδὸν σύγχρονον ἡμῶν θεολογικὴν ταύτην ἐξέλιξιν.

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐν τῷ μεταξὺ τῶν παπικῶν καὶ προτεσταντικῶν ἐκκλησιῶν καὶ θεολόγων ἀνταγωνισμῷ ἐγένοντο, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ συρμοῦ αἱ λεγόμεναι ὁμολογίαι (confessiones), ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία μὲ τὰς ἀσθενεῖς αὐτῆς τότε θεολογικὰς δυνάμεις, καίτοι ἔχουσα τὰ παλαιάφατα καὶ αἰωνίως ἀμετάβλητα καὶ ἀλάθητα σύμβολα τῶν Ἀγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί, ὥς εἶναι ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένον, ἐξ ἔξωθεν μᾶλλον κινουμένη ἐπιδράσεων καὶ ἐπιρροῶν, ἐθεώρησε πρέπον νὰ συντάξῃ καὶ παρουσιάσῃ νεωτέρας ὁμολογίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως γνωστὰς ὑπὸ τὰ ὀνόματα τοῦ Κριτοπούλου, τοῦ Μογίλα, τοῦ Δοσιθέου, τοῦ Λουκάρεως, κλπ. Λοιπόν, εἰμαι βέβαιος, ὅτι οὐδεὶς ὀρθόδοξος θεολόγος σήμερον πραγματικῶς ἀνεπηρέαστον ἔχων τὴν ὀρθόδοξον αὐτοῦ συνείδῃσιν δύναται ποτε νὰ δεχθῇ ὅτι αἱ ὁμολογίαι αὗται, ὥς ἔχον, ἀντιπροσωπεύουν ἐν πᾶσι τὴν γνησίαν ὀρθόδοξον ἀντίληψιν καὶ διδασκαλίαν, καθ' ὅσον εἶναι φανερόν ὅτι ἄλλη περισσότερον καὶ ἄλλη ὀλιγώτερον, παρὰ τὰς ἐν πολλοῖς ὀρθοδοξοτάτας αὐτῶν διδασκαλίαις καταφανῇ παρουσιάζουν τὰ ἔζην τῆς παπικῆς ἢ τῆς προτεσταντικῆς ἐπιδράσεως, οὐχὶ σπανίως μονονοῦχ, παπικὰς ἢ προτεσταντικὰς περιέχουσαι διδασκαλίας.

Παρὰ ταῦτα, διὰ νὰ ἐξακολουθήσω τὸ παράδειγμα, αἱ ὁμολογίαι αὗται ἐνεφανίζοντο μέχρι καὶ πρὸ τινος ἀκόμῃ παρὰ τῶν σοφῶν ἄλλως τε ἡμετέρων διδασκάλων—μέχρι δηλ. καὶ τῆς ἰδικῆς μας γενεᾶς—ὥς γνησίως τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθοδοξίας ἀντιπροσωπεύουσαι, τοῦτο δὲ διὰ τὴν συνοχὴν τῆς προγενεστέρας ἡμῶν θεολογικῆς γενεᾶς μὲ τὴν περίοδον περὶ ἧς ὠμίλησα ἀνωτέρω. Ἡ πανεπιστημιακὴ θέσις τῆς θεολογίας καὶ ἡ προοῦσα καὶ παρ' ἡμῖν ἐν τῇ θεολογίᾳ ἐπιστημονικὴ πρόοδος καὶ ἐπιβολὴ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας ἐν τῇ θεολογικῇ ἐπιστημονικῇ ἐρευνῇ καθ' ὅλως φυσικὸν λόγον εἶχε καὶ τοῦτο τὸ σπουδαῖον ἀποτέλεσμα, τῆς συναισθήσεως τῆς ἀνάγκης ἀποκτήσεως καθαρὰς ὀρθοδόξου συνειδήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Θεολογία, παρὰ τὰς μετὰ τῆς Θεολογίας τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν σχέσεις καὶ ἐπικοινωνίας αὐτῆς, εἶναι ἕνεκα τοῦ πλούτου αὐτῆς καὶ ἰδίᾳ τοῦ πατερικοῦ ἐντελῶς αὐτάρεκτος καὶ δύναται νὰ ἐξελιχθῇ ἐπὶ τῶν ἰδίων βάσεων καὶ ἀρχικῶν κατευθύνσεων ἄνευ ξένων χειραγωγήσεων, ἐπιδράσεων καὶ ἐπιρροῶν. Τοῦτο φαίνεται ἐκ πρώτης ὀψews περίεργον, διότι ἐσυνηθίσαμεν νὰ θεωροῦμεν τοὺς παλαιότερους καὶ συντηρητικώτερους ἢ ἐπιστημονικὴ ὁμῶς πρόοδος καὶ ἔρευνα παρουσιάζει ἄληθῶς πολλὰ τὰ περίεργα καὶ ἐκπληκτικά. Καὶ ἐν προκειμένῳ καταδεικνύει ὅτι οἱ παλαιότεροι ἡμῶν ἦσαν μὲν συντηρητικώτεροι, ἀλλὰ διὰ θεωρίας καὶ γνώσεις μεταγενεστέρας, τὰς ὁποίας, ὥς εἶπον ἀνωτέρω, ἐκ δευτέρας ἠρτίστησαν, ἀσυναισθήτως, διὰ τὸ κρατοῦν σκότος, χειρὸς, οὐχὶ δὲ καὶ ὀρθοδοξότεροι διὰ τὴν πρὸς τὴν ἀπωτέραν καὶ ἀρχαιότεραν ὀρθόδοξον πατερικὴν θεολογίαν ἀπόστασιν αὐτῶν, ἣτις ἐδῶ μὲν ἐν Ἀνατολῇ

εἶχε λησμονηθῇ, ἐκεῖ δὲ ἐν τῇ Δύσει εἶχεν ὑποστῇ τὰ ἐπακολουθήματα τῆς μεταγενεστέρως ἐξελιξέως τοῦ δυτικοῦ πνεύματος εἶτε ὑπὸ τὸν παπικὸν εἶτε ὑπὸ τὸν προτεσταντικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἐξ οὗ καὶ ἀποκλειστικῶς ἦν τλησαν οἱ πρὸ ἡμῶν θεολόγοι. Μήπως δέ, διὰ τὰ μεταχειρισθῶ ἀκόμη μίαν εἰκόνα, οἱ παλαιότεροι καὶ ἀμεσώτεροι πρόγονοι ἡμῶν διὰ τὴν ἀπλοϊκότητα καὶ ἀφέλειαν αὐτῶν δὲν περιεφρόνουν καὶ ἀπέρριπτον ὡς ἄχρηστα καὶ ἀνάξια λόγου τὰ ὑπέροχα ἐκεῖνα ἀρχαιολογικὰ καὶ παλαιὰ προγονικὰ ἀντικείμενα, τὰ ὅποια ἡμεῖς οἱ νεώτεροι ἀναζητοῦντες, ἀποκαθαίροντες καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν λαμπρότητα καὶ καθαρότητα ἀποκαθιστῶντες, θεωροῦμεν ταῦτα δικαίως σπουδαῖα καὶ ὠραῖα καὶ πολύτιμα, ὑπερφηφανεῦόμεθα διὰ τὴν κατοχὴν των καὶ τὰ θαυμάζομεν καὶ τὰ ἀγαπῶμεν περισσότερον ἀπὸ τὰ νέα καὶ νεωτεριστικά; Ἰδοὺ ἡ θέσις τῆς παλαιότερας ἡμῶν καὶ τῆς συγχρόνου θεολογίας, ἀλλ' ἰδοὺ καὶ τὸ ἔργον τῆς νεωτέρας θεολογίας.

Ἄλλ' ἡ αἰσία ἀνάπτει τῆς χειραφετημένης καὶ ἐλευθέρως ὀρθοδόξου συνειδήσεως, τῆς ἀποκρουούσης τὰς ξένας καὶ ἔξωθεν ἐπιρροάς, ἐπιβάλλει εἰς αὐτὴν κατὰ φυσικὸν λόγον τὴν ἐπιτακτικὴν ὑποχρέωσιν συννεχοῦς, ἐπιμόχθου καὶ ἐμπεριστατωμένης ἐργασίας καὶ αὐστηρῶς ἐπιστημονικῆς ἀπασχολήσεως πρὸς ἀποκάθαρσιν τῆς θεολογίας μας ἐκ τῶν νέων καὶ παρεισάκτων στοιχείων, τὰ ὅποια ἀσυναίσθητως αὐτῆς εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν εἰσεχώρησαν καὶ ὑπαισθήθησαν εἰς αὐτήν. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποδῶσωμεν τὴν Ὀρθόδοξον μας εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς, τὴν πατερικὴν καθαρότητα, καὶ ἀφοῦ ἀποκαταστήσωμεν αὐτὴν πλήρως θὰ ἀντιληφθῶμεν τότε, ἀλλὰ καὶ μόνον τότε, ὅτι αὕτη εἶναι αὐτάρκης καὶ ὅτι ἄνευ σοβαρᾶς ἔξωθεν βοηθείας καὶ διαταράξεως τῆς ἰδίας αὐτῆς κατευθύνσεως εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν περαιτέρω αὐτῆς ἐξέλιξιν, τὴν διὰ τὰς ἐξωτερικὰς ἀντιξόους συνθήκας ἀνακοπεῖσαν. Οὕτω θὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, τὴν ὁποῖαν ἐξυπηρετεῖ, δὲν εἶναι νεκρὰ καὶ πετροποιημένη, ὡς πολλαχῶς ἄλλοτε ἔξωθεν ἐξυβρίσθη, ἀλλὰ ζῶσα καὶ ζωντανὴ δύναμις, γνησίως τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ ἀντιπροσωπεύουσα καὶ πλήρως τοῦτο ἐν συνεχείᾳ ἀδιακόπῃ πρὸς τὴν ἀρχαίαν καὶ ἀδιαίρετον Ἐκκλησίαν ἐκπροσωποῦσα.

Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι βαρύντατον καὶ δυσχερέστατον, ἡμεῖς δὲ ἔχομεν τὴν συναίσθησιν ὅτι καὶ ἄσθενεῖς καὶ ὀλίγοι εἴμεθα. Ἔχομεν ὅμως πλήρη σήμερον κατὰ τὴν παρούσαν ἱστορικὴν πρώτην ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκέντρωσιν τῶν ὑφισταμένων θεολογικῶν δυνάμεων ἐπὶ τὸν Κύριον τὴν ἐλπίδα ἡμῶν καὶ ἀπαξ τὸ πρῶτον καὶ βασικὸν καὶ κύριον ἀντικείμενον τῆς ἐργασίας ἡμῶν ἀντιληφθέντες καὶ πλήρη συναίσθησιν τῆς θέσεως τῆς Θεολογίας ἡμῶν καὶ τῶν ἀπέναντι ταύτης ὑποχρεώσεώς μας ἔχοντες, ὑπόσχεσιν παρέχομεν ὅτι θὰ ἐργασθῶμεν σοβαρῶς καὶ σπουδαίως πρὸς τὴν κατευθύνσιν ταύτην, οὐχὶ διὰ τὰ ἀποτελειώσωμεν ἡμεῖς τὸ βαρὺ τοῦτο ἀληθῶς ἔργον, τὸ ὅσοιον αἰῶνες ὁλόκληροι καὶ σοβαρώτατα ἱστορικὰ γεγονότα ἔθεσαν πρὸς ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ τὰ διανοίξωμεν, ὡς ἄλλοι σκαπανεῖς, τὴν ὁδὸν καὶ κάμωμεν ἀπλὴν ἑναρξιν τῆς προκαταρκτικῆς ἐργασίας, τὴν ὁποῖαν θὰ συνεχίσουν καὶ θὰ ἀποτελειώσουν αἱ μέλλουσαι, εὐτυχέστεραι δὲ

ἡμῶν θεολογικαὶ γενεαί. Αὗται θὰ εὐτυχίσουν νὰ ἴδουν τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας διὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἐργασίας καὶ δράσεως ἀποκαθισταμένην εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς μεγαλεῖον καὶ τὴν παλαιὰν αὐτῆς δόξαν.

Αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπιστημονικὸν πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου θετικῶς ὑποδεικνύει τοῦτο. Διότι γνωρίζομεν ὅτι τὰ θέματα, τὰ ὅποια ἐν αὐτῷ ἀναγράφονται, πλὴν τῶν παραλειφθέντων, καὶ πολλὰ καὶ σπουδαῖα καὶ μεγάλα εἶναι, μὴ δυνάμενα νὰ ἐξαντληθῶσιν εἰς τὰς ὀλίγας τοῦ Συνεδρίου συνεδριάσεις. Πλὴν ὅμως διὰ τῆς ἀναγραφῆς αὐτῶν ἠθέλωμεν νὰ δεῖξωμεν τὰ κύρια σημεῖα τὰ ὅποια ἀπασχολοῦν τὴν θεολογικὴν σκέψιν τῆς σήμερον. Ἡ μελέτη καὶ λύσις αὐτῶν κατ' ἀνάγκην θὰ ἐπακολουθήσῃ εἰς τὰ ἐπόμενα Συνέδρια.

Αὐτὸ τὸ σπουδαιότατον ἔργον ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ ἡ νεωτέρα Ὀρθόδοξος Θεολογία καὶ ἡ ἀπὸ τῆς σήμερον ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ἐγκαινιζομένη συνεργασία πασῶν τῶν θεολογικῶν δυνάμεων. Διὰ τῆς ἀληθῶς ἐπιμόχθου, ἀλλ' ὠραίας καὶ πλήρους εὐγενοῦς φιλοδοξίας ἐργασίας ταύτης καὶ τῆς πρὸς τὰ πατερικὰ πάτρια πλήρους αὐτῆς ἐπιστροφῆς, ἡ νεωτέρα Ὀρθόδοξος Θεολογία καὶ ἄνωθεν τὴν ἀπαραίτητον πνευματικὴν ἐνίσχυσιν λαμβάνουσα σπεύδει πρὸς δημιουργίαν ἀληθοῦς, γνησίας καὶ καθαρᾶς ὀρθοδόξου συνειδήσεως. Αὕτη ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸν κριτήριον καὶ τὴν μοναδικὴν κατευθυντήριον δύναμιν, τὴν, ὡς εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, δυνάμεν νὰ καθοδηγήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν μας εἰς νέαν ἔνδοξον περίοδον πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀκμῆς. ἥτις καὶ μόνη δύναται νὰ καταστήσῃ ἐφικτὴν τὴν ἠθικὴν ἐπιβολὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς διαρρυθμίσεως τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἐν ὅλαις αὐτῆς ταῖς λεπτομερείαις καὶ κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὅποια ἐκπροσωπεῖ, ἐπιβαλλόμενα θέσμινα.

Διὰ πάντων τούτων ἡ θεολογικὴ ἐπιστήμη, συνηνωμένη ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ συνεργοζομένη, οὐδὲν ἄλλο προτίθεται καὶ ἐπιζητεῖ ἢ ἐν πλήρει συνειδήσει τῶν ὑποχρεώσεών της νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ καταστήσῃ αὐτὴν νέαν πάλιν δύναμιν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν, ἀξίαν τοῦ ὀνόματός της, τῆς ἀποστολῆς της καὶ τῆς ἱστορίας της.

Ἡ διὰ τῆς θεολογικῆς πρωτίστως βασικῆς ἐργασίας ἀνάδειξις τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρώτου μεγέθους πνευματικοῦ καὶ κοινωνικοῦ παράγοντος ἀποτελεῖ, ἐξ ἄλλων, καὶ ἀνάγκην ἐπιτακτικὴν διὰ τὴν σημερινὴν κοινωνίαν, ἣτις περισσότερον ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν ἔχει κατ' ἐξοχὴν ἀνάγκην πολλῆς καὶ καλῆς χειραγωγίας διὰ τὰς δυνάμεις νὰ ἐξέλθῃ τὸ ταχύτερον ἐκ τῆς μεμολυσμένης ἀτμοσφαίρας, εἰς τὴν ὁποῖαν εὐρίσκεται, καὶ τὴν ὁποῖαν ἐδημιούργησε τὸ ἐπὶ μακρὸν ἀπερισπαστὸς ἐργαζόμενον ἠθικὸν κακόν, χωρὶς ἐπὶ αἰῶνας διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ θεολογικὴν σχολαστικότητα ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ διαταραχθῇ σπουδαίως μέχρι σήμερον εἰς τὸ ἀνίχνιστον ἔργον του.

Ἡ Ἐκκλησία καταλλήλως ὀργανωμένη καὶ ἱκανῶς πνευματικῶς ὀπλισμένη εἶναι ἡ μόνη δύναμις, ἥτις δύναται νὰ ἀνταχθῇ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὰς σήμερον ἐργαζομένας καταστρεπτικὰς καὶ ἀνατρεπτικὰς τῆς κρατούσης ἠθικῆς τάξεως ἀρχάς.

Ἰδού, Μεγαλειότατε, Μακαριώτατε, Κυρίαί καὶ Κύριοι, ἡ φιλοδοξία μας καὶ οἱ σκοποὶ τῆς ἐργασίας μας, ἰδού αἱ κατευθύνσεις τῆς ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπιστημονικῆς ἡμῶν συλλογικῆς δράσεως. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι εἰς τὸ τόσον βαρὺ ἔργον μας ἔχομεν ἀνάγκην ἐνισχύσεως σοβαρᾶς, ἐνισχύσεως ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς, διὰ τὰ δύνηθῶμεν νὰ φέρωμεν τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀνελάβομεν, εἰς πέρας.

Ταῦτα ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐπικαλοῦμαι πλουσίαν τὴν εὐλογίαν τοῦ ἐν Τριᾷδι ἁληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τὸ ἔργον ἡμῶν καὶ παρακαλῶ ἐξ ὀνόματος ὁλοκλήρου τῆς σήμερον ἐνταῦθα συγκεντρωθείσης συγχρόνου ὁρθοδόξου θεολογικῆς σκέψεως τὴν μὲν Α. Μ. τὸν Βασιλέα νὰ εὐδοκήσῃ νὰ κηρύξῃ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, τὸν δὲ Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν αὐτοκεφάλων τμημάτων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν νὰ εὐαρεστηθῶν νὰ ἐπευλογήσουν τὴν ἀπαρχὴν ταύτην τῆς ἁληθῶς εὐγενοῦς ταύτης συνεργασίας καὶ προσπαθείας, τῆς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβάστως προσφερομένης. Ἀλλά, τέλος, ἐπικαλοῦμαι καὶ τοῦ ὁρθόδοξου λαοῦ ὁλοκλήρου τὸ ἀμέριστον καὶ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὸ τόσον σημαντικὸν διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν μας ἔργον μας.

Παρακαλῶ τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Γεώργιον τὸν Β' νὰ εὐδοκήσῃ νὰ κηρύξῃ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Α'. ἐν Ἀθήναις Συνεδρίου τῆς Ὁρθόδοξου θεολογίας.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἐγεροθεὶς ἐκήρυξε, πάντων ἰσταμένων, τὴν ἑναρξιν τοῦ Συνεδρίου ὡς ἀκολούθως:

Κύριοι Σύεδροι,

Ἀισθάνομαι ἰδιαίτεραν χαρὰν διότι Μοὶ παρέχεται ἡ εὐκαιρία, ὅπως αὐτοπροσώπως χαιρετίσω ὑμᾶς συνελθόντας ἐν τῇ Ἑλλάδι.

Ἡ σύστασις καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Συνεδρίου εὐρίσκουσι ἐνθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀμύσφαιραν συμπαθείας καὶ ἐγκαρδιότητος, ἥτις καὶ θὰ περιβλάλῃ ὑμᾶς ἀναμφιβόλως καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ.

Πέποιθα ὅτι τὸ ὑμέτερον Συνέδριον θὰ συμβάλῃ σπουδαίως εἰς τὴν πρόδον τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογικῆς Ἐπιστήμης, καὶ διὰ τῆς συνεργασίας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ συμβολῆς ἐκάστου ὑμῶν θὰ προαχθῇ ἱκανοποιητικῶς ἡ λύσις τῶν ἀπασχολούντων ὑμᾶς θεολογικῶν προβλημάτων. Πιστεύω δ' ἀκραδάντως ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐνισχυομένη διὰ τῆς θεολογίας αὐτῆς, ἀποτελεῖ πολυτιμότεον ἀναμορφωτικὸν παράγοντα τῶν λαῶν, οὓς ὑπηρετεῖ, χαίρω ὅτι τὸ ὑμέτερον Συνέδριον θὰ ἀποβῇ ἐν ἐπὶ πλέον μέσον ἐνδυναμώσεως καὶ στενωτέρας συμπράξεως τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Κύριοι Σύεδροι, εἰμαι ἐντυχῆς διότι ἡ χώρα Μου ἐξελέγη ὡς τόπος τῆς πρώτης ὑμῶν συνελύσεως. Ἐκφράζω δὲ καὶ αὖθις τὴν ἡν ἔχω βεβαιότητα περὶ τῆς πλήρους ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου ὑμῶν, κηρύσσω τὴν ἑναρξιν τοῦ Α' ἐν Ἀθήναις Συνεδρίου τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος παρεκάλεσε τὸν Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων κ. Γεωργακόπουλον ὅστις λαβὼν τὸν λόγον εἶπε τάδε:

Ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀπευθύνω ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν πρὸς τὰ σοφὰ μέλη τοῦ Α'. Συνεδρίου τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας, τοῦ ὁποῖου ἡ σύγκλησις ἐν Ἀθήναις, ἐν τῇ πόλει ὅπου ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόστολος καὶ φοιτήσαντες ἐμορφώθησαν φιλοσοφικῶς μεγάλοι πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ Βασίλειος ὁ Μέγας, τιμᾷ καὶ συγκινεῖ ἰδιαίτερος ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνισμόν.

Τὸ Συνέδριον ὑμῶν, κύριοι, προκαλεῖ εὐλόγως τὴν προσοχὴν συμπάσης τῆς θεολογικῆς κοινῆς γνώμης, ἰδιαίτατα δὲ τῶν νεωτέρων ὁρθόδοξων Κρατῶν. Ταῦτα, συνεχίζοντα τὰς παραδόσεις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, περιέβαλλον διὰ πάσης τιμῆς καὶ πλείστον προνομίων τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ πᾶσαν καταβάλλουν προσπάθειαν ὅπως παραλλήλως προάγῃται τὰ θεολογικὰ γράμματα.

Πρὸς τοῦτο ἔταξαν, ὡς ὀφείλον, πρώτην μεταξὺ ἴσων, εἰς τὰ ἀνώτερα πανεπιστημιακὰ Πανδιδασκῆρια τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην, ὑπολογίζοντα βασίμως ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας ἠθικῆς καὶ ὁρησκευτικῆς ἐπιρροῆς αὐτῆς ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς Κοινωνίας ὁλοκλήρου, τῆς ὁποίας ἡ σύμφωνος πρὸς τὴν ὑγίᾳ ὁρησκευτικὴν μας παράδοσιν διαπαιδαγώγησις μόνον δι' ἐκκλησιαστικῶν ὁργάνων ἀνωτέρας μορφώσεως καὶ διανοήσεως δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ.

Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου σας εἶναι ἐξαιρετικόν. Ἀναγνωρίζοντες τὴν μεγίστην πνευματικὴν δύναμιν τῆς ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῶν πιστευόντων εἰς αὐτὴν λαῶν ἀντιλαμβάνομεθα πόσον ἐνθουσιαστικῇ ἐπ' αὐτῶν δύναται ν' ἀποβῇ αὐτὴ ὅταν ἐπιτυχῶς κατευθύνεται.

Ὑπὲρ τῆς καλῆς ταύτης κατευθύνσεως ἐργαζόμενοι, ὑμεῖς οἱ διακεκριμένοι τῶν ἀνωτάτων θεολογικῶν Σχολῶν τῆς Ὁρθόδοξίας διδάσκαλοι, συνῆρχεσθε ἵνα διατυπώσητε τὰ πορίσματα τῶν ἐμβριθῶν ὑμῶν μελετῶν ἐπὶ τῶν μεγάλων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνεγράψατε εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν σας.

Μὲ τὴν διακρίνουσαν ὑμᾶς αὐστηρὰν ἀντικειμενικότητα καὶ τὴν ἀνωτέραν ἐπιστημονικὴν ἀντίληψιν θὰ ἐπιτελέσητε τὸ εὐγενὲς ὑμῶν ἔργον καὶ θὰ συντελέσητε, διὰ τῆς στενῆς συνεργασίας σας μετὰ τῆς πεφωτισμένης Ἱεραρχίας τῆς Ὁρθοδοξίας, εἰς τὸ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ποθομένη τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἀνύψωσις εἰς τὴν παλαιὰν αὐτῆς εὐκλειαν, δύναμιν καὶ κάλλος.

Μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς ἀπευθύνω πρὸς ὑμᾶς, κύριοι Σύεδροι, θερμὰς εὐχὰς ὑπὲρ τῆς πλήρους εὐδοξίας τοῦ εὐγενοῦς ἔργου καὶ τοῦ εὐγενεστέρου σκοποῦ τοῦ Συνεδρίου σας.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος ἐκάλεσε τὸν Προϋτάνιν κ. Γρηγόριον Παπαμιχαὴλ ὅστις εἶπε:

Μεγαλειότατε,

Μετὰ μεγάλης χαρᾶς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἀνοίγει τὰς ἀγκάλας του, διὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὸ Α' Συνέδριον τῆς ὁρθόδοξου Θεολογίας καὶ ἐγκαρδίως, προσαγορεύει τὰ ἀξιότιμα αὐτοῦ μέλη, τοὺς σοφοὺς συναδέλφους τοὺς ἐκπροσωποῦντας τὰς

ἐκασταχοῦ ὁρθοδόξους Πανεπιστημιακὰς Θεολογικὰς Σχολὰς. Ἡ ἀπὸ κοινοῦ ληφθεῖσα ἀπόφασις ὥπως τὸ Α' τοῦτο Συνέδριον τῆς ὁρθοδόξου ἐπιστημονικῆς Θεολογίας συγκροτηθῇ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου τυγχάνει ἀρχαιότερα τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν τῆς, περιποιεῖ βεβαίως τιμὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπερ οὕτω ἀποβαίνει ἡ πρώτη ἀφετηρία τῆς ἀναζωπυρήσεως τῆς ὁρθοδόξου Θεολογικῆς ἐπιστήμης. Ἡ ἐκλογή ὅμως αὕτη συμπίπτει καὶ πρὸς τὴν ἐν τῇ χριστιανικῇ ἱστορίᾳ ἰδιαίχουσαν θέσιν τῆς χώρας ἡμῶν, μερικώτερον δὲ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ ἑλληνικοῦ Ἀσσεως. Τὴν Ἑλλάδα διέδραμεν ὑπὸ τὰς γνωστὰς ἐκ τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων» συνθήκας ὁ μέγας τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος καὶ πρῶτος τοῦ Χριστιανισμοῦ θεολόγος, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δὲ πόλει διασώζεται ἔτι ὁλόκληρος καὶ αὐτοῦσιος ὁ Ἄρειος Πάγος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε τὴν κλασικὴν ἐκείνην δημηγορίαν του, δι' ἧς ἐξηγγέλλε πρὸς τοὺς ἐπικουρίους καὶ τοὺς στοῖκους φιλοσόφους τῆς κατειδώλου τῶν Ἀθηνῶν πόλεως τὴν «καινὴν» αὐτοῦ «διδασκαλίαν», ἣς ἦκει εἰς τὰ ὅτα τῶν φιλοκαίνων ἀθηναίων ὡς «ξένων δαιμονίων καταγγελία». Ἀλλ' ἐιδικώτερον, τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν προσέφερε κατ' αὐτοὺς τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας τὴν μεγάλην του συμβολὴν εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν πρώτων τοῦ Χριστιανισμοῦ θεολόγων, διότι τοῦ Πανεπιστημίου τούτου ἐχρημάτισαν φοιτηταὶ καὶ ἐν αὐτῇ τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἄλλης ἐπιστήμης τὰ νάματα ἐποτίσθησαν πολλοὶ τῶν θεολόγων τῆς ἀρχαιότητος, μάλιστα δὲ ἡ δυὰς ἐκείνη τῶν περιφανῶν μεγάλων πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, ὁ θεολόγος Γρηγόριος καὶ ὁ μέγας Βασίλειος. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ἑλληνικῇ εἶναι ἡ γλῶσσα ἐν ἣ ἐγράφησαν τὰ Εὐαγγέλια καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης.

Τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον, πρὸ ἐνὸς ἀκριβοῦς αἰῶνος ἰδρυθὲν, ἀμέσως μετὰ τὴν αἰσίαν ἐκβασιν τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀγῶνος, ἐκ τῶν πρώτων συνέστησε τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν ὡς αἷτημα καὶ ἀπαύγασμα τῆς βαθείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου πεποιθήσεως ὅτι ἡ μὲν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἄνευ τῆς θεολογικῆς μορφώσεως τῶν ὁγάνων τῆς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ στερεώσῃ καὶ ἐκτελέσῃ τὴν πολυμερεστάτην ποιμαντορικὴν αὐτῆς ἀποστολήν, ἡ δ' ἐκπαίδευσις τῶν ἑλληνοπαίδων θὰ ἦτο ἀνάπηρος ἐὰν δὲν εἶχε τοὺς ἐιδικοὺς διδασκάλους τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων. Ἐνῶ δὲ εἶναι αὐτόδηλον ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ καλλιέργεια τῆς θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κυριώτατα εὐοδοῦται, ἐξ ἄλλου εὐνόητον ἀποβαίνει ὅτι δὲν δύναται νὰ λογισθῇ ἄρειον τὸ Πανεπιστήμιον ἐὰν δὲν συναριθμῇ ἐν ταῖς ἐν αὐτῷ καλλιεργουμέναις καὶ διδασκομέναις ἐπιστήμαις καὶ τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην. Ἡ ταύτην θεραπεύουσα Σχολή, ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην τελοῦσα συμπάρεδρος τῶν λοιπῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Σχολῶν, ὑπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἀναγνωρίζεται κατὰ πάντα ἰσότημος πρὸς αὐτάς, ἡ δὲ γνησία καὶ ἀπροκατάληπτος ἐπιστημονικὴ συνείδησις δίδει εἰς αὐτὴν πρωτεύουσαν θέσιν ἐν ταῖς πνευματικαῖς ἐπιστήμαις. Τὸ θρησκευτικὸν φαινόμενον, ὡς ἐκ τῆς

ἰδιαζούσης αὐτοῦ φύσεως καὶ τῆς θέσεως ἣν ἔχει μετὰ τῶν λοιπῶν ψυχικῶν φαινομένων ἀποτελοῦν ἐν τῇ καθολικότητι του ὅλως ἰδιογενῆ ἐκδήλωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὁμολογεῖται ὑπὸ τῆς μεγίστης πλειονότητος τῶν ἐπιστημονικῶν τοῦ κόσμου κορυφῶν πάσης ἐιδικότητος ὡς μία ἀναντίρροτος πραγματικότης, ἄνευ τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης τῆς ὁποίας ἀποβαίνει ἀκατανόητος ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Καὶ ἄλλως δέ, δεδομένου ὅντος ὅτι οὐδὲ μία τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐκδήλωσις εἶναι μεμονωμένη, ἀλλὰ σχετίζεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πρὸς σύνολον τὸν πνευματικὸν ἄνθρωπον, ὅσονδήποτε καὶ ἡ θρησκεία, ἣν ἡ Θεολογία σπουδάζει, δὲν εἶναι μήτε τὸ ὅλον τῆς ζωῆς, μήτε τὸ ὅλον τῆς γνώσεως, ὅμως οὐδὲν καὶ ἐν τῇ γνώσει καὶ ἐν τῇ ζωῇ εἶναι εἰς αὐτὴν ξένον ἀπὸ τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ἐπόψεως, κατ' ἀκολουθίαν δὲ ἡ Θεολογία τελεῖ ἐν στενωπᾷ σχέσει οὐ μόνον πρὸς τὰς πνευματικὰς ἐπιστήμας, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς θετικὰς, καὶ ἃς μὴ ξενίσῃ τῶν ἀδᾶων τὰς ἀκοῆς ἡ διαβεβαίωσις ὅτι ἡ Θεολογία μεγάλην ἔχει σχέσιν πρὸς πάσας κατ' ὅλου τὰς λεγομένας φυσικὰς ἐπιστήμας. Ἀφοῦ δέ, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τῶν ἐπιστημόνων, οὔτε διὰ μόνης τῆς ἀπὸ τῶν ἐμφερικῶν ἐπιστημῶν γνώσεως, οὔτε διὰ μόνης τῆς φιλοσοφικῆς ἐκζητήσεως καὶ πιθανολογίας, ἀλλ' οὔτε καὶ διὰ μόνου τοῦ συνδυασμοῦ ἀμφοτέρων, ἀποβαίνει δυνατὴ μία ἀρτία κοσμοθεωρία, ἥς ἄνευ δὲν εἶναι νοητὴ ἐνσυνείδητος ἀνθρωπίνη ζωή, εἰς ὁλοκληρωτὴν τῆς κοσμοθεωρίας ἔρχεται νὰ συμβάλῃ τὰ μέγιστα ἡ ὑπὸ τῆς Θεολογίας σπουδαζομένη θρησκευτικὴ πίστις, ὡς ἰδίᾳ τις γνώσις τοῦ ὄντος, ὡς αἰσθησις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς αἰωνιότητος—sub specie aeternitatis—ὡς πεποιθήσις ἐσωτερικὴ ὅτι ὁ κατ' αἴσθησιν κόσμος ἀνταποκρίνεται πρὸς ἀξίαν καὶ ὅτι τὸ σύμπαν εἰς τὴν ἐσχάτην του βάσιν εἶναι ἀγαθόν, ὡς βεβαιότης περὶ τοῦ ὑποστατοῦ τῆς μεταφυσικῆς καὶ υπερφυσικῆς πραγματικότητος, ἥτοι τοῦ τὸν Θεὸν ἔχοντος ὡς κέντρον πνευματικοῦ κόσμου. Οὕτω διὰ ταύτης τῆς συζυγίας τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως καὶ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως τελεσιουργεῖται ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἡ πρὸς τὴν ἀλήθειαν πορεία τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Διὰ τοῦτο, ὅταν κατὰ τὰ πρῶτα ἀνώμαλα ἐκεῖνα μεταπολεμικὰ ἔτη ἠκούσθησαν ἐν Γερμανίᾳ φωναὶ καινοσπουδῶν τινῶν περὶ καταργήσεως τῶν Θεολογικῶν Πανεπιστημιακῶν Σχολῶν, ἐξηγέρθησαν τὰ γερμανικὰ Πανεπιστήμια, ἀντιλέξαντα ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑποστῇ ζημίαν ἡ Θεολογικὴ ἐπιστήμη ὡς συνδεομένη στενῶς πρὸς τὰ λοιπὰ πεδία τῆς γνώσεως, Πρύττανις δὲ Πανεπιστημίου ἀνήκων εἰς τὴν Φυσικομαθηματικὴν Σχολὴν διεκήρυξεν, ὅτι ἡ κατάργησις τῶν Πανεπιστημιακῶν Θεολογικῶν Σχολῶν θὰ ἀπετέλει ἀξιοθρήνητον πτώχευσιν διὰ τὴν Σχολὴν ἥς ἀντιπρόσωπος ἦτο.

Τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον συνειδὸς τὴν σπουδαίαν συμβολὴν τῆς Θεολογικῆς αὐτοῦ Σχολῆς εἰς τὴν προόδον τῆς καθόλου ἐπιστήμης καὶ παρέχον εἰς αὐτὴν τιμὴς ἔνεκεν τὴν πρώτην ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Σχολῶν αὐτοῦ θέσιν, χαίρει ἰδιαζόντως ὅτι ὑπὸ τῶν ἐκασταχοῦ ὁρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν κοινῇ γνώμῃ παρεχωρήθη εἰς αὐτὴν λόγῳ ἀρχαιότητος ὁ ἐγκαινισμὸς τῆς νέας περιόδου τῆς ὁρθοδόξου Θεο-

λογικῆς ἐπιστήμης· αἰσθανόμενον δὲ βαθέως τὴν προσγενομένην εἰς αὐτὸ τιμὴν, ἀπευθύνει δι' ἑμοῦ, Κύριε Πρόεδρε, ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν πρὸς τὸ Συνέδριον ὑμῶν καὶ εὐχεται αἰσῶν τὴν διεκπεραίωσιν τῶν πολυτίμων διὰ τε τὴν Θεολογίαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπιστημονικῶν ὑμῶν ἐργασιῶν.

Μετὰ τὸν Πρύτανιν ἤρξαντο αἱ πρὸς τὸ Συνέδριον προσφωνήσεις, πρῶτος δὲ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος προσεφώνησεν οὕτω :

Μετὰ μεγάλης χαρᾶς χαιρετίζομεν ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸ πρῶτον τοῦτο τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας Συνέδριον. Ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη καὶ ἡ καθόλου πνευματικὴ κίνησις, ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, εὗρον τὴν συγκρότησιν συνεδρίων πρόσφορον μέσον ἐπικοινωνίας τῶν ἐπιστημόνων, οἱ δ' ὀρθόδοξοι ἐπιστήμονες θεολόγοι, τὸ πρῶτον χρησιμοποιοῦντες τοιοῦτον μέσον πνευματικῆς ἐπικοινωνίας, σημειοῦσιν ἀναμφιβόλως τὴν ἀπαρχὴν νέας πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας κινήσεως.

Ἡ συγκρότησις τοιοῦτου ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου εἶναι μὲν νέον τι ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' οὐχὶ ὅλως ξένον πρὸς τὴν ἐν τῷ παρελθόντι χρησιμοποίησιν τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη εἶχε τὰς Ἐπαρχιακὰς Συνόδους τῶν Ἐπισκόπων συνερχομένων ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρὸς ἐπίλυσιν γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, καὶ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ἐκτάκτως συνερχομένας, πρὸς ἀπόκρουσιν αἱρέσεων καὶ διατύπωσιν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας. Διὰ τῶν Συνόδων τούτων, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι συνερχομένων, ἐξεδηλοῦτο ἡ συνειδήσις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἐκάστοτε προκύπτόντων ζητημάτων καὶ ἐλαμβάνοντο ἀποφάσεις.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν Συνόδων εἰργάζετο καὶ ἡ θεολογικὴ ἔρευνα πρὸς προπαρασκευὴν τῆς ἐπιλύσεως τοιούτων ζητημάτων. Καὶ τὸ μὲν ἔργον τῶν Συνόδων ἦτο ἔργον τῶν Ἐπισκόπων, ἀλλ' ἡ θεολογικὴ ἔρευνα ὑπῆρξεν ἔργον οὐ μόνον τῶν Ἐπισκόπων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων κληρικῶν καὶ δὴ λαϊκῶν. Οὕτω δὲ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ἡ πνευματικὴ ἄμυνα τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τοῦ Ἐθνισμοῦ διεξήχθη ὑπὸ τῶν Ἀπολογητῶν, ἡ δὲ πάλιν κατὰ τοῦ Γνωστικισμοῦ ὑπὸ τῶν θεολόγων, γενικῶς, τοῦ β' καὶ γ' αἰῶνος, πλουσιωτάτῃ δ' ὑπῆρξεν ἡ φιλολογικὴ παραγωγὴ αὐτῶν. Ταυτοχρόνως ὑπὸ τῶν Κατηχητικῶν καὶ Θεολογικῶν Σχολῶν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ἀντιοχείας ἐτίθεντο αἱ βάσεις τῆς χριστιανικῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, ἥτις ἔκτοτε συστηματικῶς εἰργάσθη πρὸς τὴν βαθυτέραν ἔρευναν καὶ διατύπωσιν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Οὐχὶ σπανίως μεταξὺ τῶν θεολογούντων διεξήγοντο καὶ δημόσιαι συζητήσεις ἐπὶ τῶν προκύπτόντων θεολογικῶν ζητημάτων. Ὁ Ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας πρὸς καταπολέμησιν τῆς πλάνης τοῦ Χιλιασμοῦ μεταβας εἰς Ἀρσινόην συνεκάλεσε τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Διδασκάλους ἀπὸ τῶν κομῶν τοῦ νομοῦ Ἀρσινόης καὶ διεξήγαγε μετ' αὐτῶν καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Χιλιαστῶν Κορακίωτος συζητήσεις ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας, ἀπὸ πρωῒας μέχρι ἑσπέρας. Ὁ Κορακίων ὁμολόγησε τὴν ἥτταν αὐτοῦ. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὰ προκληθέντα ὑπὸ τοῦ Πρεσβυτέρου Ἀρσινόου ζητήματα συνεζητήθησαν ἐν «ἀμίλλῃ». «Ἀμίλλα» δ' ἐκαλεῖτο ἡ δημοσία συζήτησις, παρισταμένη

καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Ἀλεξάνδρου. Κατὰ τὴν «ἀμίλλαν» ἐκείνην ἐξεδηλώθη σαφῶς ἡ αἵρετικὴ διδασκαλία τοῦ Ἀρσίνου Θεολογικαὶ δημόσιαι συζητήσεις ἐπὶ θεολογικῶν ζητημάτων διεξήγοντο καὶ κατὰ τοὺς ἐφεξῆς χρόνους, καθ' οὓς ἡ συνήθεια αὕτη μετεδόθη καὶ εἰς τὴν Δύσιν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς.

Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὅτε ἐν Ρωσσίᾳ τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ καὶ ἐν ἄλλαις ὀρθοδόξοις χώραις, ἰδρύθησαν Θεολογικαὶ Σχολαί, αὗται ὑπῆρξαν τὰ κέντρα τῆς καλλιέργειας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης. Συνήθως αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ Ἀρχαὶ παρέπεμπον εἰς τοὺς συλλόγους τῶν θεολόγων καθηγητῶν τὴν μελέτην διαφόρων θεολογικῶν ἢ καὶ ἐκκλησιαστικῶν γενικῶς ζητημάτων. Τοῦτο δὲ καὶ σήμερον ἔτι συμβαίνει.

Ἀλλ' ὅ,τι πράττουσιν αἱ ἐπὶ μέρους ὀρθόδοξοι θεολογικαὶ Σχολαὶ τοῦτο πρόκειται νὰ πράξωσιν ἐν Συνεδρίῳ οἱ ἀντιπροσωπεύσοντες αὐτὰς Καθηγηταί. Νὰ ἐξετάσωσι συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς παραδόσεις τῆς ὀρθοδοξίας διάφορα θεολογικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα δι' ἐπιστημονικῶν ἀνακρινάσεων καὶ συζητήσεων, ἐπὶ τῶν περισμάτων δὲ αὐτῶν μόνῃ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀρμοδία ὅπως λάβῃ ἀποφάσεις. Τὸ πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου ἀναγράφει οὐ μόνον θεωρητικά, ἀλλὰ καὶ ζωτικώτατα προβλήματα καὶ ζητήματα τῆς συγχρόνου ζωῆς καὶ τῶν πνευματικῶν τῆς ὀρθοδοξίας ἀναγκῶν· οὕτω προσέρχεται ἡ Ὀρθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιστήμη εἰς ἐξυπηρέτησιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τὸ πρῶτον τοῦτο Συνέδριον τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας, οὖνινος τὴν ἐναρξιν ἐκήρυξεν ὁ σεπτὸς ἡμῶν Ἀναξ, διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους προκαλεῖ ζωηρότατον τὸ ἐνδιαφέρον. Πᾶσαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἔχουσιν ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν αὐτῶν πρὸς τὴν περίσμενον ταύτην συνέλευσιν διαπρεπῶν ἐπιστημόνων ὀρθοδόξων, ἀντιπροσωπεύόντων πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς ὀρθοδόξους Θεολ. Σχολάς. Ἡ δ' Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εὐτυχοῦσα νὰ ἔχῃ ἐν μέσῳ αὐτῆς τοιοῦτους ἀντιπροσώπους τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, μέλλοντας νὰ ἐξετάσωσι σπουδαιότατα θεολογικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἐν Ἀθήναις, ἔνθα ἠκούσθη τὸ κήρυγμα τοῦ Μεγάλου Ἀποστόλου Παύλου, μετ' ἰδιαιτέρας στοργῆς θὰ παρακολογηθῇ τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου. Εὐχεται δ' ὅπως τὰ μέλη αὐτοῦ πρὸς πλήρη ἐπιτυχίαν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιδιωκομένου ἱεροῦ καὶ ὑψηλοῦ σκοποῦ ἐμφορηθῶσι τοῦ πνεύματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὅστις ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθίους «Καγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἤλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ· οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον· καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρώμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει Πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ».

Εὐχόμεθα ὅπως τὸ πνεῦμα τοῦτο πρυτανεύῃ πάντοτε μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων θεολόγων καὶ ὅπως ὁ Οὐράνιος Πατὴρ τῶν Φώτων φωτίσῃ καὶ καθοδηγήσῃ τὰ μέλη τοῦ Ἀ' Συνεδρίου τῆς Ὀρθοδόξου Θεο-

λογίας, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Μῆτρός, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπειτα ὁ Πρόεδρος ἐκάλεσε τὸν Ἀποκρισιάρχιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νὰ λάβῃ τὸν λόγον. Ὁ Σεβ. Τραπεζοῦντος ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἀνέγνωσε τὰς πατριαρχικὰς χαιρετιστηρίους ἐπιστολὰς πρὸς τὸ Συνέδριον καὶ εἶπε τὰδε:

Ἡ Μήτηρ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας μοὶ ἀνέθεσαν τὴν ἐντολὴν νὰ προσκομίσω ὑμῖν τοὺς ἀγαπητοὺς Συνέδρους τοῦ Α' ἐν Ἀθήναις Συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας τὸς εὐχὰς καὶ εὐλογίας αὐτῶν γεγραμμένας ἐν τοῖς δὲ τοῖς σεπτοῖς πατριαρχικοῖς γράμμασι. Τὸ γράμμα τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἔχει οὕτω.

Βενιαμὶν ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἐλλογιμώτατε Κύριε Αὐλικά Ἀλιβεϊζάτε, Πρόεδρος τοῦ Α' ἐν Ἀθήναις Συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἐλλογιμώτατοι καὶ ἀγαπητοὶ καθηγηταὶ οἱ τὸ Συνέδριον τοῦτο ἀποτελοῦντες, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Ἀσμενὸν ἀπευθύνομεν τὴν παροῦσαν ἀπὸ τῆς Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ἡμῶν εὐχετικήν πρόσκλησιν πρὸς τὸ ὑμέτερον Α' ἐν Ἀθήναις Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, οὗ τὴν ἐπ' αἰαίσις σύγκλησιν ἡ ὑμετέρα περισπούδαστος Ἐλλογιμότης, Κύριε Πρόεδρε, ἐγνωρίσεν ἡμῖν διὰ τῆς ἀπὸ κα' παρελθόντος μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐπιστολῆς αὐτῆς.

Ἡ εὐτυχὴς αὕτη γενικὴ συνάθροισις ἀντιπροσώπων τῶν ὀρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν πρὸς ἀπὸ κοινοῦ ἐπιστημονικὴν μελέτην καὶ ἐξέτασιν σπουδαίων θεμάτων οὐκ ἦν δυνατόν νὰ μὴ χαρακτηρῇ τὴν Μητέρα Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ὡς βεβαίως καὶ τὰς λοιπὰς ἀδελφὰς Ἀγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, οἵτινες πᾶσαι δικαίως μετὰ στοργῆς καὶ τιμῆς περιέπουσιν ἐκάστη τὸ αὐτῶν θεολογικὰ παιδευτήριον ὡς ἁγιά φωτῶρια συντρέχοντα διὰ τῆς καλῆς αὐτῶν καρποφορίας εἰς γνῶσιν τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐμπέδωσιν καὶ αὐξησιν τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐσεβείας ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πληρώματι.

Ἐχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ Συνέδριον ὑμῶν, ἀποτελούμενον ἐξ ἀνδρῶν πίστει βαθεῖα καὶ παιδείᾳ λιπαρᾷ καὶ εὐσεβεῖα κεκοσμημένων καὶ διακεκριμένων, καὶ ὑπο τοῦ ἁγίου καὶ διαγούου τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς παραδόσεως πνεύματος τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν πᾶσι κατὰ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ χειραγωγούμενον καὶ χωροῦν, ἀποδόσει πλουσίους καὶ ἁγλαοὺς τοὺς καρποὺς τῆς φιλοτιμίας αὐτοῦ ἐργασίας, ἐκφαίνον καὶ ἀποτυποῦν ἐν παντὶ τὸ αἰώνιον κάλλος τῆς ἁγίας Ὁρθοδόξου διδασκαλίας καὶ τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ πνεύματος.

Κατευθύνει ὁ Κύριος καὶ εὐλογῇσειεν ἄνωθεν τὸ ἱερὸν καὶ τίμιον ἔργον ὑμῶν.

Ἡ χάρις αὐτοῦ καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

α. ρ. λ. σ' Ὀκτωβρίου κη'.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως διάκρυος πρὸς Θεὸν εὐχέτης.

Τὸ δὲ γράμμα τῆς Α. Θ. Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἔχει οὕτω:

Κύριε Πρόεδρε,

Μετ' εὐχαριστήσεως οὐ σμικρὰς ἐλάβομεν ἐπισήμως γνῶσιν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 10)14 καὶ ἀπὸ 21ης περιπεύσαντος μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐπιστολῆς τῆς Ὑμετέρας ἀγαπῆτης Ἐλλογιμότητος τῆς συγκλήσεως ἐν Ἀθήναις τοῦ Α' Ὁρθοδόξου Θεολογικοῦ Συνεδρίου τῇ συμμετοχῇ καὶ συμπράξει τῶν ἀπανταχοῦ Ὁρθοδόξων διαπρεπῶν Θεολόγων ἐκπροσώπων τῆς Θεολογικῆς ἐπιστήμης παρὰ ταῖς διαφθόροις Ὁρθοδόξους χώραις καὶ Ἐκκλησίαις.

Δοξολογίαν ἀναπέμποντες τῷ Πατρὶ τῶν φῶτων τῷ φωτίσαντι τοὺς σχόντας τὴν εὐγενῆ πρὸς τοῦτο πρωτοβουλίαν, ἐξαίτουμεθα παρ' αὐτοῦ πλούσιον τὸν φωτισμὸν ἐφ' ὧμας καὶ τοὺς εὐλαβεῖς συνέδρους τῆς σοφῆς ὁμηγύρεως

νὰ κατευθύνῃ τὰς σκέψεις καὶ διαβήματα αὐτῆς εἰς ἐξηγήσεις τῆς Ἀγιωτάτης ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ δόξαν Αὐτῆς.

Ἡ Ἀποστολικὴ εὐλογία τοῦ ἐνδόξου Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου σὺν ταῖς πατριαρχαῖς ἡμῶν εὐχαῖς εἴησαν ἀρωγοὶ εἰς τὸ θεάρεστον ἔργον εἰς ἀπόσκοπον συνεργασίαν, φέρεσαν καὶ ἀπόδοσιν.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ 3 Νοεμβρίου 1936

Ὁ Ἀλεξανδρείας Νικόλαος

ἐν Χρ. εὐχέτης

Διὰ τοιούτων εἰχῶν καὶ εὐλογιῶν καταστέφουσιν ὑμᾶς καὶ τὸ ὑμέτερον ἔργον ἡ Μήτηρ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας.

Πολλὰ τῶν ἐν τῷ ὑμετέρῳ προγράμματι ἀναγραφόμενων ζητημάτων ἔχουσι τεθῆ ὡς σπουδαῖα καὶ τῆς Ἐκκλησίας ζητήματα ὑπὸ τῆς ἐν ἔτει 1930 συνελθούσης ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Ἐπιτροπῆς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νὰ μελετηθέντα δεόντως συζητηθῶσιν ἐν τῇ μελλούσῃ νὰ συνέλθῃ Μεγάλῃ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Συνόδῳ. Ἐπομένως πολῦτιμος καὶ ἐν τούτῳ θὰ εἶναι ἡ συμβολὴ τοῦ ὑμετέρου Συνεδρίου ἐν αἷς ὑπὸ τύπον ὑπομνημάτων θὰ διατυπώσῃ γνώμης καὶ μελέταις περὶ τῶν ζητημάτων τούτων.

Χρήσιμον τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι καὶ τὸ ἕτερον ἔργον τοῦ ὑμετέρου Συνεδρίου, ἥτοι ἡ ἀποκαθάρισις τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας καὶ ἀπὸ τῶν δυτικῶν επιδράσεων, αἵτινες ὡς ξένα στοιχεῖα ἐνεκα καιρικῶν περιστάσεων ἐπεκάθησαν ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας καὶ ἐπὶ ὁλοκληροῦ τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς.

Οὕτω θὰ ἀποκαταστήσῃτε τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν διωλισμένην μὲν ἀπὸ παντὸς ἁλλοτρίου χρώματος, ἔκτυπον δὲ ἔχουσαν τὸν χαρακτήρα καὶ τὸ κάλλος τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων, ἀναπτυχθείσης συμφῶνως καὶ πρὸς ὃν οἱ λαοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς ἔχομεν ἰδιαιτέρον τρόπον τοῦ αἰσθάνεσθαι καὶ σκέπτεσθαι καὶ εὐλαβεῖσθαι.

Πρὸς τοιοῦτον ἱερὸν σκοπὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγμένους αἱ δύο Ἐκκλησίαι γινώσκουσιν ὑμᾶς τοὺς σοφοὺς καὶ εὐσεβεῖς θεολόγους τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς ἡ Μήτηρ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγέννησε καὶ ἐν πέτρᾳ πίστεως ὀρθοδόξου ἐστερέωσε καὶ βλέπουσα ὑμᾶς ἀρχαίας ἀγάπης θεσμοὺς ἀνανεοῦντας καὶ πατέρων εἰρήνην τὸ οὐράνιον δῶρον Χριστοῦ καὶ σωτήριον, πάλιν πρὸς τὴν ἀκμὴν ἐπινάγοντας, μεγάλην αἰσθάνονται χαρὰν ἐπιφωνοῦσαι τὸ τοῦ ψαλμοῦ «ἰδοὺ δι' ἐμὲ καλὸν ἢ τί τεργὼν ἄλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό» ὡς αὐτὸν ἐπὶ κεφαλῇ τὸ καταβαίνειν ἐπὶ πόγωνα τὸν πώγωνα τοῦ Ἀαρὼν....ὡς δούσας Ἀερμῶν ἢ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών, ὅτι ἐκεῖ ἐνετείλατο Κύριος τὴν εὐλογίαν καὶ ζωὴν ἕως τοῦ αἵωνος».

Ἐπειτα ὁ Πρόεδρος ἐκάλεσε τὸν Ἀρχιμανδρίτην Βενέδικτον Ἐπίτροπον τοῦ Παναγίου Τάφου, ὅστις προσαγορεύσας ὡς ἔπεται ἀνέγνω τὸ Πατριαρχικὸν γράμμα:

Ἡ πρεσβυγενὴς τῆς Σιών Ἐκκλησία, ἥς ταπεινὸς ἐκπρόσωπος τυγχάνω ἐνταῦθα, ἡδέως προσαγορεύει πάντας ὑμᾶς τοὺς σοφοὺς συνέδρους τοῦ παρόντος Συνεδρίου, οἵτινες, εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὰς ἐκ τῆς μακρῆς ὁδοῦ ταλαιπωρίας, συνήλθατε ἐνταῦθα ὑπὸ τὸν αἰθέριον καὶ γαλήνιον ἀπτικὸν οὐρανόν, εἰς τὴν

χώραν ταύτην τῆς σοφίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἵνα ἐν τῷ πνεύματι τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀδελφωσύνης ἀσχοληθῇτε ἐπὶ ζητημάτων ὑψίστης σημασίας τόσον διὰ τὴν καθόλου ἐπιστήμην. ὅσον καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν, καὶ διὰ κατὰ τὸν παρόντα χρόνον, καθ' ὃν καινὰ θεωροῦν διδάσκονται καὶ ἀνακινῶνται ἀνὰ τὸν κόσμον εἰς ἀνατροπὴν τῶν θρησκευτικῶν, κοινωνικῶν καὶ οἰκογενειακῶν θεμελίων.

Ἡ Σιωνίτις Ἐκκλησία μετ' ἰδιαίτερας συγκινήσεως καὶ πολλοῦ τοῦ ενδιαφέροντος παρακολουθοῦσα τὴν εὐγενῆ Ὑμῶν ταύτην προσπάθειαν, εὐλογεῖ τὸ ὄρατον Ὑμῶν ἔργον, επικαλεῖται ἐπὶ πάντας Ὑμᾶς τὴν ἐξ Ὑψους ἐνίσχυσιν καὶ εὐχεται, ἵνα τὸ ἔργον Ὑμῶν φέρῃ καρπὸν πολύν.

Καὶ ἐπὶ ταῦτοις ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀναγνώσω τὰ σχετικὰ γράμματα, ἅτινα ἡ Αὐτοῦ Θ. Μακαριότης ὁ σεπτὸς μοι Πατὴρ καὶ Πατριάρχης τῆς Ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης κύριος Τιμόθεος εὐηρεστήθη ἵνα ἀποστείλῃ ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου τούτου καὶ ἅτινα ἔχουσιν οὕτω:

Τῷ Ἐλλογιμωτάτῳ Καθηγητῇ καὶ Προέδρῳ τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Α' Συνεδρίου τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας ἐν Ἀθήναις, τέκνῳ ἐν Κυρίῳ Ἀμίλκῳ Ἀλιβιζάτῳ, πατρικᾶς εὐχᾶς καὶ εὐλογίας.

Ἀσμενοὶ ἐκομισάμεθα καὶ ἀνέγνωμεν τὴν ἀπὸ 21 (ν.ῃ) ἄρτι ἐκπνεύσαντος μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐπιστολὴν τῆς Ὑμετέρας περισπουδάστου Ἐλλογιμότητος, δι' ἧς ἀγγέλλει ἡμῖν τὴν σύγκλησιν τοῦ Α' Συνεδρίου τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας ἐν Ἀθήναις τῇ 22ᾳ προσεχούσῃ Νοεμβρίου ἐ. ἔ.

Ἡ Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀείποτε εὐλογεῖ πᾶσαν κίνησιν ἀποσκοποῦσαν εἰς οἰκοδομὴν τοῦ τιμίου δνόματος τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν πρωτοβουλίαν πρὸς σύγκλησιν Συνεδρίου τῆς Θεολογίας ἀποβλέπομεν μετὰ φόβον καὶ ἐλπίδων. Ἀλλ' ἡ καποίθησις ἡμῶν εἰς τὴν ἐγνοσμένην Ὑμῶν τε καὶ τῶν λοιπῶν συναδέλφων Ὑμῶν πείραν καὶ αὐτοθυσίαν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Ὀρθοδοξίας ἐγγυᾶται, ὅτι τὸ πᾶν ἀποβήσεται εἰς καύχησιν τοῦ σώματος τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ὅλη οὖν καρδίᾳ αἰτούμενοι: Ὑμῖν καὶ πᾶσι τοῖς μέλεσι τοῦ ἐν λόγῳ συνεδρίου τὴν πανσθενὴ χάριν τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου καὶ πατρικᾶς ἐπιδαψιλεύοντες εὐχᾶς, διατελοῦμεν.

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλὴμ α' Φλς' Ὀκτωβρίου α'

Ἐν Χριστῷ εὐχέτης

Ὁ Ἱεροσολύμων Τιμόθεος

Ἐπειτα ὁ Πρόεδρος ἐκάλεσε τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Πατριάρχου Ρουμανίας Καθηγητὴν Βιντιλέσκου, ὅστις ἀνέγνωσε τὸ γράμμα τοῦ Πατριάρχου εἰπὼν τάδε:

Μεγαλειότατε,

Μακαριώτατε,

Κύριοι Σύεδροι,

Ἐκτός τῆς ιδιότητός μου ὡς καθηγητοῦ μιᾶς Ρουμανικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἔχω καὶ ὡς τιμητικὴν ἐντολήν, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐνεπιστεύθησαν, νὰ διαβιβάζω τοὺς λόγους τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου τῆς Ρουμανίας. Διὰ νὰ ἐκτελέσω τὴν ἀποστολὴν ταύτην λαμβάνω τὸν λόγον.

Ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Πατριάρχης τῆς Ρουμανίας παρακαλοῦνται μὲν ἐνδιαφέρον, συμπάθειαν καὶ ἐλπίδας τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου μας. Διὰ τοῦτο ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ἠρώδεσεν νὰ σὺς ἀπευθύνῃ τὴν ἐπομένῃ ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν σὺς παρακαλῶ νὰ μοὺ ἐπιτρέψῃτε νὰ ἀναγνώσω.

Κύριοι Σύεδροι,

Τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον ἐχαιρετίσαμεν μετὰ μεγάλῃς χαρᾶς καὶ ἐξ ὅλης καρδίας ἠδολογήσαμεν τὰς ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογίας, ἐλθόντων ἀπὸ διαφόρων Ἀδελφῶν Ἐκκλησίας εἰς Βουκουρέστιον μὲ τὴν προῆσιν νὰ καταρτίσουν πρόγραμμα ἐργασίας τοῦ πρώτου τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας Συνεδρίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἔναρξις γίνεται σήμερον ἐν Ἀθήναις.

Ὑπῆρξε δι' ἡμᾶς καὶ τότε καθὼς καὶ σήμερον μία ἐπὶ πλέον εὐκαιρία διὰ τὰ σκεφθῶμεν τὸ ζήτημα τῆς ιστορικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐκράτησα μὲ πίστιν ἀκέραιον καὶ ἀναλλοίωτον τὸν θεσαυρὸν τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος. Ἐκ τῶν παλαιῶν ἀγώνων καὶ δογματικῶν διαφορῶν ἀνέδειξε τοῦτο καθαρώτερον καὶ λαμπρότερον. Ἀκολούθως, χωρὶς νὰ ὑλικτοποιῇ τὴν θρησκείαν, κατάρθωσεν ὥστε εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα νὰ εἰσδύσῃ πλήρως τοῦ ἀρώματος τοῦ μυστηρίου καὶ τοῦ υπερφυσικοῦ. Ἐκ τῆς ἐξελίξεως τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως ἀναφύονται σήμερον καὶ διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν νέα προβλήματα χρήζοντα εἰδικῆς λύσεως. Φαίνεται μάλιστα ὅτι ἐμφανίσθη ἡ σιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν, χωρὶς ἀναβολήν, ἡ Ὀρθοδοξία προῶρισται νὰ ἐμπληρώσῃ μίαν νέαν ἀποστολήν.

Κατὰ πρῶτον λόγον ἡ Ὀρθοδοξία πρέπει νὰ προσπαθήσῃ νὰ εἶναι καὶ πάλιν ὅ,τι ποτὲ ὑπῆρξεν, ἡ πηγὴ τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων τοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἡ ἐπιταγὴ τῆς παρουσίας στιγμῆς εἶναι νὰ καταστήσῃ τὴν πρῶτην θέσιν εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ νὰ ἀνακτήσῃ οὕτω τὴν παλαιὰν τῆς ἐπιδρασιν ἐπὶ τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων τῶν ὑπὸ τὴν κοινωνίαν τῆς λαῶν. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ κατορθώσῃ ἡ Ὀρθοδοξία νὰ λάβῃ συνειδησὶν ἐαυτῆς καὶ τῶν δυνάμεων τῆς. Εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητον νὰ προσδιορίσῃ τὰ προβλήματα τὰ ἐπιβαλλόμενα εἰς τὴν περὶ αὐτὴν ἀποστολήν τῆς καθὼς καὶ τὴν σάειν, τὴν ὁποίαν δρεῖται νὰ λάβῃ ἀπέναντί των.

Ἰδοὺ πόσα ζητήματα, τὰ ὁποῖα χρήζουσιν μελέτης καὶ προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας, προσηλὴ ἡ Ἐκκλησία ὀργανώσῃ τὴν νέαν τῆς ἀποστολήν. Οἱ καθηγηταὶ τῶν Ὀρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν ἀνέλαβον τὴν προκαταρκτικὴν αὐτῶν ἐργασίαν. Εἶναι ἔνεκα τῆς ιδιότητός των οἱ μᾶλλον ἐνδεδειγμένοι.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται παρὰ νὰ εὐλογῇ διὰ τῆς κυβερνώσης αὐτῆς αὐθεντίας τὴν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν καθιερωμένην ταύτην συνεργασίαν.

Τὸ πρῶτον Συνέδριον τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας τῶν Ἀθηνῶν ἐγκαινιάζει τὴν προπαρασκευαστικὴν αὐτὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἐκτιμῶμεν κατ' ἀξίαν. Καὶ δι' αὐτὸ εὐχόμεθα καὶ δεόμεθα τοῦ Θεοῦ ὅπως αἱ συνεδρίαὶ τοῦ πρώτου αὐτοῦ Συνεδρίου εἶναι γόνιμοι εἰς ἀποτελέσματα καὶ εὐτυχεῖς λύσεις.

Εὐχαριστοῦντας τὸν Θεόν, Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τὴν ἀπαρχὴν ταύτην τὴν ἐμπνέουσιν νέας ἐλπίδας διὰ τὴν ἀποστολήν τῆς Ὀρθοδόξας, χαιρετίζομεν μὲ τὸν πνευματικὸν χαιρετισμὸν καὶ τὴν πατριαρχικὴν εὐλογίαν τὰ μέλη τοῦ πρώτου Συνεδρίου τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας, τὰ συναθροισθέντα ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ζητῶν τὴν χάριν καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἡμῶν καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐπειτα ὁ Πρόεδρος ἐκάλεσε τὸν καθηγητὴν κ. Στεφάνοβιτς, ὅστις ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατριάρχου Σερβίας καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου εἶπε τάδε:

Μοὶ προξενεῖ ὅπως ἰδιαίτεραν χαρὴν καὶ τιμὴν τὸ ὅτι εἰς ἐμὲ ἔλαχεν ὁ κλήρος νὰ χαιρετίσω ἐν ὀνόματι τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βελιγραδίου τοὺς τιμημένους συνέδρους τοῦ Α'. Συνεδρίου τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας, τὸ ὁποῖον τόσον πανηγυρικῶς σήμερον ἠρώτα τὴν ἐργασίαν του.

Τὸ ὅτι ὡς τόπος τοῦ Α' Συνεδρίου τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας ἐξελέγησαν αἱ Ἀθῆναι, ἡ ὥραία Ἐλ-

ληνική πρωτεύουσα, πληροὶ ἡμᾶς μεγάλης χαρᾶς, διότι ἐντὸς τῶν τειχῶν ταύτης τῆς πόλεως ὅχι μόνον ὁ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος προσωπικῶς ἐνδιέτριψε καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ἐξηγγέλθη, ἀλλὰ καὶ διότι ἐδῶ ἰδρῦθη ἡ πρώτη Θεολογικὴ Σχολὴ πρὸς θεραπείαν τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας.

Εἶθε τὸ συνέδριόν μας ὅχι μόνον νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν προαγωγὴν τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὠφέλειαν νὰ προσεφέρῃ. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἐγκάρδιον εὐχὴν μου κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν τῆς χαρᾶς.

Ἐπειτα ὁ Πρόεδρος ἐκάλεσε τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Μακαροῦ Μητροπολίτου Πολωνίας κ. Διονυσίου Ἀρχιμανδρίτην Ἰλαρίωνα Βασδέκαν, ὁ ὁποῖος ἀνέγνωσε τὸ ἐπὶ μεμβράνης γεγραμμένον γράμμα τοῦ Μητροπολίτου ἔχον οὕτω :

Τῷ ἐν Ἀθήναις Συνεδρίῳ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας

Ἡ ὀρθόδοξος Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ ἐν Βαρσοβίᾳ Πιλοσουτσκέϊου Πανεπιστημίου συμμετέχει εἰς τὴν πανορθόδοξον χαρὰν ἐπὶ τῇ ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς ἀρχαιοτάτης τῶν ἡμετέρων Θεολογικῶν Σχολῶν συνερχομένῳ ἐν Ἀθήναις πρώτῳ ἐν τῇ κατ' ἡμᾶς ἱστορίᾳ συνέδριῳ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας.

Ἐκεῖ, ἐνθα Παῦλος ὁ Ἀπόστολος ἐξήνεγκε τὴν πρώτην ἀγαθὴν ἀγγελίαν παρὰ τὸν βωμόν τοῦ Ἀγνώστου Θεοῦ καὶ ὁπόθεν προήλθεν ὁ ὑπέροχος τῆς Ἐκκλησίας ἀνὴρ Διονύσιος ὁ Ἅγιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, συνέρχονται σήμερον εἰς δόξαν Θεοῦ ἀντιπρόσωποι πασῶν τῶν ἀνατάτων ὀρθοδόξων ἐπιστημονικῶν Σχολῶν ἵνα ἐν τῇ ἐνότητι τῆς πίστεως βεβαιώσωσι τὴν ἐνότητα τῆς γνώσεως· ὄντως μεγάλη τῆς ὀρθοδοξίας ἡ εὐρὴ αὕτη καὶ ἡ πανήγυρις.

Ἀρεστὸν ἐγένετο Κυρίῳ τῷ Θεῷ τῷ Παντοδυνάμει συνενῶσαι τὴν πανήγυριν ταύτην ἐτέρῳ πανηγύρει, τῇ ἑκατοστῇ ἐπετηρίδι τῆς ὑπάρξεως τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, ἑκατοστῇ ἐπετηρίδι δι' ἀξιολόγου δημιουργικοῦ ἐπιστημονικῆς καὶ παιδαγωγικῆς ἐργασίας ὑπὲρ τῆς οἰκείας Ἐκκλησίας.

Μεγαλύνει Κύριος ὁ Θεὸς τὴν Ὁρθόδοξον Θεολογικὴν Ἐπιστήμην καὶ προάγοι ἐν παντὶ τὸν ἀρχαιότατον αὐτῆς λύχνον, τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν, εἰς ἐτὶ πλείστα καὶ ἀτελείωτα.

Ἐπειτα ὁ Πρόεδρος ἐκάλεσε τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Βουλγαρικῆς Συνόδου καθηγητὴν κ. Zankow ὁ ὁποῖος εἶπε τὰ ἑξῆς :

*Μεγαλειότατε,
Σεβασμιώτατοι,
Κυρίες καὶ Κύριοι,
Ἀγαπητοὶ Συνάδελφοι,*

Ἐχὼ ἐπίσης τὴν μεγάλην τιμὴν καὶ τὴν σπανίαν εὐχαρίστησιν νὰ χαιρετίσω ἐξ ὀνόματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Σόφιας τὴν ἑναρξιν τοῦ διεθνoῦς ἐπιστημονικοῦ συνεδρίου τῶν ὀρθοδόξων καθηγητῶν τῆς θεολογίας.

Εἶμαι βαθύτατα συγκινημένος διότι λαμβάνω μέρος εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο, τὸ πρῶτον τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας, τὸ ὁποῖον θὰ ἔχῃ, οὐδόλως δι' αὐτὸ ἀμφιβάλλω, σπανίαν σπουδαιότητα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ θὰ ἀσκήσῃ εὐεργετικωτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξελιζέως τῆς θεολογικῆς σκέψεως τῆς Ἀνατολῆς.

Θὰ ἐθεώρουν παράλειψιν τὸ νὰ μὴ τονίσω ἰδιαιτέρως τὴν σημασίαν τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ Συνέδριον τοῦτο ἐκλήθη νὰ συνέλθῃ ἐν Ἀθήναις, τὴν ἱερὰν γῆν καὶ τὸ κλασσικὸν κέντρον τῆς σκέψεως τῆς χριστιανι-

κῆς καὶ τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος, τὴν πόλιν τοῦ μεγάλου πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡμεῖς οἱ βούλγαροι ὀρθόδοξοι, οἱ λαβόντες μεταξὺ τῶν πρῶτων τὸ μέγα φῶς καὶ τὴν δύναμιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐκ τῆς Ἀγίας μας μητρὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τῆς ὁποίας συνδεόμεθα διὰ χιλιετῶν δεσμῶν καὶ κοινῆς ζωῆς προσπαθειῶν καὶ ἰδεῶν.

Ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα ἀνέκαθεν καὶ ἐξακολουθοῦμεν ἀκόμη καὶ σήμερον νὰ εἴμεθα εἰς στενὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον καὶ σπανίαν ταύτην στιγμήν αἰσθανόμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπείρως εὐτυχεῖς, διότι δυνάμεθα δι' ἐμοῦ νὰ λάβωμεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐνοποιήσεως τῆς νεαρᾶς ἐπιστημονικῆς ὀρθοδόξου σκέψεως.

Ἐχων ὑπ' ὄψει τὴν ἐλπίδα, τὴν βάσιμον ἄλλως τε, μετὰ τῆς ὁποίας ὁ ὀρθόδοξος χριστιανικὸς κόσμος ἀναμένει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν κοινῶν μας προσπαθειῶν, τῶν φωτιζομένων ὑπὸ τῆς πίστεως τοῦ Σωρος, προσπαθειῶν, τῶν ὁποίων καλούμεθα σήμερον νὰ θέσωμεν τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον, καὶ ἀντιλαμβανόμενος τὴν μεγάλην εὐθύνην, τὴν ὁποίαν ἀναλαμβάνομεν πρὸς ὀρθὴν καθοδήγησιν τοῦ ἱεροῦ τούτου ἔργου, λαμβάνω τὸ θάρρος ἐξ ὀνόματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Σόφιας νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαιρουμενὰς εὐχὰς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συνεδρίου καὶ, γενικώτερον, διὰ τὸν θρίαμβον τῶν ἠνωμένων προσπαθειῶν τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς Ἀγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ Παντοδύναμος Θεὸς ἂς ἔλθῃ εἰς βοήθειάν μας. Αἱ προσευχαί, ἡ εὐχὴ καὶ ἡ ὑποστήριξις τῶν Ἀγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔστωσαν ἡ ἐγγύησις τῆς ἐπιτυχίας μας. Γένοιτο.

Ἐπειτα ὁ Πρόεδρος ἐκάλεσε τὸν ἀντιπρόσωπον τῶν Ρουμανικῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἰσπίρ, ὁ ὁποῖος εἶπε τὰς:

*Μεγαλειότατε,
Σεβασμιώτατοι,
Ἐξοχώτατε,
Κυρίες καὶ Κύριοι,*

Ἐχὼ τὴν τιμὴν νὰ χαιρετίσω τὸ πρῶτον Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, τὸ συνερχόμενον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς ἐνδόξου Ἑλλάδος ἐξ ὀνόματος τῶν ρουμανικῶν θεολογικῶν Σχολῶν τοῦ Βουκουρεστίου, τοῦ Τσερναουτίου καὶ τοῦ Κισνοβίου.

Ὅταν τὸ παρελθὸν ἔτος ὁμᾶς φίλων ἐν Chambly sur Montreux ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς προετοιμασίας τοῦ συνεδρίου τούτου καὶ ὅταν ἀργότερον ἐν Βουκουρεστίῳ συνήλθομεν διὰ νὰ καταρτίσωμεν τὸ πρόγραμμά του, ἡ ὀρθόδοξος ψυχὴ μας ἠγαλλίασεν.

Μᾶς ἐδίδετο, τέλος, ἡ εὐκαιρία νὰ διακηρύξωμεν φανερὰ τὴν πίστιν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀνθρωπότης τῆς σήμερον εἶναι διαποτισμένη ὑπὸ τοῦ ὕλισμοῦ καὶ ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ διακηρυχθῇ καὶ πάλιν ἡ θεολογικὴ περὶ τοῦ κόσμου ἀντίληψις.

Ἐπίσης ἐὰν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν συγκρουομένων ἰδεολογιῶν τῆς Δύσεως, μετὰ τὴν μεταρρύθμισιν ἰδίως,

ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία φαίνεται ὑστεροῦσα, τοῦτο δύναται νὰ συμβαίνει ὡς πρὸς τὴν μορφήν, διότι ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι ἀξιῶμεν τὴν τιμὴν ὅτι διατηροῦμεν τὴν πίστιν τῶν προγόνων μας, τὴν ἱερὰν παράδοσιν τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας τῶν ὀκτὼ πρώτων ἑκατονταετηρίδων, ὡς τὸν ἕνα, τὸν μόνον κανόνα, τὸν δυνάμενον ν' ἀποτελῇ αὐθεντίαν.

Ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία, στηριζομένη ἐπὶ βάσεως πατριστικῆς, ὁφείλει ν' ἀποβῇ τὸ ὑπόδειγμα, τὸ ὁποῖον θὰ πρέπη νὰ κατευθύνῃ πᾶσαν προσπάθειαν καθολικὴν, προτεσταντικὴν καὶ φιλοσοφικὴν.

Ἡ ὀρθοδοξία εἶναι ἡ δημιουργικὴ δύναμις τῆς ζωῆς, πρέπει νὰ ὀρθοῦται πρὸ πάντων τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς. Θὰ δημιουργήσῃ ὡς ἐκ τούτου νέον πολιτισμόν, θὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀληθὴ κατανόησιν τῶν σκοπῶν τῆς νεωτέρας πολιτείας καὶ εἰδικώτερον θὰ προαγάγῃ τὴν κοινωνικὴν δράσιν ἐν πνεύματι χριστιανικῷ. Ἄς εὐλογῇ ὁ Θεὸς τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἐνδοξον χώραν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἄς χαρίζῃ μακρὰν ζωὴν εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν Βασιλέα Γεώργιον τὸν Β', ὁ ὁποῖος δεχθεὶς νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του τοῦτο κατέταξεν ἐαυτὸν μετὰ τῶν προσπιστῶν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐπειτα ὁ Πρόεδρος ἐκάλεσε τὸν καθηγητὴν τοῦ Ρωσικοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Παρισίων κ. Bulgakow, ὁ ὁποῖος εἶπε τάδε:

Τὸ Ρωσικὸν Ὁρθόδοξον Θεολογικὸν Ἰνστιτούτον ἐν Παρίσις χαιρετίζει τὸ Α' Συνέδριον τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας καὶ εὐχεται πλήρη ἐπιτυχίαν τοῦ ἀναληφθέντος ἔργου πρὸς ὄφελος τῆς ἁγίας Ὁρθοδοξίας.

Σπουδαιότατον τυγχάνει τὸ ὅτι τὸ Α' Συνέδριον συνεκλήθη εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας τὰ μέρη ἐνθυμίζουσιν τὰς μεγάλας μορφὰς τοῦ Σωκράτους, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, εἶναι στολισμένα μὲ τὰ ἔργα τέχνης τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Πραξιτέλους, ἤκουσαν τὰ κηρύγματα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ἐπλήρουντο μὲ τὴν ἱερὰν γλῶσσαν τῆς Κ.Α. καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ρωσικὴ θεολογικὴ σκέψις ὡς καὶ ἡ Ρωσικὴ Θεολογία ἐνεπνεύσθησαν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ τέχνης. Ἐτοῦτο ἐκ τῆς ἱερᾶς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ κλίνει πάντοτε πρὸς τὴν ἀρχικὴν πηγὴν τῆς σοφίας, τὴν Κ.Α. Πρὸς τοῦτοις δὲ ἐνεψύχου πάντοτε τὴν δημιουργικὴν προσπάθειαν πρὸς σύλληψιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πλοῦτος, ὡς μιᾶς ζωῆς παραδόσεως, «ἥς ἡ νεότης ἀνακαινισθῆσεται ὡς αἰετῶ».

Ἡ Θεολογία δὲν ζῇ ἄνευ ἐλευθέρας δημιουργικῆς ἐργασίας, ἥτις εἶναι συνδεδεμένη μετὰ τῆς εὐσεβοῦς διατηρήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Ταῦτα ἀπετέλεσαν τὴν κληρονομίαν τῆς Ρωσικῆς Θεολογίας, τοῦ πολυτίμου ταύτου λαοῦ τοῦ μεγάλου Ρωσικοῦ πολιτισμοῦ, ἣν ἡμεῖς σήμερον ἀντιπροσωπεύομεν καὶ συνεχίζομεν. Καὶ τοιαύτην κληρονομίαν φέρομεν ἡμεῖς εἰς τοῦτο τὸ συνέδριον, τὴν πίστιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ζωντανὴν αὐτῆς παράδοσιν.

Ἐπειτα ὁ Πρόεδρος ἀνέγνωσε χαιρετιστηρίου ἐπιστολὰς καὶ τηλεγραφήματα τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀντιοχείας, Κύπρου, τοῦ Μητροπολίτου Τσερναουτίου

Βησσαρίωνος προσενεγκόντος καὶ 50.000 λέϊ διὰ τὴν ἔκδοσιν περιοδικοῦ, τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Τσερναουτίου καὶ ἄλλων Ἐπισκόπων καὶ Καθηγητῶν.

Ἐν τέλει ὁ Πρόεδρος διὰ συντόμου προσλαλιᾶς ἡδύχαρίστησε τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα καὶ τοὺς προλαλήσαντας διὰ τοὺς χαιρετισμοὺς καὶ εὐχὰς τῶν καὶ ἐκήρυξε τὴν λήξιν τῆς συνεδριάσεως.

Ὁ κ. Πρόεδρος μετὰ τοῦ Πρυτάνεως συνώδευσαν τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα μέχρι τῆς ἐξόδου τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ οἱ Σύεδροι μετὰ τῶν προσκεκλημένων ἀπῆλθον.

Μετὰ μεσημβρίαν οἱ Σύεδροι ἐξέδραμον εἰς Βουλιαγμένην εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἀρίστου ὀργανωμένου Ἐκκλησιᾶ. Ὁρφανοτροφεῖον ἐξ οὗ ἀπεκόμισαν λαμπρὰς ἐντυπώσεις. Ἐκεῖ μετὰ δοξολογίαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἱδρύματος ψαλεῖσαν ἑμμελῶς ὑπὸ τῶν ὀρφανῶν παρετέθη τέϊον ὑπὸ τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου.

Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ διὰ τοῦ Κοσμήτορος αὐτῆς παρέθηκεν εἰς τὸ Συνέδριον γεῦμα, κατὰ τὸ ὁποῖον εὐχαριστῶν ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου τὸν κ. Κοσμήτορα ἀπηύθυνε πρὸς αὐτὸν τὴν ἐξῆς πρόποσιν:

Κύριε Κοσμήτορ,

Ἐπειδὴ ὡς Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου εἰμαι, οὕτως εἶπεν, καταδικασμένος εἰς ἀνεξάντλητον πολυλογίαν, ἐπιτρέψατέ μοι δι' ὀλίγων λέξεων ἐξ ὀνόματος τοῦ Συνεδρίου νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην ὅλων ἡμῶν πρὸς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν διὰ τὴν πρωτοβουλίαν, τὴν ὀργάνωσιν, τὴν συγκλήσιν καὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Α' Συνεδρίου τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας ἐν Ἀθήναις.

Ἐνῷ δὲ εὐχομαι ἤδη καλυτέραν ἐπιτυχίαν εἰς τὸ Β' Θεολογικὸν Συνέδριον καὶ εὐχαρίστως ἀποβλέπω εἰς τὴν στιγμήν τῆς ἀπὸ τῶν προεδρικῶν καθηκόντων ἀπαλλαγῆς μου, ὁπότε μετ' ἀμεριμνησίας θὰ προσατενίσω τὸν Ρουμᾶνον ἐν τῇ προεδρείᾳ διάδοχόν μου, ἐπιθυμῶ νὰ εὐχαριστήσω ὑμᾶς, Κύριε Κοσμήτορ, καὶ δι' ὑμῶν ὁλόκληρον τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν διὰ πᾶν ὅ,τι ἐπράξατε διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Α' ἐν Ἀθήναις Συνεδρίου τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας. Πιστεύω ὅτι ἡ γενομένη ἀπαρχὴ συνεργασίας τῆς Θεολογίας, ἥτις καθιερώθη εἰς τὸ Συνέδριον τοῦτο, θὰ ἔχῃ ἀδιάκοπον πλέον συνέχειαν. Καὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ ὑψῶ τὸ ποτήριόν μου καὶ πίνω ὑπὲρ ὑγείας τοῦ Κοσμήτορος καὶ ὅλης τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Ὁ Κύριος ἄς εὐλογῇ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν καὶ ἄς ἐπιδαψιλεύῃ αὐτῇ πλουσίως πᾶσαν πρόοδον καὶ προκοπὴν.

Μετὰ τὸν Πρόεδρον τοῦ Συνεδρίου ὁ κ. Θεόδ. Ποπέσκου, καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου καὶ Διδάκτωρ τῆς Θεολογ. Σχολῆς Ἀθηνῶν, ἐγευθεὶς εἶπε τὴν ἀκόλουθον πρόποσιν ἑλληνιστὶ ἐξ ὀνόματος τῶν ξένων Σχολῶν:

Οἱ ξένοι συνάδελφοί μου ἀνέθεσαν τὴν ἐντολὴν νὰ ὁμιλήσω ἐξ ὀνόματος αὐτῶν. Εἶναι μεγάλη, πράγματι, ἡ τιμὴ αὕτη ἐκ μέρους τῶν συναδελφῶν μου, οἱ ὁποῖοι μοῦ παρέχουν τοιοῦτοτρόπως εὐκαιρίαν νὰ συμβάλω κατὰ τι εἰς τὸ πρῶτον συνέδριον τῆς ὀρθόδοξου θεολογίας. Φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ συνάδελφοι δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν, ὅτι δὲν εἰμαι καθηγητῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ρητορικῆς, ἀλλὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἰστο-

ρίας, εἰς δὲ τὸν ἱστορικὸν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι καὶ ρήτωρ, καθόσον ἡ ρητορικὴ βλέπει τὴν ἱστορίαν. Ὡστε τιμῶντές με διὰ τοιαύτης ἐντολῆς οἱ συνάδελφοί μου μὲ ἐκθέτουν οὐχὶ μόνον εἰς τὰς ἐπικρίσεις τῶν τε ρητόρων καὶ τῶν ἱστορικών, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν οἶκτον τῶν εὐγλωττοτέρων.

Εὐτυχῶς ὅτι οἱ ξένοι συνάδελφοί μου δὲν κατέχουν ἀρκούντως τὴν ἑλληνικὴν, δὲν ἐννοοῦν ἐπομένως ὅσα λέγω καὶ πῶς τὰ λέγω, ἐκτὸς βεβαίως ἐὰν μὲ προδώσῃτε ὑμεῖς, διὰ νὰ μὲ τιμωρήσουν ὡς κακὸν ρήτορα. Λαμβάνω λοιπὸν τὸ θάρρος νὰ ὁμιλήσω ἐξ ὀνόματος αὐτῶν, ἐπικαλούμενος τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἐπιείκειαν ὑμῶν καὶ ἐλπίζων ὅτι δὲν θὰ καταχρασθῶ αὐτάς, καθ' ὃν τρόπον ὡς ἀρχαῖος φοιτητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, πρὸ δεκαεπτὰ περίπου ἐτῶν, κατεχράσθην τὴν καλωσύνην καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ Καθηγητοῦ μου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ρητορικῆς, τοῦτέστι τοῦ Κυρίου Προέδρου τοῦ Α'. Συνεδρίου τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας, εἰς τὸ φροντιστήριον τοῦ σχετικοῦ μαθήματος, μὲ μακρὸν κήρυγμα ἀπαγγελέναι εἰς πρωτάκουστον καὶ δυσνόητον ἑλληνικὴν. Ὁ κ. Καθηγητὴς ἐνθυμεῖται ἀκόμη τὰ βάσανα ἐκείνης τῆς ὥρας· μὲ συνεχώρησεν ὅμως καὶ ἐλπίζω νὰ μὲ συγχωρήσῃτε καὶ ἀπόψε ὅλοι ὑμεῖς.

Καίτοι δὲν ὁμιλῶ σήμερον καλλίτερον, ὅμως θὰ ὁμιλήσω ὀλιγώτερον διὰ νὰ εἴπω τὰ ἐξῆς μόνον.

Εὐχαριστοῦμεν ὑμᾶς τοὺς Ἑλληνας καθηγητὰς καὶ συναδέλφους καὶ συγκαίρουμένους θεομῶς διὰ τὴν ἀρίστην ὁργάνωσιν τοῦ Α' Συνεδρίου τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, διὰ τὴν συναδελφικὴν καὶ ὥραιαν, μᾶλλον δὲ βασιλικὴν ὑποδοχὴν τῆς ὁποίας ἡξιώθημεν ἐνταῦθα, δι' ὅσα βλέπομεν, δι' ὅσα ἀκούομεν, δι' ὅσα αἰσθανόμεθα φιλοξενούμενοι παρ' ὑμῖν, δι' αὐτὴν τὴν εὐγενὴ φιλοξενίαν καὶ διὰ τὴν συνάντησίν μας ταύτην, ἡ ὁποία μᾶς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ χαρῶμεν μᾶζι, νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεών μας, τὴν πρόοδον τῆς γνωριμίας καὶ τῆς φιλίας μας, νὰ αἰσθανθῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς οὐχὶ μόνον συναδέλφους θεολόγους, ἀλλ' ὀρθοδόξους ἀδελφούς καὶ νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι ἐπὶ τῶν ἀθηναϊκῶν βάσεων τοῦ πρώτου συνεδρίου τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας καὶ τὰ ἐπόμενα συνέδριά μας στηριζόμενα θὰ συνεχίσουν μετ' ἐπιτυχίας τὴν συνεργασίαν μας καὶ θὰ στερεώσουν τὸ ἔργον μας. Τὸ ἀθηναϊκὸν συνέδριον ὑπάρχει καλὴ ἀπαρχὴ τοῦ ἔργου τούτου καὶ μᾶς ἐπιτρέπει καὶ νὰ χαρῶμεν τὴν σήμερον καὶ νὰ ἐλπίσωμεν διὰ τὴν αὐριον.

Ἀφοῦ δὲ ἐξετέλεσα οὕτω δι' ὀλίγων καὶ ἀδεξίως χρεὶν ξένου συναδέλφου, τοῦτέστι χρεὶν καθηγητοῦ, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐκτελέσω δι' ὀλίγων ἐπίσης καὶ χρεὶν μαθητοῦ εὐρισκομένου ἐνώπιον σεβαστῶν διδασκάλων του καὶ διαπρεπῶν συναδέλφων αὐτῶν, καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Διότι, ἀγαπητοί μου διδάσκαλοι καὶ ἀξιότιμοι συνάδελφοι, ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας οὐχὶ διὰ τὸ συνέδριον μόνον· τοῦτο ἄλλως τε δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἐμοῦ, ἡ δὲ συμβολὴ μου εἰς αὐτὸ εἶναι ἐλαχίστη καὶ ἀναξία λόγου· ἀλλ' ἦλθον διότι μὲ ὑπεχρέωσε καὶ μὲ προέτρεψε νὰ ἔλθω ἡ ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμὸς μου πρὸς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν καὶ πρὸς ὑμᾶς

αὐτοὺς καὶ ὁ πόθος μου ὅπως ἐπανίδω τὴν ὥραιαν καὶ περιφρῆμον πόλιν ταύτην τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ Πανεπιστήμιον αὐτῆς.

Ἐσπούδασα καὶ ἀλλαχοῦ ἡ θεολογικὴ μόρφωσίς μου ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων κεφαλαίων, ρουμανικῶν τε καὶ ξένων. Ὁμολογῶ ὅτι τὸ σπουδαιότερον τούτων εἶναι τὸ ἑλληνικόν, εἶναι αἱ ἑλληνικαὶ μου γνώσεις τόσον τῆς γλώσσης ὅσον καὶ τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας, λυποῦμαι δὲ ὅτι πρὸ δεκαεπτὰ ἐτῶν οὔτε ἀρκετὰ μέσα εἶχον, οὔτε ἀρκετὸν καιρὸν διὰ νὰ σπουδάσω περισσύτερον καὶ καλλίτερον καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν Θεολογίαν. Εἶμαι ὅμως εὐτυχὴς ὡς ἑλληνομαθὴς θεολόγος, ὅτι ἡξιώθη ἐνταῦθα τοῦ προνομίου τοῦ ἐννοεῖν καὶ ἐκφράζειν ἔστω καὶ ὀλίγας ἑλληνικὰς λέξεις καὶ ταῦτας ἔστω καὶ μὲ ἀρκετὰ σφάλματα, τὰ ὁποία δὲν ἐμποδίζουν ἴσως ὑμᾶς νὰ διδάχητε εἰς τὴν ὁμολογίαν μου ταύτην τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν.

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐνώσω τὰ αἰσθήματα τοῦ καθηγητοῦ μὲ τὰ αἰσθήματα τοῦ μαθητοῦ καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ξένων συναδέλφων μου μὲ τὰ αἰσθήματά μου, εὐχόμενος εἰς μὲν τὴν πρεσβυτέραν ἀδελφὴν, τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν, νὰ ἀνθῇ καὶ καρποφορῇ εἰς αἰῶνα αἰῶνος, εἰς ὑμᾶς δὲ τοὺς καθηγητὰς αὐτῆς νὰ ζήσητε καὶ νὰ εὐτυχήσητε, ἀπολαύοντες πάσης εὐχαριστήσεως καὶ παντὸς ἄνωθεν μισθοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι ἄξιοι οἱ καλοὶ ἐργάται τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης, τῆς Θεολογίας. Ἐξ ὀνόματος τῶν ξένων συναδέλφων πίνω εἰς τὴν ὑγίαν τῶν Ἑλλήνων συναδέλφων.

Τὴν 30ὴν Νοεμβρίου καὶ ὥραν 9 π. μ. τὸ Συνέδριον ἀρχεταὶ τῶν κυρίως ἐργασιῶν αὐτοῦ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τῆς Πανεπιστημιακῆς Λέσχης.

Κατὰ πρότασιν τοῦ Προέδρου ἀποφασίζεται ὅπως εἰς ἐκάστην συνεδρίαν τοῦ Συνεδρίου προεδρεύσῃ εἰς ἀντιπρόσωπος ἐκάστης Σχολῆς κατὰ σειρὰν ἀρχαιότητος τῶν Σχολῶν. Πρώτῃ καλεῖται ἡ Σχολὴ Ἀθηνῶν, ἣτις προτείνει ὡς πρόεδρον τὸν καθηγητὴν καὶ Κοσμήτορα κ. Κ. Δυοβουνιώτην. Ὁ κ. Δυοβουνιώτης ἐκλέγεται παμψηφεί πρόεδρος τῆς συνεδρίας, ὅστις καταλαμβάνων τὴν ἔδραν κηρύσσει τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως.

Τὸ Συνέδριον εἰσερχόμενον εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ἐξετάζει ἐν πρώτοις τὸ θέμα τοῦ καθορισμοῦ τῶν «θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς Ὀρθοδοξίας». Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Μπρατσιώτης εἰσηγούμενος τὸ θέμα τοῦτο τονίζει, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐμμένει εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν παράδοσιν τῆς ἀδιαθέτου ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ἐν συνεχείᾳ ἐπέδειξεν ὅτι πᾶσαι αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς Ὀρθοδοξίας συμπίπτουν πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ἐξ αὐτῶν ἀπέκλεισε τὸν φυλετισμὸν καὶ τὴν τυπολατρίαν, ἀποδείξας ὅτι αἱ δύο αὐταὶ ἀρχαὶ δὲν ἀνίσχουν εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ὀρθοδοξίας.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ὁμιλήσεν ἀκολούθως ὁ Ρώσος καθηγητὴς κ. Bulgakow περιορισθεὶς εἰς τὴν ἐξέτασιν κυρίως τῆς ἐννοίας τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως. Διέγραψεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸν χαρακτῆρα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν σκοπὸν, ὃν αὕτη ἐπιδιώκει, τονίσας ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἀπλῶς ὁρατὸν τι καθίδρυμα, ἀλλ' ὅτι ἔχει θεῖον χα-

ρακτῆρα καὶ ἀποτελεῖ τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Μετὰ τὰς εἰσηγήσεις ταύτας ἔλαβον τὸν λόγον διατυπώσαντες τὰς ἰδίας αὐτῶν σκέψεις οἱ καθηγηταὶ κ. κ. Scriban (Ρουμανίας), Florowsky (Ρωσσίας), Zenkovsky (Ρωσσίας), Kristescu (Ρουμανίας), Zapkow (Βουλγαρίας) καὶ Ἀλιβιζᾶτος (Ἑλλάδος). Μετὰ τὴν ἐξάντησιν τῆς συζητήσεως τὸ Συνέδριον εἰσήλθεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ θέματος «Ἐπιστημονικὴ ἐργασία ἐν τῇ θεολογίᾳ καὶ ἐκκλησιαστικῇ αὐθεντίᾳ». Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Β. Βέλλας εἰσηγοῦμενος τὸ θέμα τονίζει ἐν πρώτοις ὅτι τὸ πρόβλημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ λυθῇ γενικῶς πρὶν ἢ ἐξετασθῇ εἰς τοὺς ἐπὶ μέρους κλάδους τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, δι' ὃ καὶ περιορίζει αὐτὸ εἰς τὸν ἐρμηνευτικὸν τῆς Θεολογίας κλάδον, θέτων τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως τῆς κριτικῆς τῆς Βίβλου πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐθεντίαν. Ἐξετάζει εἰτα τὴν κριτικὴν τοῦ κειμένου τῆς Βίβλου ὡς καὶ τὴν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐπιστήμῃ ἐφαρμοζομένην φιλολογικὴν καὶ ἱστορικὴν κριτικὴν, διαγράφων τὰ ὅρια αὐτῶν καὶ τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐθεντίαν. Καταλήγων ἐτόνισε τὴν ἀναγκαῖότητα τῆς κριτικῆς διὰ τὰς βιβλικὰς σπουδὰς καὶ τὴν δυνατότητα τῆς ἀναπτύξεως κριτικῆς ἐπιστήμης ἐν καθαρῶς ὀρθοδόξῳ πλαισίῳ.

Μεθ' ὃ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ε. Ἀντωνιάδης ὁμίλησε περὶ τῶν ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἐρμηνείας χρησιμοποιουμένων μεθόδων εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς Καινῆς Διαθήκης, τονίσας ὅτι αὗται σχετίζονται πρὸς τινὰς θεολογικὰς προϋποθέσεις, ἥτοι 1) ὅτι ἡ Θεία Ἀποκάλυψις περιέχεται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην καὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν, 2) ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὡς φύλαξ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως εἶναι ἡ κριτικὴ αὐτῆς καὶ 3) ὅτι ἡ Καινὴ Διαθήκη εἶναι θεόπνευστος βιβλίον. Καταλήγων εἶπεν ὅτι ἡ μέθοδος διὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἀνθρωπίνου μέρους εἶναι ἡ γραμματικὴ-ἱστορικὴ, διὰ δὲ τὴν τοῦ θείου εἶναι ἡ ἁρμονικὴ ἢ ἀναλογικὴ συμπληρουμένη διὰ τῆς ἱεροῦ-στορικῆς.

Τέλος ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Ρώσος καθηγητὴς κ. Kartaschoff, ὅστις ἐτόνισεν ὅτι ὡς πᾶσα ἀληθινὴ ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ ζῇ παρὰ ὑπὸ τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς ἐλευθερίας, οὕτω καὶ ἡ Θεολογία ἔχει ἀνάγκην ἐλευθερίας. Ὡς δὲ οἱ ἐρευνῆται ὁδηγοῦνται εἰς τὰς ἐρεῖνας αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν πεποιθήσεων, οὕτω καὶ ὁ θεολόγος καθοδηγεῖται εἰς τὴν ἐργασίαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Ἐξετάζει ἔπειτα τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παραδοθεῖσαν ἀποκάλυψιν καὶ καθορίζει τὸν ἰδιαίτερον χαρακτῆρα τοῦ θεολόγου ἐρευνητοῦ.

Μετὰ ταῦτα τὸ Συνέδριον εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ τρίτου θέματος, τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἔξωθεν ἐπιδράσεων ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας ἰδίως ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπ' αὐτοῦ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑπέβαλε μακρὰν ἀνακοίνωσιν ἐν ἣ ἀνέπτυξεν ἱστορικῶς τὸ θέμα, καταδείξας ὅτι, παρ' ὅλας τὰς πιέσεις τοῦ κατακτητοῦ καὶ τὰς μεγάλας προσπάθειάς τῆς Δυτικῆς καὶ τῆς Προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας, ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία κατώρθωσε ν' ἀποφύγῃ οἰανδήποτε μεταβολὴν τῆς διδασκαλίας τῆς καὶ νὰ παραμείνῃ ὁ θεματοφύλαξ τῆς

ὀρθοδόξου πίστεως.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἔλαβεν ἔπειτα τὸν λόγον ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Κ. Δυοβουνιώτης ὅστις εἶπεν ὅτι τὴν ἀρξαμένην ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ προσπάθειαν πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ καθορισμὸν τῶν δογμάτων καὶ καθόλου τῆς διδασκαλίας αὐτῆς ἀνέκοψαν δυσμενεῖς περιστάσεις, ἀνεξάρτητοι, ὡς τὰ πολλά, τῆς θελήσεως αὐτῆς, ἀφήσασαι οὕτω ἡμιτελὲς τὸ ἔργον, ὅπερ αὕτη μετὰ σπουδῆς εἶχεν ἀναλάβει. Αἱ δυσμενεῖς ἐκεῖναι περιστάσεις, ἀρξάμεναι λίαν ἐνωρὶς καὶ ὀσημέραι αὐξανόμεναι, ἐκορυφώθησαν κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων χρόνους. Ἡ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως σχολείων κατάπτωσις τῆς παιδείας καθόλου καὶ ἐπομένως καὶ τῆς θεολογικῆς ἠγάγκαζε τοὺς ἀνατολικοὺς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ τύχωσιν ἀνωτέρας παιδείας νὰ σπουδάζωσιν εἰς Πανεπιστήμια τῆς Δύσεως, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις ἐπ' αὐτοὺς ἦτο φυσικὴ. Εἰς τοῦτο ἀναμφιβόλως συνεῖργει καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν μελέτη καὶ σπουδὴ συγγραμμάτων συγγραφέων ὑπὸ ἐπιστημόνων τῆς Δύσεως. Ἀφ' ἐτέρου ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνάπτυξις καὶ διατύπωσις τῶν δογμάτων ὑπὸ τε τῆς δυτικῆς καὶ τῆς διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀνάγκη, ἐν ἣ εὗρισκετο ἐνίοτε ἡ ἀνατολικὴ θεολογία, νὰ ἐκφέρῃ τὴν ἐαυτῆς γνώμην περὶ τῶν διατυπωθέντων τούτων δογμάτων καὶ καθορίσῃ τὴν ἐαυτῆς διδασκαλίαν ὡς πρὸς ταῦτα ἀνευ βαθυτέρας μελέτης καὶ ἐρεῦνης τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ καθόλου τοῦ πνεύματος αὐτῆς, συνεῖργει ὥστε αὕτη νὰ δέχεται ἐνίοτε διδασκαλίας τῆς δυτικῆς ἢ καὶ τῆς διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας, νομίζουσα ὅτι αὗται ἐκπροσωποῦσι καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Αἱ διδασκαλαὶ ὅμως αὗται, αἱ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας θεολογίας παραληφθεῖσαι ἀπὸ τε τῆς δυτικῆς καὶ τῆς διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας, δὲν πρέπει βεβαίως νὰ ἀπορρίπτονται ἀπλῶς καὶ μόνον διότι παρελήφθησαν παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ βαθεῖαν καὶ λεπτομερῆ ἐξέτασιν καὶ μελέτην, διότι τινὲς τούτων δύνανται νὰ στηρίζονται καὶ ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας καὶ ἐπομένως νὰ ὦσιν ὀρθαί. Κατὰ ταῦτα, ἡ θεολογικὴ ἐπιστήμη τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πρέπει νῦν μετὰ προσοχῆς νὰ ἐξετάσῃ τὰς διδασκαλίας τὰς παραληφθεῖσας ἀπὸ τε τῆς δυτικῆς καὶ διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας καὶ μετὰ ἐπισταμένην μελέτην τὰ καθορίσῃ τίνες τούτων δύνανται καὶ πρέπει νὰ μείνωσιν ἀποδεκταὶ καὶ ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὡς στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς διδασκαλίας καὶ ἀναποκρινόμεναι εἰς τὸ πνεῦμα αὐτῆς. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ καθορισμὸς οὗτος δὲν εἶναι εὐκόλος καὶ διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι τὸ παρὸν θεολογικὸν συνέδριον, ἐφ' ὅσον ἔχει καθορισθῇ τὰ θεολογικὰ ταῦτα συνέδρια νὰ συνέρχωνται κατὰ διετίαν, δὲν πρέπει νὰ ἐπιληφθῇ ἀμέσως ὅλων τῶν ζητημάτων τούτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν ἵεμα, ἅτινα καὶ πολλὰ εἶναι καὶ δέονται ἰδιαζούσης προσοχῆς καὶ βαθεῖας μελέτης καὶ ἐρεῦνης.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ὁμίλησεν ὁ Ρώσος καθηγητὴς κ. Florovsky, ὅστις ἀνάλυνεν τὸ θέμα ἐσημείωσε καὶ κυριωτέρας ξένας ἐπιδράσεις, δυτικὰς καὶ προτεσταντικὰς, ἐπὶ τῆς ὁσσοικῆς ἰδίας θεολογίας.

Μεθ' ὃ ἐλύθη ἡ συνεδρία.

Ἐπαναληφθείσης τῆς συνεδρίας μετὰ μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου κ. Isprir ἐτέθη ἐπὶ τάπητος τὸ θέμα «Ἡ νεωτέρα θεολογία ἐν σχέσει πρὸς τὴν πατερικὴν καὶ πρὸς τὰς νεωτέρας θεολογικὰς ἀντιλήψεις καὶ μεθόδους» (Ἱερὰ Παράδοσις γενικῶς).

Ἐπ' αὐτοῦ λαβὼν τὸν λόγον ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Α. Μπαλᾶνος εἶπεν ὅτι, ἵνα δοθῇ ἡ δέουσα ἀπάντησις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, δεόν νὰ ἐξετασθῶσι πρότερον δύο θεμελιώδη σημεῖα, ὧν ἡ λύσις κανονίζει ἅψ' ἐαυτῆς τὴν σχέσιν τῆς νεωτέρας ὀρθοδόξου θεολογίας πρὸς τὴν πατερικὴν καὶ τὰς νεωτέρας ἀντιλήψεις.

Τὸ πρῶτον σημεῖον εἶναι πῶς νοητέα ἡ θεοπνευστία τῆς ἁγίας Γραφῆς, τὸ δὲ δεύτερον ἡ Ἱερὰ Παράδοσις. Ὁ κ. Μπαλᾶνος ἀνέπτυξε τὰς παρὰ τοῖς ὀρθόδοξοις θεολόγοις κρατούσας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦτου γνώμης καὶ τὰς μεταξὺ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἅψ' ἐνός, ἅψ' ἑτέρου δὲ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Προτεσταντισμοῦ διαφορὰς, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀντίληψιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως ὡς πηγῶν τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸν λόγον ἔλαβεν ἔπειτα ὁ καθηγητὴς τοῦ Ρωσικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Florovsky, ὅστις ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην τῆς μελέτης καὶ σπουδῆς τῆς πατερικῆς φιλολογίας καὶ ὑπέδειξε τὴν ἀναγκαῖότητα τοῦ συντονισμοῦ τῶν θεολογικῶν ἐρευνῶν πρὸς τοὺς πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, ὧν τὴν ἀξίαν ἰδιαιτέρως ὑπεγράμμισε καὶ ἐτόνισε.

Μετὰ ταῦτα ἐξητάσθη τὸ θέμα τῆς ἀποστολῆς τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης πρὸς διαφωτισμὸν τῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλήσεν ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ Πανεπιστημίου κ. Δημητρίεβις, ὅστις ποιεῖται ἀνασκόπησιν τῆς εὐσεβείας τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ κατὰ χώρας καὶ τονίζει τὰς ἀπὸ παλαιότερας ἐποχῆς ἐθνικὰς ἢ καὶ ἄλλας ἄλλοθεν ἐπιρροὰς ἐπὶ τῆς λαϊκῆς εὐσεβείας καὶ ὑπογραμμίζει τὴν ἀποστολὴν τῆς Θεολογικῆς ἐπιστήμης πρὸς διαφωτισμὸν τοῦ λαοῦ καὶ ἀποκάθαρσιν τῶν θρησκευτικῶν κατὰ τόπους ἐκδηλώσεων ἐκ τῶν ξένων τούτων καὶ μὴ χριστιανικῶν στοιχείων.

Μεθ' ὃ ἡ συνεδρία ἐλύθη.

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας οἱ Σύεδροι παρεκάθησαν εἰς γεῦμα δοθὲν ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων κ. Γεωργακοπούλου. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ὁ κ. Ὑπουργὸς ἤγειρε τὴν ἐξῆς πρόποσιν:

Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατε, Κύριοι Ὑπουργοί, κυρίαι καὶ κύριοι Σύεδροι. Ἐπιθυμῶ νὰ διαβεβαιώσω ὑμᾶς διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν περὶ τῆς ἰδιαιτέρας καρᾶς καὶ ὑπερφηφείας, τὴν ὁποίαν συναισθανόμεθα ὅλοι διότι ἠντιυχίσαιμεν νὰ ἴδωμεν συγκαλούμενον τὸ Α' Συνέδριον τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἡμῶν. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μοι ἐπιτρέψητε νὰ ἐπωφεληθῶ τῆς ὁραίας αὐτῆς εὐκαιρίας, ὅπως φέρω

μετ' εὐλαβείας τὴν σκέψιν μου πρὸς τὰς Α. Α. Μ. Μ. τοὺς Βασιλεῖς τῆς Βουλγαρίας, Ρουμανίας, καὶ Γιουγκοσλαβίας, πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας τῆς Πολωνίας καὶ τὰς Α. Θ. Μακαριότητας τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν μετεχουσῶν τοῦ Συνεδρίου Ὀρθοδόξων Μεγάλων Ἐκκλησιῶν. Προσπίνω εἰς ὑγείαν αὐτῶν καὶ ὑμῶν κνοίαι καὶ κύριοι.

Εἰς ταῦτα ἀπήντησεν ὁ πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου καθηγητὴς κ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτος εἰπὼν ἐξῆς:

Κύριε Ὑπουργέ,

Μετὰ συγκινήσεως ἠκούσαμεν τοὺς ὡραίους λόγους σας καὶ ἔνηχος εἶναι εἰς τὰ ὦτά μας ἡ προσφώνησίς σας κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ Α' Συνεδρίου τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας. Ἐξ ὀνόματος τοῦ Συνεδρίου σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ ὑποδοχὴν τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μᾶς ἔκαμε καὶ τὴν ἐγκαρδιότητα μετὰ τῆς ὁποίας περιέβαλε τὸ Συνέδριόν μας.

Εἰς τὴν διάθεσιν ταύτην διαβλέπομεν, Κύριε Ὑπουργέ, ἀδιάσπαστον συνέχειαν τῆς παραδόσεως τῆς κλασσικῆς ὀρθοδόξου Πολιτείας, τῆς Βυζαντινῆς Πολιτείας, ἥτις πάντοτε καὶ ἀποτελεσματικῶς ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ Θεολογίαν.

Ἐφ' ὅσον ὁμως γίνεται λόγος περὶ τῶν κατὰ παράδοσιν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ἡ σκέψις στρέφεται φυσικῶς πρὸς τὴν μεγάλην ἐκείνην προσωπικότητα, τὴν ἀληθῶς κλασσικὴν, ἥτις ἐδημιούργησε τὸν οὕτως εἰπεῖν εὐσεβῆ καίσαροπατισμὸν, τὸν Αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν τὸν Α'. Ὁ Καίσαροπατισμὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑπῆρξεν ἀληθῆς εὐλογία διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Θεολογίαν τῆς.

Ἀνθρώπος θρησκευτικὸς καὶ θεολόγος ὁ ἴδιος, ἐν συνεχείᾳ μετὰ τῶν θεολόγων συνεργασία (ὡς μᾶς λέγει ὁ χρονογράφος του Προκόπιος) ὁ μέγας οὗτος αὐτοκράτωρ κατενόησε καλῶς τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῆς καλῆς μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας συνεργασίας. Ὁ σκοπὸς του ἦτο νὰ ἐνισχύσῃ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς ἀποστολὴν πρὸς ἀπόδοσιν, ἐπ' ἀγαθῷ βεβαίως τῆς πολιτείας, καθαρῶς χριστιανικῆς ἀγωγῆς εἰς τοὺς πολίτας τοῦ κράτους του. Ἡσθάνετο ὅτι μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ αὐτῆς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφελκύσῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς Πολιτείας.

Ἐκ τῆς ἐπόψεως ταύτης εἶναι εὐτυχής, Κύριε Ὑπουργέ, διακρίνων τὰς λίαν εὐνοϊκὰς διαθέσεις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, αἵτινες δὲν εἶναι διάφοροι τῶν λοιπῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογίας. Καὶ δύναμαι νὰ σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἐκ μέρους μας καὶ καθ' ἣν ἔχομεν σαφῆ τῶν πραγμάτων γνώσιν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ἡ Θεολογία τῆς οὐδένα ἄλλον σκοπὸν ἔχουν ἐν ταῖς μετὰ τῆς Πολιτείας σχέσεσιν αὐτῶν ἢ νὰ τὴν βοηθήθῃσιν εἰς τὰς προσπάθειάς της πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ

ἐπιπέδου τῆς κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς.

Μὲ τοιοῦτον ἰδεῶδες ἐνώπιόν μας καὶ ἐκφράζοντες, Κύριε Ὑπουργέ, καὶ πάλιν τὰς εὐχαριστίας μας διὰ πᾶν ὅ,τι ἐπράξατε διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Συνεδρίου μας, ὑψῶ τὸ ποτήριον καὶ πίνω εἰς υἱείαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Β', εἰς υἱείαν τοῦ Προέδρου, ὑμῶν καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας καὶ προόδου τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ μέρους τῶν διαφόρων ἀντιπροσωπειῶν ἀπήντησεν ὁ καθηγητὴς κ. Ἀρσένιεφ.

Τὴν 1ην Δεκεμβρίου οἱ κ. κ. Σύεδροι ἐπεσκέφθησαν π. μ. τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὰ λοιπὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, τὴν δὲ μεσημβρίαν παρεκάθησαν εἰς γεῦμα παρατεθὲν ἐν Κηφισοῖς ὑπὸ τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γρηγορίου Παπαμιχαήλ.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ὁ κ. Πρύτανις προσηγόρευσε τοὺς συνέδρους διὰ τῶν ἑξῆς:

(Ἑλληνιστὶ). Ἐπιτρέπατέ μοι, κύριε Πρόεδρε, νὰ ἐκφράσω τὴν βαθεῖαν ἀγαλλίασιν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, οὗτινος ἔχω τὴν τιμὴν νὰ προΐσταμαι, ὅτι ἐπ' εὐκαιρία τοῦ Α' ἐν Ἀθήναις ὀρθοδόξου Θεολογικοῦ Συνεδρίου ἔσχε τὴν μεγάλην εὐχαρίστησιν νὰ δεξιωθῇ τοὺς ἀγαπητοὺς πανεπιστημιακοὺς ἐκπροσώπους τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν φίλων χωρῶν, τινὲς τῶν ὁποίων μάλιστα εἶναι καὶ ἀδελφαὶ ἐν ὀρθοδόξῳ. Ἀτενίζων πρὸς τὴν σοφὴν ὑμῶν ὁμήγουριν βλέπω τὰς συμπαθεῖς ὑμῶν μορφὰς ἡὺλακωμένας ὑπὸ τῆς συντόνου μελέτης τῶν ἀρχῶν, τῶν βάσεων, τῶν πηγῶν καὶ τῶν καθ' ὅλου προβλημάτων τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ὁποίας ἀφιερώνετε ὅλην σας τὴν προσοχὴν καὶ ὅλην σας τὴν ζωὴν. Ἐξυπηρετεῖτε οὕτω διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ὑμῶν ἐμβριθείας μίαν ὑπόθεσιν, ἡ ὁποία διὰ τοὺς ἡμετέρους λαοὺς ἔχει ζωτικὴν σημασίαν, διότι διὰ τῶν πόνων ὑμῶν συντελεῖτε εἰς τὴν μεῖζονα ἐμβάθυνσιν εἰς τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας, εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς θέσεως τῆς ὀρθοδοξίας ἐν τῷ καθ' ὅλου Χριστιανισμῷ, ἅμα δὲ καὶ εἰς τὴν ἐπὶ ὑγιῶν θρησκευτικῶν ἀρχῶν στήριξιν τῆς ζωῆς. Καὶ εἶναι ὑπερήφανον τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον ἐπὶ τῷ ὅτι, συμπληροῦν ἐφέτος τὴν πρώτην ἑκατονταετηρίδα τῆς ἱστορίας του, διὰ τὸ ἴδιον τοῦ ἑκατοστοῦ του Πρυτάνεως μεταβιβάζει εἰς τὸν δεύτερον αἰῶνά του τὴν μεγάλην σημασίαν τοῦ σπουδαιωτάτου ἱστορικοῦ γεγονότος, ὁποῖον πράγματι εἶναι τὸ ἡμέτερον συνέδριον, μέλλον νὰ ἀντηχήσῃ ὡς σάλπισμα ἐξορμήσεως μιᾶς εὐρωστοτέρας ὀρθοδόξου Θεολογίας πρὸς εὐρύτερους ἐπιστημονικοὺς ὁρίζοντας.

(Γαλλιστὶ). Χαρίσατέ μοι τὴν ἄδειαν, κύριε Πρόεδρε, νὰ ἀποτείνω κατὰ τὴν ἐπίσημον, ὅσον καὶ εὐχάριστον ταύτην στιγμὴν, τὸν λόγον πρὸς ἑκάστην ὁμάδα τῶν σοφῶν ἀντιπροσώπων εἰς τὴν ἰδίαν της γλῶσσαν ἄνευ φόβου νὰ παραρτῇ ἡ τόσον γνώριμος «σύγχυσις γλῶσσῶν», ἀφοῦ τοσαύτη σύμπνοια διακρίνει τὴν συναδελφικὴν μας ὁμήγουριν.

(Ρουμανιστὶ). Στρέφω πρῶτον τὸν λόγον πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς ρουμάνους συναδέλφους τῶν ἐν Ρουμανίᾳ Θεολογικῶν Σχολῶν.

Οἱ πρὸς τὴν ρουμανικὴν θεολογίαν δεσμοὶ τῆς πανεπιστημιακῆς μας Θεολογίας εἶναι ἰδιαζόντως στενοί, διότι δὲν παρόχεται σχεδὸν ἔτος καθ' ὃ νὰ μὴ ἔχωμεν ἢ φοιτητὰς ἢ ἀκροατὰς ρουμάνους, τοὺς ὁποίους ὤθει εἰς τὸ ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον ὁ εἴλογος πόθος τῆς ἐκμαθήσεως τῆς ἑλληνικῆς, ἥς ἄνευ ἀποβαίνει ἀτελής ἡ σπουδὴ Θεολογίας· συχνάκις δὲ σημειοῦμεν εὐκαιρίας ἀπονομῆς τοῦ ἐπιζήλου βαθμοῦ τοῦ διδάκτορος τῆς Θεολογίας εἰς ρουμάνους πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν θεολογίαν ἐπιδεικνύοντας. Τὸ γεγονὸς δὲ ὅτι ἐν τῷ καθηγητικῷ σώματι τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βουκουρεστίου καὶ πάλαι μὲν ἡριθμοῦμεν τὸν τρόφιμον τῆς ἡμετέρας Σχολῆς ἀείμνηστον Δημητρίσκου, καὶ νῦν δὲ ἔχομεν τὸν συμπαθέστατον ἡμῖν παλαιὸν μαθητὴν μας κ. Θεόδωρον Ποπέσκου, τεκμηριοῖ πόσον ἐγγὺς εἶναι πρὸς ἀλλήλας αἱ Θεολογικαὶ ἡμῶν Σχολαί.

(Βουλγαριστὶ). Ἐγκαρδίως προσαγορεύω τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Σόφρας ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἐκπροσωποῦντων αὐτὴν ἀγαπητῶν συναδέλφων. Μετὰ πολλῆς συγκινήσεως ἀναμνησκομαι ὅτι ὡς μειράκιον διηύθυνα πρὸ τεσσαρακονταετίας ἐπὶ ἐν ἔτος τὴν ἐν τῇ βουλγαρικῇ πρωτευούσῃ πλησίον τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας λειτουργοῦσαν βασιλικὴν ἑλληνικὴν σχολὴν, αἰσθάνομαι δὲ ἰδιαζόντᾳ τινὰ δεσμὸν συνδένοντά με μετὰ τὴν θεολογικὴν σας Σχολὴν ἐφ' ὅσον ἐν αὐτῇ διδάσκει ὁ παλαιὸς μου σοφὸς διδάσκαλος κ. Νικολάος Νικανόροβιτς Γλουμπακόβσκι.

(Σερβιστὶ). Ἐγκαρδίως χαιρετίζω καὶ τοὺς προσφιλεῖς συναδέλφους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Βελιγραδίου. Δὲν λησμονοῦμεν μετὰ πόσης ἐγκαρδιότητος ἐδέχθημεν πρὸ ἑτῶν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἡμετέρας Σχολῆς ὁμάδα Σέρβων φοιτητῶν προερχομένων ἐξ Ὁξφόρδης, ἔκτοτε δὲ ἐφωδιασμένων δι' ἡμετέρων πτυχίων, ἰδιαζόντως δὲ διαθρυπτόμεθα ὅτι καὶ εἰς τὴν Θεολογικὴν σας Σχολὴν ἀπεστείλαμεν διδάκτορας προαχθέντας εἰς καθηγητὰς αὐτῆς, καὶ ἐν τῇ σερβικῇ δὲ ἱεραρχίᾳ ὑπάρχοντι διακεκριμένοι ἱεράρχαι λαμπρὰς παρ' ἡμῖν θεολογικὰς σπουδὰς διανύσαντες καὶ διὰ πτυχίου τῆς ἡμετέρας Σχολῆς ἐφωδιασμένοι. Καὶ νῦν δὲ ἀριθμοῦμεν ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀκροαταῖς σερβικῆς καταγωγῆς θεολόγους προαλειφμένους διὰ τὴν διδακτορικὴν δοκιμασίαν.

(Πολωνιστὶ). Χαιρετίζω θερμῶς καὶ τοὺς ἀξιοτίμους συναδέλφους τῆς ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ἐν Βαρσοβίᾳ Πανεπιστημίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατ' εὐτυχίαν συγκυρίαν διδάσκει τὴν Λογματικὴν Θεολογίαν ὁ ἑλληὴν Ἀρχιμανδρίτης κ. Παρίων Βασδέκας, καὶ τῆς ὁποίας παρακολουθῶ μετὰ τῆς προσηκούσης προσοχῆς τὴν ὥραϊαν ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν, ἥτις κατὰ τὴν διαρροῦσασαν ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Σχολῆς σας δεκαετίαν ἐμφανίζεται καὶ πλουσία καὶ σπουδαία, ὡς μαρτυρεῖ, σὺν ἄλλοις, καὶ ἡ θανμασία αὐτῆς Ἐπειρηκίς, ἥτις φέρει ἑλληνιστὶ τὸν τίτλον «Ἐ λ π ί ς».

(Ρωσιστὶ). Τελευταίους προσφωνῶ ὑμᾶς τοὺς ἀγαπητοὺς συναδέλφους τῆς ὀρθοδόξου ρωσικῆς θεολογικῆς ἀκαδημαϊκῆς ἐπιστήμης, ὅχι διότι τὸ ἡμέτερον ἐν Παρισίοις Θεολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τάσσεται νεώτερον χρονολογικῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ σφραγίσω τὸν πρὸς τὰς συναδελφικὰς ὑμῶν ὁμάδας λόγον μου μετὰ τὸ πλήρωμα

τῆς συγκινήσεως ἡ ὁποία πλημμυρεῖ τὴν ψυχὴν μου ἀτενίζοντας πρὸς τὰς συμπαθεῖς ὑμῶν μορφάς. Ἀντιπρόσωποι μιᾶς μεγάλης μὲν καὶ θαυμαστοῦ παρελθόντος ὀρθοδόξου ἀκαδημαϊκῆς θεολογίας, σήμερον ὁμως δεινῶς διωκομένης ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑμῶν πατρίδι, κατεφύγετε εἰς γῆν ξένην, ἔνθα ἐφιλοτιμήθητε νὰ περισυλλέξετε αὐτὴν εἰς τὸ ἐκ τῶν ἐνόντων συσταθῇ Ἰνστιτούτον σας, ὡς εἰς πρόσκαιρον ἄσυλον. Οὐδεὶς ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσῃ καὶ αἰσθανθῇ περισσότερον ἡμῶν τὴν ψυχικὴν σας ὁδύνην διὰ τὴν ὄντως τρομερὰν περιπέτειαν τῆς μεγάλης σας χώρας καὶ τοῦ γνησίου ρωσικοῦ πνεύματος, τὰ ἐπιστημονικὰ τοῦ ὁποίου ἀπαντάσματα ἐθανυμάζομεν ὅσοι, ὥπως ἐγώ, ἐτρόφωμεν τὴν ὀρθόδοξον θεολογικὴν τροφὴν ἐν Ρωσίᾳ.

Διότι ὑπὲρ πάντα ἄλλον τῆς οἰκουμένης λαὸν ὁ λαὸς ὁ ἰδικός μας ἔχει πείραν τῆς πικρίας τῶν διωγμῶν καὶ τῆς δουλείας. Τρόφιμος ἐγὼ τῆς ἰδικῆς σας ἀκαδημαϊκῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης καὶ ὑπὸ τῆς ἐκθροψάσεως με Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετροπόλεως ἀναδειχθεὶς Μάγιστρος τῆς Θεολογίας, μετ' εὐγνωμοσύνης ἀναμνησχομαι τῶν μακαρίων ἐκείνων χρόνων τῶν σπουδῶν μου καὶ χρησιμοποιῶν τὴν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ μου πλουσίαν ρωσικὴν θεολογικὴν φιλολογίαν εὐρίσκωμαι μὲ τὸ ἐπιστημονικόν σας πνεῦμα εἰς διηνεκὴ ἐπαφήν.

Εὐχὴ μου θεομὴ εἶναι ὥς τάχιστα τοῦτο νὰ ἐπανεύρῃ τὸν φυσικόν του ροῦν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ πλέον καὶ ἀναγεννημένῃ πατρίδι σας.

(Γαλλιστί). Παρακαλῶ, κύριοι, νὰ ὑψώσωμεν τὸ ποτήριον καὶ νὰ πῶμεν εἰς ὑγείαν πάντων τῶν μελῶν τοῦ Α' Συνεδρίου τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας μετὰ τῶν εὐγενῶν αὐτῶν κυριῶν, ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν, τὰς ὁποίας τόσον ἐπαξίως ἐκπροσωποῦσιν, ὥς καὶ ὑπὲρ τῶν Πανεπιστημίων τῶν ὁποίων εἶναι μέλη, καὶ νὰ εὐχηθῶμεν ὑπὲρ πλήρους εὐδοκίας τοῦ ὑψηλοῦ ἔργου, ὁποῖον ἡ προαγωγὴ τῆς ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιστήμης.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου κ. Ἀλιβιζάτος ἀπαντῶν εἶπε :

Κύριε Πρύταμι, Κύριοι Συνάδελφοι,

Ἐπιτρέπατέ μοι νὰ θεωρήσω τὸ σημερινὸν γεῦμα εἰς τὸ ὅραϊον αὐτὸ μέρος ὡς ἰδιαιτέρως εὐτυχές γεγονός. Διότι, ἂν καὶ ὁ Πρύταμις διὰ τὴν φιλοξενίαν του διάθεσιν εὐρίσκειται ἐντὸς τῆς συναδελφικῆς τάξεως, προσκαλέσας εἰς γεῦμα τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου μας, τὰ ὁποία εἶναι πάντες Καθηγηταὶ Πανεπιστημίων, ἐν τούτοις τὸ πρᾶγμα λαμβάνει ἰδιαιτέραν ὅλως σημασίαν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Πρύταμις τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τοῦ ἔτους τούτου εἶναι θεολόγος.

Ὡς εἶπον ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ μου λόγῳ καὶ ὡς ἐτόνισεν ὁ κ. Ὑπουργὸς τῶν Θρησκευμάτων καὶ αὐτὸς ὁ Πρύταμις εἰς τὸν χαιρετισμὸν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπίσημον ἑναρξιν τοῦ Συνεδρίου, ἡ Θεολογία εἶναι ἀναπόσπαστον μέρος τῆς Πανεπιστημιακῆς οἰκογενείας, τοῦτο δὲ τὸ γεγονός ἐξικονογραφεῖται, οὕτως εἰπεῖν, κατὰ τὸν ἄριστον τρόπον ἐν τῷ προσώπῳ σας, Κύριε Πρύταμι. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ Πρύταμις τοῦ Πανεπιστημίου, ὅστις εἶναι θεολόγος, καὶ καλὸς θεολόγος, ὑποδέχεται κατὰ τὸν φιλικὸν αὐτὸν τρόπον τὸ συνέδριον

τῶν Πανεπιστημιακῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογίας, ἀποτελεῖ αὐτὸ καὶ ἑαυτὸ σύμβολον καὶ δεῖγμα τῆς φυσικῆς θέσεως, ἣτις ἀνήκει εἰς τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ὁποίαν αὕτη κατέχει ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

Ἡ ἐν Ἀθήναις συνελθοῦσα Θεολογία δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιθυμήσῃ καλλιτέραν σύμπτωσιν τοῦ νὰ εὐρίσκειται ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν θεολόγος.

Ἐνῶ, λοιπόν, κύριε Πρύταμι, ἐξ ὀνόματος τοῦ Συνεδρίου ἐκφράζω ὑμῖν, τῇ Συγκλήτῳ καὶ ὁλοκλήρῳ τῷ Πανεπιστημίῳ τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας δι' ὅ,τι ἐπράξατε διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Συνεδρίου, χαιρετίζω συγχρόνως ἐν τῇ θεολογικῇ σας ιδιότητι καὶ τὸν ἀδιάρρηκτον σύνδεσμον τὸν ὑφιστάμενον μεταξὺ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. Ἐπὶ τῆς συνεργασίας τῶν ἐπιστημῶν τούτων βασιζέται ἡ ἀληθὴς πρόοδος τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καθόλου, ὅστις ἐν τῇ ὑψίστῃ αὐτοῦ μορφῇ ἄνευ θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν βάσεων εἶναι ἀδύνατος καὶ ἀφάνταστος. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐπιτρέπατέ μοι ἐξ ὀνόματος τοῦ Συνεδρίου νὰ ὑψώσω τὸ ποτήριον καὶ νὰ πῶ εἰς ὑγείαν σας καὶ ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς προόδου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνα ὁλόκληρον ἐπεδείξατο σπουδαιότατην ἐπιστημονικὴν πρόοδον καὶ ἐργασίαν.

Ζήτῳ ὁ Πρύταμις τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ἐκ μέρους τῶν ξένων συνέδρων ἀπήντησαν διὰ θερμοτάτων λόγων ὁ Ρουμῆνος καθηγητὴς κ. Scriban καὶ ὁ Ρῶσος καθηγητὴς κ. Kartaschoff.

Τὴν 4ην μ. μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας συνεκλήθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ Πανεπιστημίου κ. Στεφάνοβιτς. Ἐξετάζεται ἐν πρώτοις τὸ ζήτημα τῆς συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Πρῶτος ὁμιλεῖ ἐπ' αὐτοῦ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀλιβιζάτος, ὅστις ἀναπτύσσει ὅτι πρὸς τὸ παρὸν εἶναι ἀδύνατος ἡ σύγκλησις τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου κυρίως διότι α') δὲν ὑπάρχοντι σπουδαῖα δογματικὰ ζητήματα προκαλοῦντα διαιρέσεις καὶ σχίσματα καὶ ἀπαιτοῦντα συνεπῶς ἄμεσον τὴν διὰ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου λύσιν αὐτῶν καὶ β') διότι ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι ἐντελὲς ἀπαράσκευος διὰ τὴν σύγκλησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐπειτα ἀπὸ τοῦ 8ου αἰῶνος ὅτε συνεκλήθη ἡ 7η Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δὲν συνήλθεν εἰσέτι ἡ 8η, τὰ δὲ ζητήματα τὰ ὁποία ἔκτοτε συνεσωρεύθησαν εἶναι τόσα, ὥστε ἀπαιτεῖται πολλὴ καὶ ἐμπεριστατωμένη μελέτη διὰ τὴν ὁρίανσιν αὐτῶν, ἄνευ τῆς ὁποίας εἶναι ἀδύνατον νὰ συγκληθῇ Οἴκουμ. Σύνοδος. Ἀπόδειξις σπουδαία τοῦ ἀπαρασκειομένου τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς 7ης Οἰκουμενικῆς Συνόδου μέχρι σήμερον ἐνεφανίσθησαν ἡ Παπικὴ καὶ αἱ Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι, ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν ὁποίων δὲν ἀπεφάνθη ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐξ ἀποφάσεως Οἴκουμ. Συνόδου, διὰ τοῦτο δὲ καὶ θὰ ἐγεννᾶτο ζήτημα ἂν δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ κληθοῦν εἰς τὴν Σύνοδον αὐτὴν καὶ αὗται αἱ Ἐκκλησίαι. Ἡ δὲ μέλλουσα νὰ συνέλθῃ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος πρὸ παντὸς ἄλλου πράγματος ἔχει νὰ καθορίσῃ τί εἶναι ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία καὶ τί εἶναι αἱ Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ ἔπειτα νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν λύσιν

τῶν λοιπῶν. Ἄλλ' ἀκριβῶς τὰ ζητήματα ταῦτα δὲν συνεζητήθησαν καὶ δὲν ἐλύθησαν εἰσέτι ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ γίνεταί μετὰ σπουδῆς λόγος περὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία προεπεὶ νὰ εἶναι, ἂν ποτε συγκληθῇ, ἡ πραγματικὴ 8ῃ Οἰκουμενικὴ καὶ ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὥς ἡ Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ, ἡ ὁποία εἶναι Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ κ. Δ. Μπαλᾶνος, καίπερ θεωρῶν δυνατὴν τὴν σύγκλησιν οἰκουμενικῆς συνόδου ὑπὸ μόνῃς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀνέπτυξε τὴν γνώμην ὅτι δὲν ἐπέρχεται ὁ καιρὸς τοιαύτης συνόδου, ἐφ' ὅσον σκοπὸς αὐτῆς δὲν εἶναι, ὥς διὰ τὰς 7 οἰκουμενικὰς συνόδους, ἡ διατύπωσις φλέγοντος δογματικοῦ ζητήματος, ὁποῖον νῦν δὲν ὑφίσταται, ἀλλ' ἡ ρύθμισις τοῦ πρακτικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀνακαίνισις αὐτοῦ καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν τῆς λατρείας. Ἵνα ὁμως ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ τῆς τοιαύτης ἀνακαινιστικῆς συνόδου προαπαιτεῖται ἡ πλήρωσις προϋποθέσεων τινῶν, ἥτοι μόρφωσις τοῦ κλήρου, ἐπιστημονικὴ συζήτησις, προετοιμασία κτλ., ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ σύνοδος κακοῦ θα ἦδύνατο νὰ γίνῃ πρόξενος μᾶλλον ἢ ἀγαθοῦ. Ἡ εἰς τὰ καθ' ἑκαστὰ ἄλλως ἐν παντὶ ὁμοιομορφία οὔτε δυνατὴ οὔτε ἀπαραίτητος εἶναι, ἐφόσον ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ ἀναζητῆται ἐν τῇ ἐξωτερικῇ ὁμοιομορφῷ ἐμφανίσει, ἀλλ' ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ὁμοφωνίᾳ καὶ τῇ κοινῇ προσπαθείᾳ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι καιρὸς μελέτης, συζητήσεως ἐν ἀγάπῃ καὶ προετοιμασίας, ἰδίως δὲ φροντίδος διὰ τὴν μόρφωσιν ἀνεπτυγμένου κλήρου, καὶ ὅταν πληρωθῶν αἱ ἀπαιτούμεναι προϋποθέσεις, τότε μόνον συνερχομένη οἰκουμενικὴ σύνοδος θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐπιφέρει πραγματικὴν ἀνακαίνισιν τῶν χρηζόντων τοιαύτης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ὁ Καθηγητὴς τοῦ ἐν Σόφια Πανεπιστημίου κ. Ζαγκὼν ὁμιλῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἀνέπτυξεν ἐν ἀρχῇ τὰς δυσκολίας τῆς συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐξήτασε περαιτέρω τὴν ἔννοιαν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως αὐτῆς, τὸ δικαίωμα τῆς συγκλήσεως καὶ τὸ πρόγραμμα αὐτῆς. Ἐν συνεχείᾳ ἐξήτασε τὴν αὐθεντίαν τῶν Συνόδων ὥς πρὸς τὰ δογματικὰ ζητήματα. Τέλος δὲ ἀνέφερε πρακτικὰς τινὰς δυσκολίας τῆς συγκλήσεως καὶ ὑπεγράμμισε διάφορα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν τῆς ἡ μέλλουσα νὰ συγκληθῇ Σύνοδος.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ὁμιλεῖ ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Βελιγραδίου Πανεπιστημίου κ. Granitch, ὅστις θίγει τρία σημεῖα 1) τὸ ζήτημα τοῦ χρόνου τῆς συγκλήσεως τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, φρονῶν ὅτι μέγχοι τῆς ρυθμίσεως τῶν ἐκκλησιαστικοπολιτικῶν σχέσεων ἐν Ρωσίᾳ εἶναι ἐπικίνδυνον νὰ συγκληθῇ Σύνοδος ἐν ἀπουσίᾳ τῶν Ρώσων ἀντιπροσώπων. 2) Τὸ ζήτημα τῆς Συνόδου, φρονῶν ὅτι δύναται νὰ συγκροτηθῇ Προεδρεῖον ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, οὗτος θὰ προτίσταται ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὥς ὁ κατὰ τάξιν πρῶτος. 3) Τὸ ζήτημα τοῦ τρόπου τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, φρονῶν ὅτι δύναται νὰ συγκροτηθῇ ὁργανωτικὴ ἐπιτροπὴ πρὸς

κατάρτισιν προγράμματος τῇ συναινέσει πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον λήψεως τῶν ἀποφάσεων διὰ μὲν τὰ ζητήματα πίστεως προδιαγράφει πλειοψηφίαν 3)4, διὰ δὲ τὰ λοιπὰ πλειοψηφίαν 2)3. Ὡς πρὸς τὴν ἐπίσημον τῆς Συνόδου γλῶσσαν προτείνει τὴν Ἑλληνικὴν ἢ τὴν Ρωσικὴν.

Τέλος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἀνακοινεῖται μακρὰ ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Τσερνאוβί (Ρουμανίας) κ. Sezan.

Μετὰ τοῦτο τὸ Συνέδριον εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ τρόπου τῆς θετικῆς συνεννοήσεως τῶν διαφόρων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν ἐπὶ γενικωτέρων καὶ ἐπειγουσῶν φύσεως ζητημάτων ἐν περιπτώσει ἀναβολῆς τῆς συγκλήσεως τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐπ' αὐτοῦ ὁμιλεῖ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀλιβιζᾶτος.

Ὁ κ. Ἀλιβιζᾶτος ἀναπτύσσει, ὅτι, ἐφ' ὅσον, ὥς ἀνεπτύχθη, εἶναι ἀδύνατος ἡ σύγκλησις Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ὑπάρχουσιν πλεῖστα ὅσα ἐπείγοντα ζητήματα δευτερευούσης σημασίας, ὥς τὰ τοῦ Ἡμερολογίου, τοῦ Πασχαλίου, τοῦ γάμου, τῆς λατρείας, κλπ., τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦν τὴν λύσιν αὐτῶν, ὑπάρχει ἀνάγκη ἐξερεύσεως τρόπου συνεννοήσεως ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων καὶ λύσεως αὐτῶν. Ὁ τρόπος οὗτος ὑποδεικνύεται ὑπὸ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ συγκαλέσῃ, διὰ σπουδαιότατα δὲ ζητήματα, Οἰκουμενικὰς Συνόδους, τὰ ἔλυνεν ἐκ κοινῆς συνεννοήσεως καὶ ἀποφάσεως τῶν διαφόρων αὐτῆς τμημάτων, ἐπιτυγχανομένης διὰ γραμμάτων καὶ ἀπεσταλμένων. Καὶ σήμερον, τονίζει ὁ κ. Ἀλιβιζᾶτος, διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου εἶναι δυνατὴ ἡ λύσις τοιούτων ζητημάτων καὶ ἄνευ συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ συνεννοήσεως δι' ἐπιστολῶν καὶ ἀπεσταλμένων ἂν 1ον) ἀποδειχθῇ ὅτι τοιαῦτα ζητήματα εἶναι γενικὰ καὶ ἀπαιτῆται ἡ λύσις αὐτῶν ἀπὸ ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν, 2ον) ἂν ὅλοι ἀνεξαιρέτως αἱ αὐτοκέφαλοι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι θὰ ἀναλάβουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐφαρμόσουν ἀπαρεγκλίτως τὴν λύσιν ἵνα μὴ παρουσιάζηται ἀνακολοιθία καὶ διάσπασις τῆς ἐνότητος διὰ τῶν μονομερῶς ἐπιφερομένων λύσεων καὶ 3ον) ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι αἱ γενόμεναι ὑφ' ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας λύσεις θὰ ἐγκριθοῦν ἐκ τῶν ὑστέρων ὑπὸ τῆς μελλούσης νὰ συνέλθῃ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἀνακοινεῖται ἔπειτα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἡμερολογίου ἐργασία τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Τσερνאוβί (Ρουμανίας) κ. Γεωργίου.

Τέλος ἐξετάζεται τὸ ζήτημα τῆς προετοιμασίας τῆς κωδικοποιήσεως τῶν ἱερῶν Κανόνων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀλιβιζᾶτος.

Ὁ κ. Ἀλιβιζᾶτος ἀναπτύσσει τὴν ἀνάγκην τῆς κωδικοποιήσεως τῶν ἱ. Κανόνων, ἐφ' ὅσον ἡ πολυνομία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δυσχεραίνει διὰ τὰ κακὰ αὐτῆς τὴν λειτουργίαν τοῦ διοικητικοῦ μηχανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπαινεῖ τὴν Παπικὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς γενομένην σπουδαίαν κωδικοποίησιν τοῦ κανονικοῦ δικαίου αὐτῆς καὶ τοῦ τῶν Οὐνιτικῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ προτείνει τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς ἐκ κανονολόγων, ἡ ὁποία θὰ προετοιμάσῃ τὴν κωδικοποίησιν, ἥτις τελικῶς θὰ ἐνεκρίνεται

πρὸς ἐφαρμογὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, τώρα μὲν διὰ κοινῆς συνεννόησως, ἐκ τῶν ὑστέρων δὲ ὑπὸ τῆς μελλούσης νὰ συνέλθῃ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἀνακοινῶνται εἴτα σχετικὴ ἐργασία τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Τσερνאוῦτι (Ρουμανίας) κ. Σεζάν.

Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

Τὴν 2αν Δεκεμβρίου περὶ ὥραν 9 π. μ. ἐπανελήφθησαν αἱ ἐργασίαι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ ἐν Σόφια Πανεπιστημίου κ. Τσανκώφ.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἀναθεωρήσεως καὶ ἐκδόσεως τῶν λειτουργικῶν πρωτοτύπων κειμένων τὸν λόγον λαμβάνει ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Σόφια Πανεπιστημίου κ. Γκόσεφ, ὅστις δεικνύει τὰς ὑφισταμένας μεταξὺ τῶν λειτουργικῶν κειμένων διαφορὰς καὶ τονίζει τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναθεωρήσεως αὐτῶν.

Μετὰ ταῦτα ἐξετάζεται τὸ θέμα τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Τὸν λόγον λαμβάνει πρῶτος ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀλιβιζάτος.

Ὁ κ. Καθηγητὴς ἐκφράζει τὴν λύπην του διότι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ κατ' ἐξοχὴν ἱεραποστολικὴ Ἐκκλησία, ἕνεκα τῶν δεινῶν περιστάσεων ὑπὸ τὰς ὁποίας εὗρεθῇ, ἐλησμώνησε τὴν πρώτην καὶ κυρίαν ταύτην διακονίαν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις εἶναι ἡ διάδοσις τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τοὺς μὴ χριστινοὺς λαοὺς καὶ μάλιστα εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε νὰ θεωρῇται ἀπὸ μερικοὺς οὕτοια ἡ ἀπασχόλησις τῆς Ἐκκλησίας μὲ τοιαῦτα ζητήματα καὶ οἱ ὅροι ἱεραπόστολος καὶ ἱεραποστολὴ νὰ κατασκευασθῶν (ἐξ ἀντιχριστιανικῶν βέβαια ἐνεργειῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας μας) καὶ νὰ σημαίνουν ὅ,τι σημαίνουν.

Φρονεῖ ὅτι διὰ τὰς κρατούσας εὐνοϊκὰς συνθήκας πρέπει νὰ γίνῃ ἐργασία πρὸς συνεννόησιν με τὰς ἀνατολικὰς λεγομένας Ἐκκλησίας (Ἀρμενικὴν, Κοπτικὴν, κλπ.) καὶ ἔπειτα πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὰς μωαμεθανικὰς ἰδίᾳ χώρας καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς λοιποὺς μὴ χριστιανούς.

Ὁ ἀνατολικὸς χαρακτὴρ τῶν μωαμεθανῶν λαῶν καὶ ἡ μερικὴ περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ γνώσις τῶν λαῶν τούτων διευκολύνουν σπουδαίως τὴν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας μας διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τοὺς λαοὺς τούτους. Διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἱεραποστολὴν τονίζει τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπτύξεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κοινωνικῆς δράσεως κατὰ πάσας τὰς κατευθύνσεις πρὸς θεραπείαν τῶν παντοειδῶν σημερινῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν καὶ ἀπόδειξιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρώτης τάξεως κοινωνικοῦ καὶ ἐκπολιτιστικοῦ παράγοντος.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος λαβὼν τὸν λόγον ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βαρσοβίας κ. Ἀρσένιεφ ἀνέπτυξε τὰς ἐπιδράσεις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐξέλιξεως τῆς συγχρόνου Χριστιανικῆς Δύσεως καὶ περιέγραψε τὰς πνευματικὰς κατευθύνσεις αὐτῆς.

Ὁ Καθηγητὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Πανεπιστημίου κ. Ἰσπίρ εἶπεν ὅτι ἡ ἱεραποστολὴ εἶναι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐπινόημα, δι' οὗ ἐπιδιώκεται ἡ καθολικότης αὐτῆς ὥστε νὰ καταστῇ «μία ποίμνη, εἰς ποιμήν». Ὁ κ. Ἰσπίρ ἐξέφρασεν ἐν συνεχείᾳ τὴν

εὐχὴν ὅπως ἐκάστη Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία δημιουργήσῃ ἰδίαν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ἱεραποστολήν, ἐξευρεθῇ δὲ τὸς τρόπος διὰ τὴν ἐνοποίησιν πασῶν τούτων τῶν ἐπὶ μέρους προσπαθειῶν. Διέγραψεν εἴτα τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν καὶ ἀνέφερε τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς κατὰ τῶν ὁποίων ὑποχρεοῦται αὕτη σήμερον νὰ παλαίῃ. Ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἱεραποστολῇ ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὸν κ. Ἰσπίρ, ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν φροντίδα διὰ τὴν ἰσχυροποίησιν τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τῆς συγχρόνου νεότητος, τὴν ἀνακούφισιν τῶν δεινοπαθουσῶν τάξεων κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας καὶ τὴν ὁμοιοκλήν συνεργασίαν κεφαλαιῶν καὶ ἐργασίας.

Διὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἱεραποστολήν ὁ κ. Ἰσπίρ ὑποδεικνύει ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ συνεχισθῇ καὶ σήμερον ἡ ὥραία παράδοσις τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἵνα ἡ ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία διαδοθῇ καὶ εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας ἀκόμη τὸ ὄνομα Αὐτοῦ.

Ὁ Ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Α. Μωραΐτης ἀνέπτυξε κυρίως δύο ζητήματα τῆς ἱεραποστολῆς, ἥτοι τὸ κήρυγμα καὶ τὸ κατηχητικὸν ἔργον. Εἰδικώτερον ἡσχολήθη μὲ τὸ κατηχητικὸν καὶ προέτεινεν ὅπως τεθοῦν εἰς κοινὴν ἔρευναν τῶν θεολόγων τῶν ὁρθόδοξων χωρῶν κυρία τινα αὐτοῦ σημεία.

Μετὰ ταῦτα ἐξετάζεται τὸ θέμα «Ἐκκλησία καὶ πολιτισμός». Ὁ Καθηγητὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Πανεπιστημίου κ. Ποπέσκου εἰσηγούμενος τὸ θέμα ἐτόνισεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ Πολιτισμὸς θεωροῦνται παρὰ τινων ὡς ἀσυμβίβαστα, καθ' ὅσον μεταξὺ αὐτῶν ὑφίσταται διαφορὰ οὐσίας καὶ σκοποῦ. Ἡ μὲν θρησκεία ἀποβλέπει πρὸς τὸν Θεόν, ὁ δὲ πολιτισμὸς πρὸς τὸν ἐπίγειον βίον. Ὁ σύγχρονος ἰδίᾳ πολιτισμὸς διάκειται οὐχὶ εὐνοϊκῶς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Τέχνη ἐπλούτισαν ὕλκως καὶ μετέβαλον τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ψυχικῶς ὁ κόσμος πάσχει καὶ ἀνησυχεῖ. Ἡ θρησκεία εἶναι μὲν πίστις καὶ λατρεία, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον εἶναι ζωὴ, ὁ δὲ Χριστιανισμὸς εἶναι νέα καὶ ἀνωτέρα ζωὴ. Εἶναι ἀδύνατον νὰ νοηθῇ πολιτισμὸς ἀνευ ἡθικῶν βάσεων καὶ ἀρχῶν. Δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ δημιουργήσῃ ἡ Ἐκκλησία νέον ἴδιον πολιτισμόν, ἀλλὰ νὰ ἐκπαιδεύσῃ καὶ πάλιν τὴν ἀνθρωπότητα, ἄγουσα αὐτὴν πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον.

Τὴν σχέσιν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτισμοῦ ἐξετάζει εἴτα καὶ ὁ Καθηγητὴς τοῦ Ρωσικοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Παρισίων κ. Ζενκόβσκυ καθορίζων τὸν σπουδαῖον ὅλον ὃν ἐν τῇ διαμορφώσει τοῦ Πολιτισμοῦ ὀφείλει νὰ παῖξῃ ἡ Ἐκκλησία.

Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζεται εἴτα τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως «Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας». Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀλιβιζάτος ἀναπτύσσων τὰ τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας τονίζει τὸν θεῖον χαρακτὴρα τῶν ὁποίων ἔχει—ἀνεξαρτήτως μορφῆς—τὸ Πολιτικὸν Συγκρότημα τὸ ὁποῖον ἀνεγνώρισε καὶ αὐτὸς ὁ Χριστός, δεικνύει ὅτι κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον ἀντίληψιν, ὡς αὕτη ἀνεπτύχθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ εὐσεβοῦς Καίσαροπαπισμοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ἡ καλὴ καὶ ὀμαλὴ καὶ εὐλαχρ-

νῆς συνεργασία Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἶναι τὸ μόνον σύστημα τὸ ὁποῖον ἐξασφαλίζει εἰς μὲν τὴν Ἐκκλησίαν ἀπερίσπαστον ἐνέργειαν καὶ ἐξέλκιν, εἰς δὲ τὴν Πολιτείαν σπουδαίαν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας συνδρομὴν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν διαπαιδαγώγησιν τῶν πολιτῶν ὑπ' αὐτῆς, οἵτινες οὕτω ἀναδεικνύονται ἄριστοι καὶ νομοταγεῖς πολῖται καὶ ἐργάται συγχρόνως τοῦ πολιτειακοῦ ἰδεώδους, ὅπερ εἶναι ἡ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐν πᾶσιν εὐδαιμονία τῶν πολιτῶν.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ὁμιλῶν ὁ Καθηγητὴς τοῦ ἐν Σόφια Πανεπιστημίου κ. Τσανκῶφ καθορίζει ἐν πρώτοις τὴν ἀρχὴν, τὸν σκοπὸν καὶ τὰ μέσα τοῦ κράτους (διατήρησις τῶν κοινωνικῶν διατιξέων διὰ τῶν υἱικῶν μέσων) καὶ διαγράφει ἀπ' ἐτέρου τὸν χαρακτῆρα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐλευθέρας κοινωνίας ἀνθρώπων, ἥς σκοπὸς ἡ ἀπολύτρωσις αὐτῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ ἀγάπης. Προσπαθεῖ δὲ ἔπειτα νὰ διαγράψῃ τὰ ὅρια Ἐκκλησίας καὶ κράτους καὶ νὰ καθορίσῃ τὰ σημεῖα ἐπαφῆς αὐτῶν. Τονίζων δὲ περαιτέρω ὅτι οὐδεὶς κανὼν ριθμίζει τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας υποστηρίζει, ὅτι εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολὴν κυριαρχεῖ ἡ ἀρχὴ τῆς «συμφωνίας» Κράτους καὶ Ἐκκλησίας. Ἐντεῦθεν τὸ σύστημα τοῦ καίσαροπαπισμοῦ δέον νὰ ἀπορριφθῇ. Τὸ δίκαιον κράτος δύναται καὶ ὀφείλει νὰ υποστηρίξῃ τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, ὡς καὶ ἡ Ἐκκλησία δύναται νὰ υποστηρίξῃ τὸ τοιοῦτο κράτος. Ἐν περιπτώσει ἐπεμβάσεως τοῦ κράτους εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας (εἰς τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς) δὲν ἀπομένει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν παρὰ ἡ ὑπομονή, ἡ προσευχὴ καὶ ἡ ὑπακοὴ εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ μᾶλλον παρὰ τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς παθητικῆς ἀντιδράσεως, ἥτις ἀγεί εἰς τὸ μαρτύριον.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἀνακοινοῦται ἡ ἐργασία τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βαρσοβίας κ. Ζιζίνην.

Τέλος ἐρευνᾶται τὸ θέμα «Ἐκκλησία καὶ κοινωνικά προβλήματα». Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀλιβιζάτος τονίζων τὸν ὑποκειμενικὸν χαρακτῆρα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἡ ὁποία πάντα καθορίζει διὰ τοῦ χυροῦ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης κανόνος, ἀναπτύσσει ὅτι ὁσάκις ὑπὲρ τὰ δόγματα τῆς πίστεως ἐφηροδόθη ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ τὸ ὑπέρτατον τοῦτο δόγμα τῆς ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους, τῆς ἐκφαινομένης ἐν τῇ καλῶς νοουμένῃ καὶ ὀργανωμένῃ κοινωνικῇ ἀλληλεγγύῃ, ὁ Χριστιανισμὸς ἐθριάμβευσεν ὡς οὐχὶ ἀπλῶς θεωρητικῶς, ἀλλὰ πραγματικῶς ὡς θρησκεία καὶ ζωὴ. Τονίζει τὴν κατὰ τὴν γενικὴν ταύτην ἀρχὴν ἀπαρέγκλιτον καὶ κατ' ἕσπον μέτρον πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις τοῦ κοινωνικοῦ ὁρίζοντος διευθέτησιν τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ πιστεύει ὅτι ἡ Ἐκκλησία, κατευθύνουσα τὴν κοινωνίαν εἰς ταυτήν τῶν συνθηκῶν τούτων διευθέτησιν, θὰ ἀποβῇ καὶ ἀναγνωρισθῇ πρώτης τάξεως κοινωνικὸς παράγων. Ἡ Ἐκκλησία, λέγει, διὰ τὴν ἀνιδιοτέλειαν τῶν σκοπῶν αὐτῆς εἶναι ἡ μόνη ἥτις θὰ ἠδύνατο ἐπιτυχῶς νὰ φέρῃ τάξιν καὶ ἡρεμίαν εἰς τὸ σημερινὸν χάος τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος.

Μεθ' ὃ ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου κ. Ἰονέσκο εἶπεν·

Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία δὲν ἀσχολεῖται νὰ λύσῃ τὰ κοινωνικά προβλήματα διὰ τῶν μεθόδων τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι μία θρησκεία, ἡ ὁποία ἐπιδιώκει τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῆς πίστεως καὶ διὰ τῆς ἀδιαρρήκτου ἐπαφῆς πρὸς τὴν θεότητα. Ἐκεῖνο ὅπερ προσφέρει ὁ Χριστιανισμὸς διὰ τὰ κοινωνικά προβλήματα εἶναι ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον διὰ τῆς θρησκευτικῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀδελφότητος ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ τήρησις τῆς ὁποίας ἐπιφέρει μεταβολὴν τῆς κοινωνίας.

Φαινομενικῶς ὁ Χριστιανισμὸς διατηρεῖ τὴν ὑπάρχουσαν κοινωνικὴν τάξιν, δὲν καταργεῖ τὴν δουλείαν, ἀλλὰ ὑπερτίμη τὸν ἐσωτερικὸν ἀνθρώπον, δὲν καταργεῖ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ ὑπερυψώνει τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα. Ἀρνεῖται νὰ παρέμβῃ εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν υἱικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ ἐγκαθιδρύει μίαν ἱεραρχίαν τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας κατὰ τὰ πνευματικά ἀγαθὰ. Δὲν καταργεῖ τὰ σύνορα τῶν λαῶν, ἀλλὰ τὰ ἀποπνευματοῖ. Τοῦτο εἶναι μία μεγάλη μετατροπὴ, ἐπανάστασις τὴν ὁποίαν εἰσήγαγεν ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὸν κόσμον, ἴσως ἡ μεγαλύτερα ἐξ ὅσων ἡ ἀνθρωπότης ἐγνώρισεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ὑπάρξεώς της μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἀκολούθως ὁμιλήσεν ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Σόφια Πανεπιστημίου κ. Πάσιεφ εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι συγχρόνως ἀτομικὸς καὶ κοινωνικὸς. Ἐπὶ τούτου οὐδεμία ὑπάρχει ἀντίρρησης. Εἶναι μία ἀνωτέρα σύνθεσις τῶν δύο ἀρχῶν, αἵτινες λαμβάνουσι τὸ ὁρισμένον αὐτῶν περιεχόμενον καὶ αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν μίαν πλήρη ὁμονίαν. Ὁ Σωτὴρ μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι αἱ ὑποχρεώσεις εἰ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἡθικὴν τελειότητα, αἵτινες ὁρίσθησαν ὡς ἰδεῶδες εἰς τὸ ἀτομον, δὲν σταματοῦν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ἀτόμου, δὲν ἐξαντλοῦνται μὲ αὐτό, ἀλλὰ ἐξέρχονται ἐκτὸς αὐτοῦ, ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἄλλους, ἐπιβάλλουσι μίαν ἐνέργειαν καὶ ὁρίζουν σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἐνταῦθα διαφαίνεται ὑπογραμμισμένη μία ἀρχὴ ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ ὑπαρξὶς καὶ ἡ διάπλασις τοῦ ἀτόμου θὰ ἦτο ἀκατανόητος.

Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν ἐξαιρετικῶν ἐνδιαφερόντων προβλημάτων, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ ζητεῖ τὴν λύσιν καὶ τὰ ὁποῖα σήμερον ἀκόμη προκαλοῦν μίαν καχεξίαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας, εὐρίσκεται ἀκόμη ἐκεῖνο ὅπερ ὀνομάζεται κοινωνικὸν πρόβλημα.

Εἰσχωροῦσα βαθύτατα εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ λύσῃ προβλήματα κοινωνικά διὰ τοῦ τρόπου, τὸν ὁποῖον ὑποδεικνύει καὶ διακηρύττει τὸ πνεῦμα τῆς δικαιοσύνης καὶ ἡ θεία ἀγάπη. Αὕτη διαθέτει ὅλους τοὺς τρόπους διὰ νὰ τὸ πράξῃ. Ἐὰν ἡ ἀνάγκη τὸ ἀπαιτήσῃ, ἡ Ἐκκλησία θὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀποδυνάμῃ εἰς ἀγῶνα, ἀλλ' ὁ ἀγὼν τῆς Ἐκκλησίας θὰ εἶναι ἀγὼν δημιουργῶν δικαιοσύνην καὶ ἀγάπην.

Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

Μ.μ. τῆς ἰδίας ἡμέρας οἱ κ. κ. Σύεδροι ἐπεσκέφθησαν τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, ἐμφηνεύοντος εἰδικοῦ ἀρχαιολόγου, τοῦ Μουσείου Μπενάκη, ἐξηγοῦν-

τος αὐτοπροσώπως τοῦ κ. Μπενάκη, καὶ τέλος τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον, ἔνθα ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Σωτηρίου ἐξήγησε τὰς χριστιανικὰς ἀρχαιοτάτας καὶ κατέδειξε τὴν σημασίαν τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν εἰς χριστιανικὰ μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν 9 μ. μ. οἱ κ. κ. σύεδροι παρεκάθησαν εἰς γεῦμα παρατεθὲν πρὸς τιμὴν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων κ. Πλυτᾶ. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ὁ κ. Δήμαρχος διὰ θερμῶν λόγων ἐχαιρέτισε τοὺς Συνέδρους, πρὸς ὃν ἀπήντησεν ὁ Πρόεδρος κ. Ἀλιβιζάτος οὕτως :

Κύριε Δήμαρχε,

Ἐξ ὀνόματος τοῦ Α' Συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας μου διὰ τὴν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν τὴν ὁποῖαν ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐπεφύλαξε διὰ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ὁρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν, οἵτινες ἦλθον εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὸ Συνέδριον.

Τὸ γεγονός τοῦτο, ἡ ἐκλογὴ δηλ. τῶν Ἀθηνῶν ὡς τῆς ἑδρας τοῦ Α' Συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν τύχην.

Αἱ Ἀθῆναι, ἡ ἑδρα τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ καὶ τῆς κλασσικῆς φιλοσοφίας, ἀπέβη, συγχρόνως, διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου λόγου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ διὰ τῆς σπουδῆς τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς φιλοσοφικὰς τῆς σχολᾶς τὸ κέντρον τῆς καθαρᾶς ἑλληνικῆς σκέψεως ἐν τῇ χριστιανικῇ αὐτῇ χαράκῃ.

Αἱ Ἀθῆναι ἀπέβησαν κατὰ ταῦτα τὸ κέντρον τῆς θεολογικῆς σκέψεως καὶ τὸ σύμβολον τοῦ εὐτυχοῦς συνδυασμοῦ τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν μετὰ τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ συγκέντρωσίς μας δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ συνέχεια καὶ ἀνανέωσις οὐσιαστικῆς τῆς ζωῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας μας.

Εἰμὲθα συνεπῶς, Κύριε Δήμαρχε, λίαν εὐγνωμονεῖς πρὸς σᾶς καὶ πρὸς τὴν ἐνδοξὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν ὠραίαν αὐτὴν εὐκαιρίαν ποὺ μᾶς ἐδῶκατε καὶ διὰ τὴν φιλοξενίαν τὴν ὁποῖαν ἐξησφαλίσατε εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς μας ἐργασίας.

Διαπιστοῦμεν ἐπίσης τὸ μέγα σας ἐνδιαφέρον ὡς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Ὑπουργοῦ Διοικητοῦ τῆς Πρωτευούσης μας κ. Κοτσίᾳ, διὰ τὴν πόλιν ταύτην, ἀκόμη καὶ εἰς ὅτι ἀφορᾷ διὰ τὴν ἀναζωογόνησιν τῶν τοπικῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων τῶν Ἀθηνῶν.

Υἱῶ, λοιπόν, τὸ ποτήριον εἰς υἱάαν τοῦ κ. Δημάρχου τῆς πρωτευούσης καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εὐτυχίαν τῆς αἰωνίας πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Τὴν 3ην Δεκεμβρίου ὥραν 9 π. μ. συνεχίζονται αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ ἐν Παρισίοις Ρωσικοῦ Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Μπουλγάκωφ. Ὡς θέμα τίθεται ἡ ἐκδοσις ὀρθοδόξου θεολογικοῦ περιοδικοῦ, δι' ἣν ἀγγέλλεται δωρεὰ τοῦ Μητροπολίτου Βουκοβίνας (Ρουμανίας) κ. Βησσαρίωνος ἐκ 50.000 λέύ, πρὸς ὃν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐπευφημίαν ἀποφασίζεται νὰ ἀποσταλῇ θερμὸν εὐχαριστήριον τηλεγράφημα.

Ἀναγινώσκεται εἰτα σχετικὴ εἰσήγησις τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Τσερναούτι κ. Κοτός. Ὁ Καθηγητὴς τοῦ ἐν Βαρσοβίᾳ Πανεπιστημίου κ. Βασδέκας ἐπεφέρει διαφόρους παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ περιοδικοῦ, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐκ μέρους τοῦ Ρωσικοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Παρισίων ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ κ. Καρτσάσφρ σχέδιον ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ. Τὸ ζήτημα ἐν τέλει ἀνετέθη εἰς ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν προεδρουσάντων κατὰ τὰς συνεδρίας πρὸς μελέτην.

Μετὰ ὀλιγόλεπτον παῦσιν συνεχίζονται αἱ ἐργασίαι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ ἐν Βαρσοβίᾳ Πανεπιστημίου κ. Βασδέκα. Ὁ λόγος φέρεται πλέον ἐπὶ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν θεολογικῶν Σχολῶν καὶ ἀναγινώσκεται σχετικὴ εἰσήγησις τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Τσερναούτι κ. Κοτός.

Καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο παραπέμπεται εἰς τὴν ἐπιτροπὴν πρὸς μελέτην μεθ' ὃ ἐξαντιληθέντων πάντων τῶν θεμάτων τοῦ προγράμματος λύεται ἡ συνεδρία.

Τὴν 4 μ. μ. οἱ κ. κ. σύεδροι κατέβηκαν εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου στέφανον, προσφωνοῦντος τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Βαρσοβίᾳ Πανεπιστημίου κ. Ἀρσένιεφ ἐκ μέρους τῶν ξένων συνέδρων.

Τῆς 6 μ. μ. οἱ κ. κ. Σύεδροι ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς ἀκρόασιν ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Β'.

Τὴν 7 μ. μ. τὸ Συνέδριον συνῆλθεν εἰς τελευταίαν συνεδρίαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀλιβιζάτου.

Ἐν πρώτοις συζητοῦνται καὶ γίνονται δεκταὶ αἱ κάτωθι ἀποφάσεις :

1) Τὸ πρῶτον ἐν Ἀθήναις Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας διαπιστοῦν τὴν ἱκανοποίησιν αὐτοῦ διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν σπουδαιότερων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τὴν ὀρθόδοξον σκέψιν, ἐκφράζει τὴν σκαθερὰν αὐτοῦ πεποίθησιν ὅτι ἡ συντελεσθεῖσα ἐνταῦθα ἐργασία, ἥτις ὡς ἀποτέλεσθαι τὸ περιεχόμενον τοῦ προσεχῶς ἐκδοθησομένου τόμου τῶν πρακτικῶν τοῦ Συνεδρίου, θὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάση τῆς περαιτέρω ἐρευνῆς τῶν προβλημάτων τούτων εἰς τὰ μέλλοντα νὰ συγκαληθῶσιν ὀρθόδοξα Θεολογικά Συνέδρια.

2) Τὸ πρῶτον Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας ἀναγνωρίζον τὴν ἀνάγκην τῆς κωδικοποιήσεως τῶν ἱερῶν κανόνων ἐκφράζει πρὸς τὰς ἀνωτάτας ὀρθόδοξους Ἐκκλησίας τὴν εὐχὴν ὅπως τῇ συνεργασίᾳ αὐτῶν, διὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καταρτισθῇ ἐπιτροπὴ ἐκ κανονολόγων καὶ καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν πρὸς ἐπεξεργασίαν τῆς κωδικοποιήσεως, ἥτις καταρτιζομένη θὰ ὑποβληθῇ πρὸς ἔγκρισιν εἰς αὐτάς.

3) Τὸ πρῶτον ἐν Ἀθήναις Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας ἀναγνωρίζον τὴν σκοπιμότητα νέας ἐκδόσεως ἀναθεωρήσεως τοῦ ἀρχικοῦ κανόνος τῶν λειτουργικῶν μεθόδων, ἐκφράζει πρὸς τὰς ἀνωτάτας ὀρθόδοξους Ἐκκλησίας τὴν εὐχὴν, ὅπως τῇ συνεργασίᾳ αὐτῶν, διὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καταρτισθῇ ἐπιτροπὴ, εἰδικῶν καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, εἰς ἣν νὰ ἀνατεθῇ τὸ ἔργον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἂν τῷ πέρατι αὐτοῦ θὰ ὑποβληθῇ εἰς αὐτάς πρὸς ἔγκρισιν.

4) Τὸ Α' Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας ἀναγνωρίζον τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκδόσεως ὀρθοδόξου ἐπι-

στημονικῶς θεολογικοῦ περιοδικοῦ ἐκφράζει τὴν εὐχὴν πρὸς τὰς ἀγιωτάτας ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας εἰς ἀφορμῇς τῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου γενομένης προσφοράς τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Τσερνουπίου (Ρουμανίας) τὴν εὐχὴν, ὅπως θέσωσιν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Διευθύνσεως τοῦ περιοδικοῦ τούτου τὰ ἀναγκαιούντα ὕλικά μέσα πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἥτις θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Θεολογικὴν Ἐπιστήμην.

5) Τὸ Α΄ Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ὅπως καθιερωθῇ στενωτέρρα ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν δι' ἀμοιβαίας ἀνταλλαγῆς καθηγητῶν, διοργανώσεως ἀμοιβαίως διαλέξεων καὶ ἀνταλλαγῆς φοιτητῶν ἐξευρισκομένων τῶν σχετικῶν ὑποτροφιών.

6) Τὸ Α΄ Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας καθορίζει τὴν ἐορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὡς κοινὴν ἐορτὴν τῶν Ὁρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν ἐπὶ σκοπῷ πνευματικῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐνότητος αὐτῶν.

7) Τὸ Α΄ Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας ἀποβλέπον εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν κίνησιν διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀγαθὴν ἐκφάνει τῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἀνανεώσεως τοῦ γενικοῦ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Θεολογίαν ἐνδιαφέροντος, χαιρετίζει τὴν κίνησιν ταύτην καὶ ἐκφράζει τὴν προθυμίαν του ὅπως ἐν ὀρθοδόξῳ πνεύματι συνεργασθῇ μετ' αὐτῆς.

8) Τὸ Α΄ Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας ἐκφράζει τὴν θαυμάσιαν αὐτοῦ συμπάθειαν πρὸς τὴν κατὰ διωκομένην μαρτυρικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας καὶ πρὸς πάντας ἐκείνους, οἵτινες ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν μαρτυροῦσι διὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ διατρῶν τὴν πεποίθησιν αὐτοῦ ὅτι ἡ Ἐκκλησία θὰ ἐξέλθῃ νικητρία ἐκ τοῦ διεξαγομένου ἀγῶνος.

9) Τὸ Α΄ Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας ἀποφασίζει ὅπως τὸ Β΄ Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας σὺνέλθῃ κατὰ τὸ ἔτος 1939 ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Ρουμανίας, ἀσχοληθῇ δὲ μὲ τὴν ἔρευναν καὶ λύσιν τῶν ἐξῆς προβλημάτων:

- 1) Αἱ πηγαὶ τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως.
- 2) Ἀγία Γραφή.
- 3) Ἱερὰ Παράδοσις.
- 4) Ἡ κοινωνικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Πᾶν ἕτερον ἐπιστημονικὸν ζήτημα ἐκ πρωτοβουλίας καθηγητοῦ τινος ἀνακινούμενον θὰ ὑποβάλληται εἰς τὰ μνήματα τοῦ Συνεδρίου ἐφ' ὅσον τρεῖς μῆνας πρὸ τῆς συνελεύσεως αὐτοῦ θὰ ἀποστέλληται ἡ σχετικὴ ἀνακοίνωσις εἰς τὴν Ὁργανωτικὴν Ἐπιτροπὴν εἰς ἣν ἀποκειται ἡ ἀποδοχὴ ἢ μὴ αὐτοῦ.

Μεθ' ὃ ο ἡ. Ἀλιβιζάτος λέγει τὰ ἐξῆς:

Μακαριώτατε,

Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Μετὰ ὠραίαν ἐγκάρδιον καὶ ἀληθῶς ἐμβριθεῖ ἐπιστημονικὴν συνεργασίαν ἐφθάσαμεν αἰσίως εἰς τὸ πέρας τῶν ἐργασιῶν τοῦ Α΄ ἐν Ἀθήναις Συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας. Δόξαν δ' ἀναπέμπω εἰς ὀνόματος πάντων ἡμῶν τῷ παντοδυνάμῳ καὶ πανσόφῳ ἐν Τριᾷδι Θεῷ διὰ τε τὴν πραγματοποίησιν τῆς

συνκλήσεως τοῦ Συνεδρίου καὶ διὰ τὴν κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ συνέλευσιν ἐπιτελεσθεῖσαν σπουδαιότητα τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν σημαντικὴν ἀπαρχὴν συνεργασίας πασῶν τῶν ὀρθοδόξων θεολογικῶν δυνάμεων.

Παρὰ δὲ τὸ γεγονός ὅτι, ὡς καὶ ἀνεμένετο, δὲν ἐξηντήσαμεν ὁλόκληρον τὸ πρὸ ἡμῶν πρόγραμμα, εἴμαι βέβαιος ὅτι πάντες εἴμεθα πληρῶς ἱκανοποιημένοι ἐκ τῆς γενομένης ἐργασίας.

Ὡς κατ' ἐπανάληψιν ἐτονίσσαμεν, ἡ ἀναγραφὴ τοσούτων καὶ τοιούτων ἐν τῷ προγράμματι θεμάτων δὲν εἶχε τὴν ἔννοιαν τῆς ὑπὸ τοῦ Α΄ Συνεδρίου πληθύνουσας ἐπεξεργασίας ὁλοκλήρου τοῦ ἀληθῶς ὑπερπλουσίου ὕλικου, τὸ ὅποιον ἐτέθη δι' αὐτοῦ ὑπ' ὅψιν μας. Ἡ παρὰ θεσις τοῦ ἀληθῶς πλουσιωτάτου καταλόγου τῶν θεμάτων, μερικὰ τῶν ὁποίων, ὡς τὸ τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαιδεύσεως, παρὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν, ἀκριβῶς διὰ τὸ πλήθος τῶν λοιπῶν, παρελείφθησαν, εἶχε πρὸ παντὸς τὴν ἔννοιαν τῆς σαφοῦς πρὸς τε τοὺς ἡμετέρους καὶ ξένους δηλώσεως, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι Θεολόγοι, τὸ πρῶτον νῦν κατὰ τὴν νέαν περίοδον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἥτις ἀσφαλῶς ἀρχεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος διὰ τῶν ἐνωτικῶν τάσεων καὶ προσπαθειῶν, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνερχόμενοι καὶ γινώσκοντες καὶ πλήρῃ ἐπίγνωσιν καὶ συνείδησιν ἔχομεν τῶν μεγάλων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα κατ' ἀνάγκην ἀπασχολοῦν καὶ ὀφείλουσιν ἀπασχολοῦν τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ συζήτησις καὶ ἡ λύσις τόσων σπουδαίων πολυπλόκων ἀλλὰ καὶ πολυπληθῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα συνεσώρευσαν αἰῶνες καὶ σπουδαία ἐν τῷ μεταξὺ ἐπισυμβάντα ἱστορικὰ γεγονότα, ἀμειωτέραν ἢ ἐμειωτέραν ἔχοντα ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ἐπίδρασιν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ ἐξ ὁλοκλήρου διὰ μιᾶς καὶ μόνης, ὀλιγοῦρου δὲ συσκέψεως.

Ἡ ὀργάνωσις τοῦ Συνεδρίου μας, ὡς αὕτη ἐγένετο ἐν Βουκουρεστίῳ κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον, προβλέπει μακρὰν σειρὰν περιοδικῶν συνελεύσεων, ἡ δὲ συζήτησις ὅλων ἐκείνων τῶν προβλημάτων θὰ λάβῃ χώραν κατ' αὐτάς, ἐπιτυχανομένης μικρὸν κατὰ μικρὸν θετικῆς καὶ ἐμπεριστατωμένης μελέτης καὶ λύσεως αὐτῶν κατὰ τὰ ἐκάστοτε ἀκολουθοῦντα συνέδρια.

Τὸ σπουδαῖον λοιπὸν κατὰ τὸ λήξαν ἤδη πρῶτον Συνέδριον δὲν εἶναι ὅτι δὲν ἐλύθησαν τὰ πρὸ ἡμῶν τεθέντα ζητήματα, ἀλλ' ὅτι ἐγένετο σπουδαία ἀπαρχὴ συζητήσεως καὶ λύσεως τῶν ἐξ αὐτῶν καὶ ἀκόμη περισσότερον ὅτι ἐγένετο ἡ πρώτη ἀρχὴ συγκεντρώσεως πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἐπιστημόνων Θεολόγων καὶ ὅτι διὰ πρώτην φοράν συνήλθον οἱ ἀπανταχοῦ Ὁρθόδοξοι Θεολόγοι πλήρεις πνεύματος καὶ ἐπιστημονικοῦ ζήλου, σπουδαίως ἀσχοληθέντες μὲ τὰ ζωτικώτερα προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας τῶν. Τὸ σπουδαῖον εἶναι—καὶ εἶναι ἀρκετὸν ἂν καὶ αὐτὸ μόνον τὸ ἀποτέλεσμα εἶχεν ἡ πρώτη αὕτη συνέλευσις—ὅτι διὰ τοῦ Α΄ ἐν Ἀθήναις Συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας κατεροφθῆσαν οἱ τὴν Ἐκκλησίαν μας εἰς διάφορα ἀπρόσιτα μέρη χωρίζοντες αὐτὴν μεσότοιχοι καὶ ὅτι διὰ τῆς ὀλιγομέρου ἡμῶν συνεργασίας ἀντελήφθημεν πλήρως τὴν ἔννοιαν τῶν ψαλμικῶν λόγων «ἰδοὺ δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνὸν ἄλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφούς ἐπὶ τὸ αὐτό». (Ψαλμ. 132,1).

1. Οἱ βουλευμένοι ἀπευθύνονται μέχρι συγκροτήσεως τοῦ Β΄ Συνεδρίου ἐν Βουκουρεστίῳ εἰς τὴν Ὁργανωτικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Α΄ Συνεδρίου ἐν Ἀθήναις (Θεολογικὸν Σπουδαστήριον Πανεπιστημίου).

Εἶναι σπουδαῖον ἀκόμη ὅτι ἀπέμεινεν ἐργασία πολλή ἀδιεκεραίωτος, ἡ ὁποία πολὺ ταχέως (τί εἶναι τὸ διάστημα τῶν δύο ἐτῶν) θὰ μᾶς συγκεντρώσῃ καὶ πάλιν κατὰ τὴν ἤδη ληφθεῖσαν ἀπόφασιν εἰς τὴν ὥραϊαν πρωτεύουσιν τοῦ Ρουμανικοῦ Κράτους πρὸς συνέχειαν τῆς ἐργασίας μας καὶ ἐξυκολούθησιν τῆς τόσον σπουδαίας συνεργασίας μας.

Εἶμαι εὐτυχὴς διότι ἐν Ἀθήναις συνεκεντρώθησαν οἱ ἀριστεῖς τῆς θεολογικῆς σκέψεως, πλήρης δὲ λύπης καὶ συμπαθείας στρέφω τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μου κατὰ τὴν ὥραν ταύτην πρὸς τὸ ἀριθμητικῶς μέγιστον τμήμα τῆς Ὁρθοδόξιας, τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις, ἂν δὲν ἐχαιμύζετο δεινῶς ὑπὸ τῶν πολεμίων τῆς ἀγιοτάτης ἡμῶν πίστεως, θὰ ἀντιπροσωπεύετο ἐνταῦθα ὑπὸ πολλῶν καὶ σοφῶν Θεολόγων, οἵτινες ἐκόσμου ἄλλοτε τὰς σπουδαίας Θεολογικὰς Ἀκαδημίας.

Ἡδέως ἀναμνησκόμεθα, κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμήν, τῶν μεγάλων θεολόγων τῆς παρελθούσης καὶ τῶν πρὸ ἡμῶν καθόλου ἐποχῶν, οἱ ὅποιοι ὑπὸ δεινὰς πολλάκις καὶ δυσχερεστάτας συνθήκας ἐργασθέντες παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς τὴν ὀρθόδοξον θεολογικὴν ὁδὸν, ἵνα σπουδαίως ταύτην κατὰ τὸ Συνέδριον τοῦτο ἀναζωπυρήσαντες καὶ ἀναζωογονήσαντες παραδώσωμεν αὐτὴν εἰς τὰς νεωτέρας ἡμῶν καὶ ἐπερχομένας θεολογικὰς γενεάς, πρὸς ἀδιάκοπον ἐξακολουθήσιν τῆς ἀληθῶς ζωῆς ἐν τῇ Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ Θεολογίᾳ παραδόσεως. Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν ἀοιδίμων τούτων προκατόχων ἡμῶν, ὧν ἡμεῖς ἠυτυχίσσαμεν νὰ εἴμεθα διάδοχοι καὶ κρικοὶ συνεχείας μεταξὺ ἐκείνων καὶ τῆς μελλούσης θεολογικῆς γενεᾶς.

Καὶ ἥδη στρέφω τὸν λόγον πρὸς ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, τὰ μέλη τοῦ Α' ἐν Ἀθήναις Συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας.

Ὡς πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου εὐχαριστῶ πάντας τοὺς ὁπωσδήποτε σχόντας τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τοὺς ὁπωσδήποτε ἐργασθέντας καὶ κοπιᾶσαντας διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ὥραϊας αὐτῆς καὶ ἀληθῶς ἱστορικῆς συγκεντρώσεως καὶ τῆς σπουδαιοτάτης ἀπὸ τοῦ νῦν ὁργανώσεώς μας.

Ἡ Ὁρθοδοξία διὰ τῆς ἀσκήτου καὶ συστηματικῆς πλέον συνεργασίας τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνοικοῦντος παρακλήτου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, θὰ καθοδηγοῦνται πρὸς τὴν ὁρθὴν καὶ ὑπὸ τῆς πεφωτισμένης ὀρθοδόξου συνειδήσεως χαρασσομένην κατεύθυνσιν πρὸς ἀνάδειξιν νέας περιόδου ζωῆς καὶ δράσεως. Ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία πλήρη συναίσθησιν καὶ συνείδησιν τῶν δυνάμεων καὶ ὑποχρεώσεων τῆς ἔχουσα καὶ ἱκανῶς τὴν αὐτάρκειαν αὐτῆς ἐκτιμῶσα θὰ χωρῇ διὰ τῆς σήμερον ἐγκαινιασθείσης στενῆς ταύτης συνεργασίας, ταῖς παραδόσεσιν αὐτῆς ἀείποτε στοιχοῦσα ἀπὸ προόδου εἰς πρόδον, θεολογοῦσα τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης φρονῶ ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἱκανοὶ λόγοι διὰ νὰ ἐξαρθῇ ἡ σημασία τοῦ Συνεδρίου ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς συνεχοῦς αὐτοῦ ὁργανώσεως καὶ λόγῳ τῶν ὑψίστων ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας πρόκειται νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας. Καθ' ἡκὸν μου θεωρῶ νὰ εὐχαριστήσω πάντας ὑμᾶς, Κύριοι, διότι ἐκκινήσαντες ἐκ τῶν περάτων τῆς Ὁρθοδόξιας ἡλιθιατε

προθύμως εἰς τὴν πόλιν ταύτην τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας καὶ τὴν ἔδραν τῆς ἐλληνικῆς θεολογικῆς σκέψεως διὰ νὰ φέρετε τὰ θεολογικὰ φῶτά σας καὶ συντελέσητε ἐν τῇ μεθ' ἡμῶν συζητήσει καὶ ἀναστροφῇ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς νεωτέρας Ὁρθοδόξου Θεολογίας. Σᾶς παρακαλῶ δὲ ἐπιστρέψαντες μὴ λείψετε νὰ μεταδώσητε εἰς τὰς Σχολὰς σας τοὺς ἀδελφικοὺς χαιρετισμοὺς τῆς Ἑλληνικῆς Θεολογίας.

Θεομῶς εὐχαριστῶ τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Γεώργιον τὸν Β', ὅστις εὐδοκίησας νὰ θέσῃ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ προστασίαν τὸ Συνέδριόν μας σπουδαίαν ἔδωκεν αὐτῷ ἡθικὴν ἐνίσχυσιν.

Εὐχαριστίας θερμὰς ἀπευθύνω πρὸς τε τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας καὶ Ἀρχιερεῖς τῶν αυτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὅποιοι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς περιέβαλον διὰ στοργῆς τὸ Συνέδριόν μας καὶ ἐκινήθησαν διὰ τῶν ἀντιπροσώπων καὶ τῶν γραμμάτων των νὰ ἐπευλογήσωσι τὸ ἔργον μας καὶ νὰ συμμερισθῶσι διὰ τῶν ἐκδηλώσεων των τὴν ἀνάγκην τῆς συνεργασίας μας. Ἰδιαιτέρως εὐχαριστῶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἣτις γενναίως ἐπεχορήγησε τὴν ὁργάνωσιν μας πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς. Ἐπιθυμῶ δὲ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν παρισταμένων ἀντιπροσώπων τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας, τοὺς ὁποίους εὐχαριστῶ διὰ τὴν μετὰ ζωηροῦ ενδιαφέροντος παρακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου μας, νὰ διαβεβαιώσω τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ Συνεδρίου εἶπον καὶ ὡς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου ἐδείχθη καὶ ὡς εἶναι ἀπολύτως βέβαιον εἰς τὸ διηνεκές, ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία οὐδὲν ἄλλο προτίθεται καὶ θέλει ἢ νὰ ἐξυπηρετῇ, ὡς καὶ πάντοτε κατὰ τὸ παρελθόν, τὴν Ἐκκλησίαν.

Εὐχαριστῶ θερμῶς τὴν Σεβαστὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἣτις ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς περιέβαλε διὰ στοργῆς τὸ Συνέδριον καὶ τὴν ὁργάνωσιν μας καὶ γενναίως ἐπεχορήγησεν αὐτὴν διὰ νὰ καταστῇ πραγματικότης ἡ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὑφισταμένη ἰδέα.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κ. Πρυτάνεως εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως καὶ τὸ Πανεπιστήμιον διὰ τὴν τόσον θερμὴν δεξίωσιν καὶ ξενίαν, ὣν ἐν τοῖς κόλποις του ἡξίωσε τὸ ἡμέτερον Συνέδριον.

Ἰδιαιτέρως εὐχαριστῶ τοὺς ἀγαπητοὺς ξένους μὴ Ὁρθοδόξους συναδέλφους ἐπισκέπτας καὶ παρατηρητὰς τοῦ Συνεδρίου διὰ τὸ ἀδιάπτωτον ενδιαφέρον των, μεθ' οὗ παρηκολούθησαν τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου μας, καὶ ἐπιθυμῶ, ὡς ἐκπροσωποῦντας τὰς μὴ ὀρθόδοξους Ἐκκλησίας, νὰ διαβεβαιώσω αὐτοὺς ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθεῖ τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν περιβάλλοντι ἐπιτυγχανομένην πρόδον τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης καὶ ὅτι καὶ ἡ ἰδική της πρόοδος σπουδαίως θέλει συντελέσει εἰς τὴν προλείανσιν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀμοιβαίας συνεννοήσεως, ἣτις θέλει, ἐν ἀπωτάτῳ μὲν, ἴσως, ἀλλὰ βεβαίως μέλλοντι, ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἔνωσιν πᾶσιν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Κυρίου καὶ ὑπὲρ ἧς καὶ τῆς εὐσταθείας αὐτῶν ἀκοιμήτως εὐχεται ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία.

Εὐχαριστίας θερμὰς ἀπευθύνω καὶ πρὸς πάντας τοὺς ὁπωσδήποτε συντελέσαντας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν

τοῦ Συνεδρίου μας, εἴτε διὰ τῆς σοφῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῶν συμμετοχῆς, εἴτε διὰ τῆς ἐμφανοῦς καὶ ἀφανοῦς ὑποστηρίξεως καὶ συνδρομῆς τοῦ ἔργου μας, ἀπὸ τῶν μελῶν τῆς πρώτης ἐν Βουκουρεστίῳ ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς μονίμου ἐπιτροπῆς τῶν Ἀθηνῶν μέχρι καὶ τῶν γραμματέων, δακτυλογράφων, ξεναγῶν, βοηθῶν καὶ ἐπιμελητῶν οἱ ὅποιοι πάντες, ἕκαστος κατὰ τὸ μέτρον τῆς συμμετοχῆς του, ἐβοήθησαν σπουδαίως καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Συνεδρίου.

Ἐν τέλει πρὸς τὸ αἶσιον πέρας τῆς τωρινῆς ἡμῶν συνεργασίας καὶ συγκεντρώσεως ἀποβλέπων ἀποχαιρετῶ ὑμᾶς διὰ τοῦ τόσον σημαίνοντος ἑλληνικοῦ ἀλλὰ καὶ καθαρῶς χριστιανικοῦ χαιρετισμοῦ «χαίρετε» καὶ δὴ ἐν Κυρίῳ, βεβαίαν ἐκφράζων τὴν ἐλπίδα τῆς ἀδιатаγράκτου ἐξακολουθήσεως τοῦ ἔργου ἡμῶν ἐν Βουκουρεστίῳ, ὅπου εὐχομαι νὰ συναντηθῶμεν καὶ πάλιν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς προόδου τῆς Ὁρθοδόξιας χαίροντες πάντοτε ἐν Κυρίῳ.

Ἐκ μέρους τῶν κ. κ. συνέδρων ὁ Καθηγητὴς τοῦ ἐν Σόφίᾳ Πανεπιστημίου κ. Τσαγκῶφ ἐκφράζει τὰς θεομᾶς του εὐχαριστίας πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν Κυβέρνησιν, τὸν Πρόεδρον τοῦ Συνεδρίου, τὴν Ὁργανωτικὴν Ἐπιτροπὴν, τὸν Πρύτανιν καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον διὰ τὴν θερμὴν φιλοξενίαν ἧς ἔτυχον οἱ ξένοι, διὰ τὴν θαυμαστὴν ὁργάνωσιν τοῦ Συνεδρίου καὶ διὰ τὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον ὅπερ πάντες ἐπέδειξαν διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου συντελεσθεῖσαν ἐργασίαν καὶ τονίζει τὴν προσωπικὴν ἐργασίαν καὶ ἱκανότητα τοῦ Προέδρου διὰ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Συνεδρίου. Ἐν τέλει εὐχεται ὅπως ὁ Θεὸς χαρίσῃ εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὴν μητέρα τῶν Ὁρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν, μακρὰν καὶ καρποφόρον ζωὴν.

Μεθ' ὃ ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα καὶ τὰς ἐπευφημίας τῶν Συνέδρων καὶ τοῦ παρισταμένου πλήθους ἐκηρύχθη ἡ λήξις τοῦ Α'. Συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας.

Τὴν 9ην μ. μ. οἱ κ. κ. Σύεδροι παρεκάθησαν εἰς γεῦμα δοθὲν πρὸς τιμὴν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομου. Κατὰ τὰ ἐπιδόρτια ὁ Μακαριώτατος εἶπε:

Χαίροντες δεξιούμεθα κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην τοὺς τὸ Α' Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας συγκροτοῦντας σοφοὺς καὶ ἐπιφανεῖς τῆς Θεολογίας ταύτης μύστας. Τὸ λιτὸν δὲ τοῦτο δεῖπνον ὑπομνήσκει ἡμῖν τὰς «Ἀγάπας» τῶν πρώτων χριστιανῶν, τὰ δεῖπνα ἐκεῖνα ἅτινα οὕτως ἐκλήθησαν, ἅτε, πρὸς τοῖς ἄλλοις, τὴν ἀγάπην ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πιστῶν ἀναπτύσσοντα. Ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης ἡ περίσεμνος αὕτη τῶν ὀρθοδόξων θεολόγων ὁμήγουρις ἠνωμένη, κοινὸν ἀνέλαβεν ἔργον, στοιχοῦσα τῷ λόγῳ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ἡ γνώσις φυσιοῦ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ». (Α' Κορ. 8, 1). Ἔργον αὐτῆς κατέστησε τὴν μελέτην θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων «πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πάσῃ σπουδῇ» (Α' Κορ. 8, 7) κατὰ τὸν αὐτὸν μέγαν Ἀπόστολον, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν ἱερῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας παραδόσεων, καθοδηγουμένη ὑπὸ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνωθεν παρὰ τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς τῶν φώτων κατερχομένης σοφίας.

Αὕτη δέ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον Ἰάκωβον, «πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπεικὴς, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος». (Ἰακ. 3, 17).

Οἱ μὲν λοιποὶ ἐπιστήμονες εὐδοκίμοις, καλῶς μὲν ἀλλ' ἀντικειμενικῶς γινώσκοντες τὴν ἐαυτῶν ἐπιστήμην, πρὸς τὰ πορίσματα τῆς ὁποίας δύνανται νὰ ὦσι καὶ ἀδιάφοροι, ἀλλ' ὁ θεολόγος ὀφείλει νὰ προσοικειωθῇ τὸ περιεχόμενον τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης ὥς τι ἴδιον καὶ ἀναφαίρετον κεφάλαιον τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ κόσμου, ὀφείλει, οὕτως εἰπεῖν, νὰ ζῇ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐαυτοῦ ἐπιστήμης καὶ νὰ ἐνθουσιᾷ ὑπὲρ αὐτοῦ. Διὰ τὸν θεολόγον ἡ πίστις προηγείται τῆς ἐρεῦνης, διότι εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἐρευναν ὁμαῖται ἐκ τῶν ἐξ ἀποκαλύψεως δεδομένων ἀληθειῶν. Τοῦτο ἐξέφρασεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διὰ τοῦ «πίστει νοοῦμεν» (Ἑβρ. 11, 13).

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἡ ὀρθόδοξος θεολογία παρέχει εὐρύτατον στάδιον εἰς τὸν θεολόγον ἐλευθέρως ἐρεῦνης, ἀλλὰ δὲν ἀπομακρύνει αὐτὸν τῆς Ἐκκλησίας, ὥς πρᾶττει ὁ Προτεσταντισμός, οὐδὲ καταπνίγει τὴν ἐλευθέραν ἔρευναν, ὥς ὁ Παπισμός. Θὰ ἡδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ὀρθόδοξος θεολογία, ἔχουσα ὑπ' ὀφιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «στῆλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας» (Α' Τιμ. 3, 15), ὑπῆρξε πάντοτε, καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου τοῦ «πατρὸς τῆς ὀρθοδόξιας» καὶ τῶν λοιπῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων τοῦ Α' αἰῶνος, ἐκκλησιαστικὴ θεολογία, ἔχει δὲ διαπιστωθῇ ἐν πάσῃ περιόδῳ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ θεολογοῦντες περιέπιπτον εἰς πλάνας ὁσάκις ἀπεπειρῶντο νὰ ἐρευνήσωσι τὰ θεολογικά ζητήματα ἔξω καὶ μακρὰν τῆς Ἐκκλησίας.

Εὐλόγηθα ὅπως μείνῃ ἀμετάβλητος ὁ ἐκκλησιαστικὸς χαρακτὴρ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας καὶ ὅπως ἀποτελῇ αὕτη πάντοτε μεγάλην πνευματικὴν δύναμιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπως ἐργάζωνται οἱ ὀρθόδοξοι θεολόγοι εἰς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ θρησκευτικῆς καθόλου ζωῆς, διότι αἱ χριστιανικαὶ ἀλήθειαι προσλαμβάνουσι τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τῶν μόνον ἐφ' ὅσον ἐφαρμοζόνται ἐν τῇ ζωῇ. Ὑμεῖς, ἄλλως τε, κύριοι καθηγηταί, θὰ μορφώσητε τοὺς μέλλοντας Ἱεράρχας καὶ Ποιμένας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοὺς κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοὺς διδασκάλους τοῦ λαοῦ, ὑμεῖς διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ὑμῶν ἐργασίας θὰ στηρίξητε τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν μεγάλην αὐτῆς ἀποστολήν.

Τὸ πρῶτον Συνέδριον ὑμῶν ἀπέδειξεν ἤδη πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ὀφείλεια ἐκ τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκεντρώσεως τῶν ὀρθοδόξων θεολόγων καὶ συζητήσεως διαφόρων οὐχὶ ἀπλῶς θεωρητικῶν, ἀλλὰ καὶ ζωτικῶν θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Οἱ διοργανωταὶ τοῦ Συνεδρίου καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ δύνανται νὰ ὦσιν ὑπερήφανοι διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ πρώτου τούτου θεολογικοῦ Συνεδρίου.

Αἰσθανόμεθα μεγάλην συγκίνησιν ἐκ τῆς συγκεντρώσεως τοιούτων καὶ τοσούτων θεολόγων ὀρθοδόξων καὶ δὴ ῥώσων θεολόγων, οἵτινες, παρὰ τὴν φεβρὰν καὶ ἀνεκδιήγητον δοκιμασίαν εἰς ἣν ὑπέβαλε τὴν μεγάλην τῶν πατρίδα ὁ Μπολσεβισμός, καὶ παρὰ τὰς βαρυτάτας συνθήκας, ὑφ' ἃς ζῶσιν ἐν τῇ ξένῃ,

ἐξακολουθοῦσι μετ' ἀξιοθαυμάστου ζήλου καλλιερ-
γούντες τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην καὶ συνεχίζοντες
τὴν ὁριστικὴν θεολογικὴν παράδοσιν.

Ἡ ἀμοιβαία ἡμῶν τῶν θεολόγων ἐπικοινωνία καὶ
ἡ ἐν ἀγάπῃ συνεργασία θὰ προαγάγῃ μὲν τὴν θεο-
λογικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐνισχύσῃ ἔτι μᾶλλον
τοὺς ὑφισταμένους δεσμοὺς μεταξὺ τῶν ἐπὶ μέρους
ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Στρέφομεν κατὰ τὰς στιγμὰς ταύτας τὸν νοῦν ἡ-
μῶν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, τὴν σε-
πτὴν πνευματικὴν κορυφὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἣς τὸ
ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῆς μακροαίω-
νος ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καθιερωθὲν κύρος ἐν
τῇ καθόλου Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ παραμένει ἀμεί-
ωτον, παρὰ πάσας τὰς ἐξωτερικὰς καιρικὰς μεταβο-
λάς. Ἀπευθύνομεν ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν πρὸς τοὺς
λοιποὺς Προέδρους καὶ προϋσταμένους τῶν Ὁρθοδό-
ξων Ἐκκλησιῶν καὶ εὐχόμενοι ὅπως ἡ εὐλογία αὐ-
τῶν συνοδεύῃ πάντοτε τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῖνας καὶ
ἐργασίας τῶν θεολόγων ἐπιστημόνων, θερμότερα συγ-
χαίρομεν τὸν κ. Πρόεδρον καὶ τὰ μέλη τοῦ Α' ἐν
Ἀθήναις συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας διὰ
τὴν λίαν ἐπιτυχὴ διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ.

Ἀπαντῶν δ' κ. Πρόεδρος εἶπε:

Μακαριώτατε,

Ἡ ἐκ μέρους ὑμῶν καὶ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκ-
κλησίας τῆς Ἑλλάδος πατρικὴ ὑποδοχὴ, ἣς ἔτυχε τὸ
Συνεδρίον μας, καὶ τὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον
ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἐπεδείξατε διὰ τὴν σύγκλησιν
καὶ ἐπιτυχίαν του, πληροῦσι τὴν καρδίαν μας εὐγνω-
μοσύνης πολλῆς. Ἐξ ὀνόματος δὲ τοῦ συνεδρίου σὰς
παρακαλῶ νὰ δεχθῇτε θερμότητάς τὰς εὐχαριστίας
μας διὰ τὴν ἀγαθωτάτην τῆς Υ. Μ. καὶ ὁλοκλήρου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διάθεσιν ἀπέναντί μας,
χάρις εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται ἡ
ἐπιτυχία τοῦ Συνεδρίου μας, ὥς ἐπίσης καὶ διὰ τὴν
ἀποψινὴν ὑποδοχὴν διὰ τῆς ὁποίας μᾶς τιμᾶτε.

Ἡ ἐκλογή τῶν Ἀθηνῶν ὡς ἐδρας τοῦ Α' Συ-
νεδρίου τῆς ὁρθοδόξου θεολογίας ἦτο ὄντως ἐπιτυχε-
στάτη, διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων λόγων, οἱ ὁποῖοι τὴν
ἐπέβαλον, μεγίστην σπουδαιότητα ἔχει ἡ ὑπὸ τῶν ὁρθο-
δόξων θεολόγων, τὸ πρῶτον συνερχομένων, προσκύνη-
σις τῶν ἰχνῶν τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν,
ὅστις εἶναι καὶ ὁ θεμελιωτὴς τῆς θεοσωστικῆς Ἀρχι-
επισκοπῆς σας, καὶ τοῦ ὁποίου αἱ ἐπιστολαὶ τὸ μέγι-
στον τμήμα τῆς βάσεως τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης
ἀποτελοῦσι. Οὐχὶ δὲ μικροτέρας σημασίας εἶνε ἡ ἐπὶ
τὸ αὐτὸ συνέλευσις εἰς τὸν ἱερὸν τόπον, ὅπου ἐγεν-
νήθη κατ' ἐξοχὴν ἡ φιλοσοφία, ἡ τοσαύτας εἰς τὸν
Χριστιανισμὸν ὑπηρεσίας προσενεγκοῦσα, καὶ εἰς τὸν
τόπον ἐπὶ τέλους ὅπου ἐσποδίσαν καὶ ἐφωτίσθησαν
πνευματικῶς οἱ μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας πατέρες καὶ
Διδάσκαλοι.

Ὡς θὰ ἀντελήφθητε, Μακαριώτατε, ἐξ ὧν τοῦ
Συνεδρίου τῶν πεπραγμένων, οἱ ὁρθόδοξοι θεολόγοι
τὸ πρῶτον ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνερχόμενοι καὶ σοβαρῶς
ἐπὶ τῶν ἀπασχολησάντων αὐτοὺς ζητημάτων διασκε-
ψάμενοι, ὥς κύριον μέλημα καὶ σκοπὸν αὐτῶν ἔθεντο
τοῦτο μὲν τὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς
θέσιν καὶ λαμπρότητα ἔξαρσιν καὶ ἀποκατάστασιν,
τοῦτο δὲ τὴν πλήρη τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλη-

σίας ἐξυπηρέτησιν.

Ἀληθῶς δὲ δύναται νὰ θεωρηθῇ σπουδαῖον τὸ
γεγονὸς τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου κατὰ τὴν
ἀληθῶς μεταβατικὴν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας μας πε-
ρίοδον, καθ' ἣν παρατηρεῖται οὐ μόνον θετικὴ ἀνα-
γέννησις τῶν θεολογικῶν γραμμάτων μὲ σαφεῖς καὶ
καθωρισμένους πρὸς τὴν πατερικὴν θεολογικὴν ἰδεο-
λογίαν κατευθύνσεις, ἀλλὰ καὶ σημαντικὴ ἀνοδος τοῦ
μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τῆς Ἐκκλησίας μας, ἣτις μετὰ
μακρὰν περίοδον καταπτώσεως, ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν
συνθηκῶν καὶ ἀντιξίων ἐπιδράσεων ἐπιβληθεῖσαν,
ἀριθμεῖ σήμερον ὄχι μόνον εἰς τὰς τάξεις τῶν θεο-
λόγων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τάξεις τῆς Ἱεραρχίας, ὡς οἱ
κατὰ τὸ γεῦμα τοῦτο παρακαθήμενοι, ἔχοντες ἐπὶ κε-
φαλῇ τὴν Υ. Μ., ἣς ἡ ἐν τῇ Θεολογικῇ ἐπιστήμῃ
θέσις εἶναι πολὺ πέραν τοῦ ὀρίζοντος τῆς ἑλληνικῆς
θεολογίας γνωστή. Ἡ ἐν τῷ συνεδρίῳ συζήτησις ἐπὶ
τῶν ἀπασχολησάντων ἡμᾶς ζητημάτων ἐδείξεν, ὅτι ἡ
Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπὶ ἰδίαις — ἰσθμενέσι πρὸς
τὸ παρὸν—δυνάμεσι στηριζομένη θὰ βαδίσῃ τὴν
ὁδὸν τῆς περαιτέρω αὐτῆς ἐξελίξεως, τῆς διὰ τῆς ἱε-
ραῖας αὐτῆς παραδόσεως προδιαγεγραμμένης, ἣτις βε-
βαίαν προοιωνίζεται τὴν δημιουργίαν νέας περιόδου
ἀκμῆς αὐτῆς πρὸς δόξαν Χριστοῦ καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς
Χριστιανικῆς κοινωνίας.

Τὸ γεγονὸς δ' ὅτι ἡ Ἐκκλησία σπουδαῖον ἐπεδει-
ξατο ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Συνεδρίου
μας πιστοποιεῖ σαφῶς τὴν πατροπαράδοτον, ἄλλως τε,
πρόθεσιν καὶ διάθεσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἱεραρχίας
πρὸς στενὴν αὐτῆς μετὰ τῆς Θεολογίας συνεργασίαν,
ἣτις τὰς διατριβὰς ἐν τῷ πανεπιστημιακῷ περιβάλλῳ
ποιουμένην σπουδαίως συντελεῖ οὐ μόνον εἰς τὴν τοῦτ'
αὐτὸ ἀνῴψωσιν ἐν τῇ γενικῇ ἐπιστημονικῇ συνειδήσει
τῆς θείας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας γνώσεως,
ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς ἀλη-
θοῦς θρησκευτικῆς βάσεως, ἣτις εἶναι ἀπαραίτητος δι'
ὁλόκληρον τῆς Ἐπιστήμης τὸ θεῖον καὶ ἀληθῶς με-
γαλειῶδες οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον μαρasmus ὄψιν θὰ
παρουσίαζεν ἄνευ τοῦ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς
θεολογικῆς ἐπιστήμης προερχομένου φωτός καὶ χρώ-
ματος.

Εἶναι δ' ἀληθῶς εὐτύχημα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὅτι
ἡ τοιαύτη τῆς νεωτέρας θεολογικῆς ἐπιστήμης θέσις
ἐξασφαλίζει δι' ἐκείνην μὲν τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῇ
ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ συνόλου ἐπιρροὴν ἐπὶ πληρεῖ καὶ
τελειωτάτῃ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς ἀποστολῆς καὶ μέχρι καὶ
τῶν ἀνωτάτων πνευματικῶν καὶ διανοητικῶν στρω-
μάτων ἐπιτυχία, εἰς δὲ τὴν πρόοδον καὶ τὸν νεώτε-
ρον πολιτισμὸν διὰ τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ
πνευματικῆς ἰδεολογίας βάσεις ἀρραγεῖς καὶ ἀπαρα-
σαλεύτους.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι πάντες οἱ παριστάμενοι ἐν τῷ
προσώπῳ τῆς Υ. Μ., ὅστις πλὴν τῆς Ἀρχιερατικῆς
καλῶς καὶ τὴν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν ἐπιστήμης τὴν καθέ-
δραν κατέχει, διαβλέπομεν ὥραϊον σύμβολον συνεργα-
σίας τῆς ποιμαίνουσης καὶ διδασκούσης Ἐκκλησίας.

Ταῦτα δ' ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν παρακαλῶ νὰ μοῦ
ἐπιτραπῇ νὰ ἐγείρω τὸ ποτήριον ὑπὲρ ὑγείας καὶ μα-
κροημερεύσεως τῆς Υ. Μ. καὶ τῆς Σεβαστῆς Ἱεραρ-
χίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκ-
κλησίας καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ αὐτῆς πληρώματος.

Μεθ' ὃ ὁ ρῶσος Καθηγητὴς τοῦ ἐν Παρισίοις ὀρθοδόξου ρωσικοῦ Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου Πρωθιερέως κ. Μπουλγάκωφ εἶπε :

Μακαριώτατε

Ἐκ μέρους τῶν ρωσικῶν μελῶν τοῦ Ἀ' Θεολογικοῦ Συνεδρίου ἐπιτρέφατέ μοι νὰ ἐκφράσω ἡμῖν ἐγκαρδίως εὐχαριστίας. Εἶναι γενικὴ καὶ μεγάλη ἡ χαρὰ πάντων τῶν μελῶν τοῦ ἡμετέρου Συνεδρίου νὰ ἔχωμεν ἐν τῷ ὑμετέρῳ προσώπῳ Πατέρα καὶ Ἐπίσκοπον τὴν κανονικὴν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ ἐνδόξῳ ταύτῃ πόλει καὶ ταυτοχρόνως μέλος τῆς θεολογικῆς ἡμῶν οἰκογενείας. Ἡ ὅλη ἐμφάνισις ὑμῶν, μεστή ἀξιοπρεπείας ἅμα καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ εὐπροσηγορίας, ἡ συμπετοχὴ ὑμῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐργασίᾳ παρέχει ἡμῖν εὐλογίαν καὶ ἐνισχύει ἐν ἡμῖν τὴν εὐφυχίαν καὶ τὴν χαρὰν. Ἰδιαιτέρως ὁμῶς εὐρίσκουσι τὰ ρωσικὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου τούτου ἴδιον φίλον καὶ ἰδιάζουσιν παραμυθίαν. Ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν συναντῶμεν ἓνα γνώστην τῆς ρωσικῆς Θεολογίας ἑλληνα θεολόγον, ὅστις λαλεῖ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, γινώσκει τὴν ἡμετέραν πατρίδα, ἀγαπᾷ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν. Ἐν τῷ γεγονότι τούτῳ παρέχεται ἡμῖν συγγενὲς τι, μία προσωπικὴ ζωντανὴ σύνδεσις μεταξὺ τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς, τῆς Βυζαντινοελληνικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἡμετέρας μεγάλης, ἐν καὶ νῦν αἰχμαλωτισμένης καὶ τεταπεινωμένης πατρίδος. Τὸ τρυφερόν τοῦτο αἶσθημα τῆς πρὸς ὑμᾶς εὐγνωμοσύνης θέλωμεν κομίσαι καὶ εἰς τὴν προσωρινὴν ἡμῶν πόλιν, τοὺς Παρισίους. Ἐσχομεν τὴν χαρὰν νὰ ἴδωμεν παρὰ τὸ πλεονόν ὑμῶν καὶ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κανονικῆς ἡμῶν σήμερον Κεφαλῆς, καὶ νὰ αἰσθανθῶμεν τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν εὐμένειαν αὐτοῦ, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκφράζομεν αὐτῷ τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν. Ἐσχομεν ἐπίσης τὴν χαρὰν νὰ ἴδωμεν τὴν πνευματικὴν κορυφὴν ἑλληνορωσικῆς ἢ ρωσσοελληνικῆς νοστορίας, τὴν αὐτὴν χαρὰν πνευματικῆς συγγενείας, ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἐπιστημονικῆς κορυφῆς τῆς πόλεως ταύτης, τοῦ ἐντιμωτάτου Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅστις ἐξεδήλωσε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του πρὸς τὴν ρωσικὴν alma mater καὶ δὴ ἐν τῇ ρωσικῇ ἡμῶν γλώσσῃ, ἣτις ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας τῆς ἀπάτριδος υπάρξεως ἡμῶν ἤχησεν ὡς γλυκεῖα μουσικὴ εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν. Εὐχαριστοῦμεν καὶ τὴν ἀθηναϊκὴν Θεολογικὴν Σχολήν, ἣτις ἀνέλαβε τὰς βαρεῖας εὐθύνας τοῦ παρόντος Συνεδρίου καὶ τόσον λεπτὴν προσοχὴν ἐπέδειξεν ἰδιαιτέρως πρὸς ἡμᾶς. Βεβαίως ἡ ἀρχὴ παντός ἔργου εἶναι πάντοτε δυσχερεστάτη, καὶ μάλιστα ἔργου ἐκκλησιαστικοῦ τηλικαύτης εὐθύνης. Ἡ δυσχέρεια αὕτη ἔγκειται ὅχι μόνον εἰς τὰ ἀπραιήτητα σφάλματα τῶν πρώτων βημάτων, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον εἰς τὰς ἰδιαιτέρας πνευματικὰς συνθήκας τοῦ ἔργου τούτου.

Ἀρχόμεθα ἔργου ὅχι μόνον ἐπιστημονικῆς διανοήσεως, ἀλλὰ καὶ πνευματικῆς κοινωνίας καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἡθέλον νὰ μεταφράσω τὴν λατινικὴν λέξιν «Kongress» ἑλληνιστὶ διὰ τοῦ «ἀγάπη» ἐν τῇ παναρχαίᾳ χριστιανικῇ ἐννοίᾳ καὶ νομίζω ὅτι εἶναι δυσχερεστέρη ἢ πραγματοποιήσις τῆς ἀγάπης ἢ ἐνὸς συνεδρίου. Γνωρίζω ἐκ πείρας ἐκ διαφόρων συνεδρίων οἰκουμενικῶν, ὅτι ἡ προσωπικὴ ἐπαφὴ καὶ φιλία εἶναι σπουδαιότατα ἐπιτεύγματα αὐτῶν. Πολὺ μᾶλλον

ισχύει τοῦτο προκειμένου περὶ συνεδρίου ἀποτελουμένου ἐξ ἀδελφῶν, τέκνων κοινῆς μητρὸς. Ἡσθάνθημεν ἡμᾶς αὐτοὺς ὅχι τόσον ὡς οἶονεῖ ἀμιλλώμενα μέλη διαφόρων ἐθνικοτήτων, ὅσον ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐνθα οὐκ ἐνὶ Ἑλλην οὐδὲ Σκύθης, δοῦλος ἢ ἐλεύθερος. Ἐδοκιμάσαμεν ὅχι τὸ αἶσθημα τοῦ ἐπαρχιωτισμοῦ, ἀλλὰ τῆς καθολικότητος καὶ παγκοσμιότητος τῆς Ἐκκλησίας.

Ζῶμεν ἐν τραγικῇ ἐποχῇ σεισμῶν καὶ καταστροφῶν. Ἀναπνέομεν τὸν δηλητηριώδη, ἀλλ' ἅμα καὶ ἀπελευθερωτικὸν τοῦτον ἀέρα. Ἰδία ἡμεῖς οἱ Ῥῶσοι, ὅτινες ἀπωλέσαμεν τὴν πατρίδα ἡμῶν καὶ αἰσθανόμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς τοὺς περιπλανωμένους Ἰουδαίους, κοσμοπολίτας καὶ πρὸ παντός πολίτας τῆς Ἐκκλησίας, ἔχομεν τὴν ἰδιάζουσαν πείραν τῆς ἀνατολῆς νέας ἐποχῆς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ, ἣτις ἐν τισὶν ἰδιότησιν αὐτῆς ὑπενθυμίζει τὸν ἀρχέγονον χριστιανισμόν τῶν κατακομβῶν, ἐξ ἄλλου δ' ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Ἀποκαλύψεως, τῶν χρόνων τοῦ πολυκεφάλου δράκοντος. Ἡ πίστις, τὸ θάρρος, ἡ ἀγάπη ἡμῶν δοκιμάζονται. Δὲν δυνάμεθα οὐδὲ δικαιοῦμεθα νὰ μένωμεν ἥσυχoi. Εἴμεθα προσκεκλημένοι εἰς τὴν θείαν ἐσρτὴν τῆς ἱστορίας. Ὁ σοφὸς τῆς παραβολῆς γραμματεὺς ἔχει νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ παλαιὰ καὶ νέα. Καὶ ἡμεῖς ἐμμένοντες πιστοὶ εἰς τὰς αἰωνίους ἀληθείας τῆς θείας ἀποκαλύψεως εἴμεθα κεκλημένοι μετὰ θάρρους θεολογικοῦ νὰ ἐννοήσωμεν αὐτὰ ἐκ νέου. Πρέπει ὡς τέκνα τῆς ἐποχῆς ἡμῶν νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὸ καθήκον ὑπερ ἔχομεν νὰ ἀκροασθῶμεν τὰς ἀπαιτήσεις τῆς καὶ τὰς ἀποκαλύψεις τῆς. Πρέπει ἐν τῇ ὁρμῇ ἡμῶν πρὸς κίνησιν νὰ μείνωμεν ἀκίνητοι ὑπὸ τὴν ἐννοιαν τοῦ ὅτι θὰ διατηρῶμεν ζῶσαν τὴν ἀμετάβλητον παράδοσιν ἐν τῇ δογματικῇ ἡμῶν ζωῇ. Ἀς κινώμεθα πέραν τοῦ ἀκινήτου ἡλίου, ὅστις εἶναι ὁ Χριστός, τροχὸν δ' ἡμῶν ἅς εἶναι ἡ Ἐκκλησία.

Ἀπαντῶν νηχάριστην τὸν Μακαριώτατον εὐχρηθεὶς ὡσαύτως ὑπὲρ μακροήμερουσέως αὐτοῦ ἐπ' ἀγαθῇ τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἐπιστήμης ὁ Σέρβος καθηγητὴς Πρωθιερέως κ. Δημητρίεβιτς διὰ συγκινητικωτάτης ποπολαλίας.

Εἶτα ὁ κ. Θεόδωρος Ποπέσκου Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου ἐγενεθὲς εἶπε :

Μακαριώτατε,

Ὅμιλοῦντες ἐξ ὀνόματος τῶν ξένων θεολόγων οἱ αἰδεσιμώτατοι συνάδελφοί μου Δημητρίεβιτς καὶ Βουλκάκωφ ὠμίλησαν βεβαίως καὶ ἐξ ὀνόματος μου. Ἐπιτρέπω ὅμως εἰς ἑμαυτὸν νὰ προσθέσω ὀλίγας λέξεις εἰς τοὺς λόγους αὐτῶν ὅχι μόνον διὰ νὰ ὑποβάλω τὰ σέβη μου ὡς ξένου θεολόγου πρὸς ὑμᾶς, τὸν Πρωθυεράρχην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐκδηλώσω ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ σκέψεις καὶ αἰσθήματα, τὰ ὅποια ὀφείλω πρὸς τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα ὡς πρῶην Αὐτῆς μαθητῆς καὶ πνευματικόν της τέκνον. Ἐνθ' οἱ αἰδεσιμώτατοι συνάδελφοι ὠμίλησαν ὡς ἀντιπρόσωποι ἑλῶν ἡμῶν, ἐγὼ ὁμῶν ὡς παλαιὸς ἤδη γνωστός καὶ δὴ ἐγγὺς πρὸς τὴν καρδίαν τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος. Εἶναι περιττὸν νὰ βεβαιώσω τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα μετὰ πόσης εὐχαριστήσεως πράττω τοῦτο, ἐκπληρῶν τοιοιτοτρόπως

ιδιαιτέρον καθήκον, τὸ ὅποσον δὲν δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ ἀντιπρόσωπος καὶ πληρὼν προσωπικὰ χρέη, τὰ ὅποια δὲν πληρώνονται δι' ἐντολοδόχου. Ἐπιτρέψατέ μοι λοιπὸν νὰ ἐκφράσω τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν τὴν ὅποیان αἰσθάνομαι εὐρισκόμενος ἐνὼπιον σεβαστοῦ διδασκάλου καὶ προσφιλοῦς πατρός, ὁδηγοῦ τῶν σπουδῶν μου καὶ οὕτως εἰπεῖν μυσταγωγοῦ καὶ πάτρωνος τοῦ ἐπιστημονικοῦ σταδίου μου, ταπεινοῦ θεράποντος τοῦ αὐτοῦ κλάδου τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

Δὲν λησμονῶ βεβαίως ὅτι ἐνταῦθα εἶμαι καὶ μέλος τοῦ Α'. Συνεδρίου τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας καὶ ὅτι ὀφείλω καὶ ὡς τοιοῦτος νὰ προσαγορεύσω καὶ χαιρετίσω τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα. Ἡ ὑποχρέωσίς μου αὕτη θὰ ἦτο ἴσως δυσχερέστερῃ, ἐὰν ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης δὲν ἐτύγχανεν ἅμα μὲν διαπρεπέστατος ἱεράρχης, ἅμα δὲ ἐντριβέστατος θεολόγος. Εἰς τὴν πεπνυμένην κορυφὴν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος εὐρίσκονται εὐτυχῶς ἡνωμένοι, ἥ τε θεολογικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία. Ἐν τῷ προσώπῳ ἄρα αὐτῆς χαιρετῶμεν διακεκριμένον Ἀρχιεπίσκοπον καὶ σοφὸν θεολόγον. Εἴθετε πράγματι, Μακαριώτατε, μέγας ἱεράρχης μετὰ τῶν θεολόγων καὶ μέγας θεολόγος μετὰ τῶν ἱεραρχῶν οὐχὶ τῶν Ἑλλήνων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων.

Διὸ λογιζόμεθα λίαν εὐτυχεῖς, ὡς ξένοι θεολόγοι, ὑποβάλλοντες τὰ σέβη μας οὐχὶ μόνον εἰς τὸν σοφὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ Μητροπολίτην πάσης Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν διαπρεπεῖ ἀκαδημαϊκόν, πρὸς τὸν ἀκάματον, πολυγραφώτατον καὶ ἐξαιρετικὸν συγγραφέα τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας, ἐπὶ πλέον δέ, ἐὰν ἐπιτρέπετε, πρὸς τὸν σεβαστὸν καὶ ἀγαπητὸν συνάδελφόν μας τὸν ἐπίτιμον Καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ὡς μέλη τοῦ Α'. Συνεδρίου τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν καὶ ὁμολογοῦμεν εὐχαρίστως, ὅτι ἡ σύγκλησις τοῦ συνεδρίου τούτου ἐνταῦθα καὶ ἡ σπουδαιότατη συμβολὴ τῶν ἐλλήνων θεολόγων εἰς αὐτὸ ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς, μεγάλης τιμῆς, διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Θεολογίαν, εἰς τὴν ὅποیان ἀνήκει καὶ τὴν ὅποیان ἀπὸ δεκάδων ἐτῶν λαμπρύνει ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης καὶ ὅτι οἱ Καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἶναι ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῶν εὐχαριστιῶν μας, ἅμα δὲ καὶ τῆς ὑψηλῆς καὶ μνητρικῆς ἐκτιμήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Θεολογία εἶναι θυγάτηρ τῆς Ἐκκλησίας, καθόσον ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ. Ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξεν τροφὸς τῆς Θεολογίας, ἡ δὲ Θεολογία ἐξυπηρέτησε καὶ ἐξυπηρετεῖ πιστῶς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐνῷ ἕμως ἡ ρωμαϊκοκαθολικὴ Θεολογία κατήντησε δοῦλη τῆς Ἐκκλησίας, ἡ δὲ προτεσταντικὴ εἶναι ἄσωτος καὶ ἀνυπότακτος θυγάτηρ, μόνη ἡ ὀρθόδοξος Θεολογία ὑπῆρξε καὶ διατελεῖ ἐλευθέρᾳ μὲν ἄλλ' εὐπειθῆς καὶ ἀφωσιωμένη εἰς τὸ ἔργον καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο ἡ ὀρθόδοξος Θεολογία προσέρχεται πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ χαιρετᾷ ταύτην μετ' ἐμπιστοσύνης, μετ' ἀγάπης, μετὰ σεβασμοῦ, μετ' ἀφροσύνης.

Ἐμπλεοὶ τοιούτων αἰσθημάτων προσερχόμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ ξένοι θεολόγοι πρὸς Ὑμᾶς τὸν Πρωθιεράρ-

χην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εὐχόμενοι Ὑμῖν, Μακαριώτατε, ὅπως Ὑμεῖς μὲν ζήσητε καὶ εὐημερήτε ὑγιαίνοντες ἐπὶ πολλὰ καὶ εὐτυχῇ ἔτη, ἡ δὲ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀκμάζῃ καὶ καρποφορῇ ἕς ἀεὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοιούτων ἱεραρχῶν, οἷα ἡ Ὑμετέρα πεπνυμένη καὶ θαυστόχαστος κορυφή.

Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα!

Τὴν 4ην Δεκεμβρίου οἱ κ. κ. Σύεδροι ἐξέδραμον εἰς Κόρινθον ἐνθα ἐπεσκέφθησαν τὸν ναὸν τοῦ Ἀπ. Παύλου, μεθ' ὃ παρεκάθησαν εἰς γεῦμα δοθὲν πρὸς τιμὴν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορινθίας κ. Δαμασκηνοῦ, εἰς ὃ παρεκάθησαν καὶ οἱ Ὑπουργοὶ τῆς Παιδείας κ. Γεωργακόπουλος καὶ τῶν Σιδηροδρόμων κ. Σπυρίδωνος. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ὁ Σεβ. Κορινθίας ἐχαιρέτισε τοὺς κ. κ. Συνέδρους διὰ λόγων θερμῶν, πρὸς ὃν ἀπήντησεν εὐχαριστῶν ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου κ. Ἀλιβιζᾶτος οὕτω :

Σεβασμιώτατε,

Καλύτερον καὶ ὠραιότερον τέλος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιθυμήσῃ τὸ Συνεδριὸν μας καὶ τοῦτο τὸ εὖρεν ἐδῶ εἰς τὴν ἐνδοξὸν αὐτὴν περιοχὴν, ἡ ὁποία πλὴν τῆς μεγίστης ἱστορικῆς αὐτῆς σημασίας ἔχει καθαγιασθῇ διὰ τῶν ποδῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς θεοσωστού Μητροπόλεώς σας, ἐφ' ἧς τόσον εὐκλεῶς ἀρχιερατεύετε.

Ἡ Ὀρθόδοξος Θεολογία τὸ πρῶτον μετὰ αἰῶνας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνερχομένη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ σκεφθῇ ὡς πρῶτον καὶ κύριον αὐτῆς προσκύνημα τὸν ἱερὸν τῆς Κορίνθου τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι ἀφιρωμένοι, ὡς γνωστόν, οἱ δύο τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀδάμαντες, αἱ δύο πρὸς Κορινθίους ἐπιστολαί, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῆς μεταγενεστέρως θεολογικῆς ἀναδείξεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καθόλου. Θεομὴν καὶ πατρικὴν ὑποδοχὴν καὶ τὰς ἐπεριποιήσεις

Ἡ πραγματικοποίησις τῆς σκέψεως αὐτῆς ὀφείλεται εἰς Σᾶς, Σεβασμιώτατε, ὅστις ἅμα τῷ ἀκούσματι τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου ἐπρωτοστατήσατε εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐπισκέψεως τῆς Κορίνθου καὶ ἐπροθυμοποιήθητε νὰ ἐπιδιψιεύσητε εἰς ἡμᾶς τὴν ἀληθῶς δεσποτικὴν ταύτην φιλοξενίαν, ἧς ἀπὸ τῆς πρωίας τῆς σήμερον ἀπολαμβάνομεν. Αἱ ὥραιαι καὶ ἀλησμόνητοι ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας διερχόμενοι τὴν θεόσωστον ἐπαρχίαν σας προσλαμβάνομεν, ἐνισχυόμεναι διὰ τῆς φιλοξένου προθέσεως καὶ τῶν θερμῶν ἐκδηλώσεων τοῦ εὐγενοῦς καὶ εὐσεβοῦς Κορινθιακοῦ λαοῦ, ἀποτελοῦν δῶρον, διὰ τὸ ὁποῖον πάντες εἴμεθα εἰς τὴν Υ. Σ. ὅλως εὐγνώμονες.

Τὸ Συνεδριὸν μας ἀποτελεῖ γεγονός μέγα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας μας, διότι τὸ πρῶτον μετὰ τόσους αἰῶνας κατὰ τρόπον συντεταγμένον καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐπιβαλλόμενον ἐνεφανίσθη δι' αὐτοῦ ἡ θεολογικὴ σκέψις, συγκεντροῦσα ὁλόκληρον τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἰς τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην σπουδαίων θεολογικῶν ζητημάτων, ἐκ τῆς αἰσίας λύσεως τῶν ὁποίων ἐξαρχταί ἡ πρόοδος καὶ περαιτέρω ἀνύψωσις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Εἶναι περιττὸν νὰ τονίσω ὅτι μεγίστης σημασίας σημεῖον εἶναι ὅτι τὴν εὐλογημένην αὐτὴν ἐργασίαν ἤρχισαμεν ἀπὸ τῶν ἱχνῶν τοῦ μεγάλου τῶν Ἑθνῶν Ἀποστόλου, τοῦ τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γενομένου ἵνα πάντας σώσῃ.

Σᾶς εὐχαριστοῦμεν, Σεβασμιώτατε, θερμῶς διὰ τὴν

τὰς ὁποίας ἐπεδαψιλεύσατε εἰς τὸ Συνέδριόν μας. Γνωρίζοντες δὲ πάντες τὴν ἐξαιρετικὴν κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου δρᾶσιν τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσετε εἰς τὴν ὥραίαν ταύτην καὶ εὐλογημένην γωνίαν τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ τοῦ χριστιανικοῦ χάριτος, ἐπιθυμοῦμεν νὰ σᾶς διαβεβαιώσωμεν ὡς εκπρόσωπον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία οὐδέποτε θὰ λησμονήσῃ τὸ ἐαυτῆς καθήκον ἐν τῇ πιστῇ ἐξυπηρετήσῃ καὶ συνδρουῇ τῆς ποιμαινούσας Ἐκκλησίας.

Εὐτυχὴς δ' ἀληθῶς καὶ ἱκανῶς συμβολικὴ σύμπτωσις εἶναι ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν ἄγετε τὴν ὀνομαστικὴν σας ἐορτὴν ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τοῦ μεγάλου πατρὸς καὶ θεολόγου τῆς Ἐκκλησίας ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Λαμασκηνοῦ σύσσωμος ἡ Θεολογία σᾶς ἐπισκέπτεται διὰ νὰ θαυμάσῃ τὰ ἔργα σας, νὰ δεχθῇ τὰς εὐλογίας καὶ περιποιήσεις σας καὶ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι δὲν εἶναι ἐν τῇ ἀναγεννωμένῃ Ἐκκλησίᾳ μας κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μικροτέρα ἢ πρόοδος, ἣν παρουσιάζει ἡ ποιμαίνουσα Ἐκκλησία μας, τῆς προόδου τῆς διδασκούσης Ἐκκλησίας τῆς Θεολογίας. Ἡ κοινὴ αὕτη πρόοδος βραδέως μὲν ἴσως ἀλλὰ ἀσφαλῶς καὶ θετικῶς ἐπὶ τὰ πρόσω βαδίζουσα προπαρascκενάζει ἀναμφισβήτητως νέαν περίοδον ἀκμῆς τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐγείρω τὸ ποτήριον καὶ προπίω ἐξ ὀνόματος ὅλων ἡμῶν ὑπὲρ ὑγείας καὶ μακροημερεύσεως τῆς Υ. Σ. ἐπ' ἀγαθῇ τῆς εὐλογημένης ἐπαρχίας σας, τῆς ἐνδόξου καὶ ἱστορικῆς πόλεως Κορίνθου καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡσαύτως ὁ Ρουμᾶνος Καθηγητὴς κ. Βιντιλέσκου καὶ ὁ Ρώσος καθηγητὴς κ. Καρτασιώφ, ὁμίλησαν διερμηνεύσαντες συγχρόνως τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν χαρὰν αὐτῶν ὅτι ἡξιώθησαν νὰ πατήσουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔστησαν οἱ πόδες τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν Παύλου.

Τὴν 4ην μ.μ. οἱ κ.κ. Σύεδροι ἐπεσκέφθησαν τὴν ἀρχαίαν Κόρινθον, τὰς γενομένας ἀνασκαφὰς καὶ τὸ Μουσεῖον, μεθ' ὃ ἐπέστρεψαν εἰς Ἀθήνας μετὰ τὰς ζωηροτέρας καὶ ὥραιότερας τῶν ἐντυπώσεων.

Τὴν Κυριακὴν 6ην Ἀβρίου οἱ ἐναπομείναντες σύεδροι ἐξέδραμον εἰς Μονὴν Πεντέλης. Τούτους ὑπεδέχθησαν, κρουομένων τῶν κωδῶνων, εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Μονῆς ὁ ἡγούμενος αὐτῆς Ἀρχιμ. Χρυσόστομος καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμψισμένοι τὰ ἱερά των ἄμφια, μεθ' ὃ μετέβησαν εἰς τὸν ναὸν ἐνθα ἐπὶ παρoυσίᾳ καὶ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ἐψάλλῃ Δοξολογία, μεθ' ἣν ὁ ἡγούμενος ἀπὸ τῆς ὥρας πύλης προσεφώνησε τοὺς συνέδρους δι' ἐπικαίρου προσλαλιάς. Εἶτα παρετέθη γεῦμα ἐν τῇ Μονῇ, καθ' ὃ ἀντηλλάγησαν θερμαὶ προποσείεις μεταξὺ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, τοῦ Ἡγουμένου, τοῦ καθηγητοῦ Ποπέσκου, τοῦ καθηγητοῦ Ἰωνέσκου καὶ τοῦ κ. Πρυτάνεως. Μεθ' ὃ οἱ Σύεδροι παρακολούθησαν τὸν ἐσπερινὸν καὶ ἀποθανυμάσαντες τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ Μονῇ μοναδικὴν μοναστικὴν τάξιν καὶ εὐπρέπειαν, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Λουκ. 13, 10—17.

Διὰ πολλοστήν φορὴν ἔχομεν χρῆος νὰ ἐξάρωμεν τὴν πλήρη συμπαθείας πρὸς τοὺς πάσχοντας, τὴν μεστήν ἀνεξαντλήτου ἀγαθωσύνης καὶ φιλάνθρωπίας δρᾶσιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐδίδασκεν ἐν μέσῃ συναγωγῇ, καὶ ἐν μέσῳ πλήθους ἀκροατῶν ἀναμφιβόλως. Τὸ ἐταστικὸν καὶ φιλεύσπλαγχον αὐτοῦ ὄμμα πίπτει ἐπὶ γυναικὸς τινος, τοιαύτην ἐχούσης τῆς ἀσθενείας τὴν ὀχλυσιν, ὥστε νὰ βεβαιοῖ ὁ Κύριος, ὅτι εἶχε δέσει αὐτὴν διὰ τῆς ἀσθενείας ἐκείνης αὐτὸς οὗτος ὁ σατανᾶς. Εἶδε τὴν πάσχουσαν «μὴ δυναμένην νὰ ἀνακύψῃ εἰς τὸ παντελές», καὶ ὅμως παρακολουθοῦσαν τὸν θεῖον λόγον. Ὁ Ἰησοῦς διακόπτει τὴν διδασκαλίαν, καὶ αὐτόκλητος ἱατρός, χωρὶς νὰ ἀναμείνῃ τὰς προσλιπαρήσεις τῆς γυναικός, «προσεφώνησε καὶ εἶπεν αὐτῇ· γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου». «Ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ ἠνωρθώθη παραχρῆμα καὶ ἐδόξαζε τὸν Θεόν». Ἐν ἀπὸ τὰ πλεῖστα ὅσα τεκμήρια ὅτι ἡ καρδιά τοῦ Ἰησοῦ ἐπαλλεν ἐν πάσῃ στιγμῇ ἀπὸ συναισθημάτων συμπαθητικὰ πρὸς τοὺς δυστυχοῦντας, καὶ ἔργον αὐτοῦ ἐθεώρει νὰ καταπολεμῇ πάντοτε τὴν δυστυχίαν, τὴν θλίψιν, καὶ νὰ ἀνακουφίσῃ τὸν πάσχοντα. Δὲν σημαίνει τοῦτο, ὅτι καρδιά ἀπαθὴς καὶ ἀδιάφορος, πολλῶν δὲ μᾶλλον σκληρὰ, ἀσυμπάθητος καὶ ἀνίλεως οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν χριστιανωσύνην; Οὕτω πως ἐνόησαν τὸν χριστιανισμόν καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ καὶ Ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες. Φιλάνθρωπία, καὶ πάλιν φιλάνθρωπία καὶ «ἀλτρουϊσμός».

Τὴν ἄσκησιν τῆς φιλάνθρωπίας ἀνάγει ὁ Ἰησοῦς εἰς αὐτὸ τοῦτο *πρᾶξιν* λατρείας πρὸς τὸν Θεόν. Διότι, διὰ νὰ ἐπιτρέπῃ, καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός του νὰ συνιστᾷ, ἵνα κατὰ τὴν «ἡμέραν τοῦ σαββάτου» ἢ, κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἔννοιαν, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς καὶ συναφῶς καὶ αὐτῶν τῶν ἐπισημοτάτων ἐορτῶν, αἵτινες εἶναι ἡμέραι καθιερωμέναι πρὸς ἄσκησιν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν λατρείας, τὴν ἄσκησιν αὐτῆς, εἶναι ἐπόμενον ὅτι ἡ φιλάνθρωπία τάσσεται ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς περιωπὴν λατρείας, ἀσκομένης μάλιστα κατὰ τὸν πλέον συγκεκριμένον τρόπον. Ὡστε ἡ Ἰουδαϊκὴ στενὴ ἀντίληψις περὶ τῆς «ἀργίας τοῦ σαββάτου» εἶναι ὅλως ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ εὐρὺ καὶ φιλάνθρωπον χριστιανικὸν πνεῦμα.

Εἶναι περίεργον καὶ ὑπὸ τινα ἔποψιν καὶ ἀποκαρδιωτικὸν τὸ ὅτι ὁ μὲν «ὄχλος», οὗτινος τὸ ἠθικὸν αἰσθητήριον πολλάκις ἀποδεικνύεται λεπτότερον καὶ ἀκριβέστερον τοῦ τῶν λεγομένων «μορφωμένων», «σοφῶν» καὶ «ἀξιωματούχων», εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς φιλάνθρωπου ἐνεργείας τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου· ἐνῶ «ὁ ἀρχισυνάγωγος» καὶ οἱ περὶ αὐτόν, οἵτινες ὤφειλον καὶ ἠδύναντο ἀπὸ γε τῆς μορφώσεως καὶ τῆς θέσεως αὐτῶν, νὰ ἐπικροτήσωσι πρῶτοι τὴν θαυματουργικὴν ἴασιν τῆς συγκνιπτούσης, ἡγανάνικον «ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς». Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; «Οἱ μὲν ἀντικείμενοι οὗτοι τῷ Ἰησοῦ κατησχύνοντο»· ἐνῶ «πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ». Δὲν εἶναι ὑπὸ τινα ἔποψιν τοῦτο ἐνδει-

εις ὅτι ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πολὺ, πάρα πολὺ πρέπει νὰ ὑπολογίζῃ εἰς τὰ αἰσθη-
ματα καὶ πολλάκις τὴν λαϊκὴν διαίσθησιν καὶ ὡς
διοικοῦσα Ἀρχὴ τοῦτον πρωτίστως νὰ ἔχῃ παραστά-
την;

Κ.

Λοσκ. 14,16—24

«Τίνος κακὸν ἔκαμαν» καὶ τί ἐκέρδησαν «οἱ κεκλη-
μένοι τοῦ δείπνου» παλινωδήσαντες καὶ κωφεύσαντες
εἰς τὰς ἐπικληροῦς προσκλήσεις τοῦ θείου Ἀμφιτρώ-
νου; Ἐννοοῦνται οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι ἀποτελέσαν-
τες μέλη τοῦ «λαοῦ τοῦ Θεοῦ», ἦσαν κατὰ τεκμήριον
«κεκλημένοι» εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ παρα-
τεθὲν πνευματικὸν δείπνον καὶ εἶχον κατ' ἀρχὴν δε-
χθῆ τὴν πρόσκλησιν. Οἱ προσχηματικοὶ λόγοι, τοὺς
ὁποίους προέβαλον, ἵνα δικαιολογήσωσι τάχα ἑαυτοὺς
διὰ τὴν ἀδιαφορίαν, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὴν ἐλαχίστην
πραγματικὴν βᾶσιν κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ καλοῦντος
καὶ τῆς τιμῆς τῆς προσκλήσεως, ἀπεδείκνυνον ἀτλού-
στατα ὅτι οἱ «κεκλημένοι» δὲν ἦσαν ἄξιοι τῆς θείας
τιμῆς. «Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες».
Ἄλλ' ἠδυνήθη ἡ παραίτησις αὕτη τῶν κεκλημένων
νὰ ματαιώσῃ τὸ δείπνον; Ἀπ' ἐναντίας, τὴν οἰκιο-
θελῇ παραίτησιν ἐπηκολούθησεν ἡ ἀπὸ τῶν χειλέων
τοῦ Ἰησοῦ ἐπικύρωσις αὐτῆς καὶ ἀποδοχὴ, κατὰ τρό-
πον μάλιστα δεικνύοντα ὅτι εἰς τοῦτο δὲν ἦτο ποσῶς
ὁ Ἀμφιτρώων ὅστις θὰ μετενόει, ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι οἱ
παρητημένοι. «Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν
ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δείπνου».
Ἡ φράσις ὑπονοεῖ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἔχων τὴν
ἀνάγκην τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅχι ὁ Θεὸς τὴν ἀνάγκην τοῦ
ἀνθρώπου.

Ἡ ἱστορία καὶ ἡ σύγχρονος παρατήρησις ἀπαντῶ-
σιν, ἂν αἱ ἀρνήσεις τῶν Ἰουδαίων κατὰ τῶν προσ-
κλήσεων τοῦ Θεοῦ ἵνα «πιστεύσαντες σωθῶσιν», ἐκώ-
λυσαν τὸ παράπαν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἔργου
τῆς σωτηρίας καὶ τὴν τέλεισιν τοῦ δείπνου τῶν
τῶν «κεκλημένων» καὶ μὴ προσελθόντων κατέλαβον
«οἱ πτωχοὶ καὶ ἀνάπηροι καὶ χωλοὶ καὶ τυφλοὶ», προ-
χέριως κληθέντες, καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὑπάρ-
χει πλήρης «συνδαιτυμόνων». Εἶναι εὐνόητον ὅτι
ὑπονοεῖ ὁ Κύριος ἐνταῦθα τὰ τέως εἰδωλολατρικὰ
ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐπίστευσαν εἰς τὸν Σωτῆρα. Καὶ ἀπο-
δεικνύεται ὅτι οὐδεμία ἀντίδρασις ἀνθρωπίνῃ εἶναι
ἱκανὴ νὰ ματαιώσῃ τὰς βουλὰς τοῦ Ὑψίστου.

Πάντως ἀπομένει θλιβερὰ ἀνάμνησις τὸ γεγονός,
ὅτι ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν τιμὴν καὶ
τὴν ἀποστολὴν νὰ χρησιμεύσῃ ὁ πρόδρομος καὶ ὁ
τύπος τοῦ πιστοῦ, ἀπέβη, κατ' ἀπροσδόκητον ὅλως
ἀντίθεσιν, ὁ εἰσηγητὴς καὶ φορεὺς τῆς κατὰ τοῦ
Μεσσίας ἀπιστίας καὶ τῶν παντοίων ἐν ἁμαρτίας
προφάσεων καὶ προσχημάτων εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν
χριστιανικὴν τελειότητα. Μετὰ λύλης ἀναμφιβόλως ὁ
Κύριος, ἀλλὰ καὶ μετὰ δικαιοσύνης ἐξήνεγκεν οἷαν
περὶ αὐτῶν ἀναγινώσκουμεν ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ
ἀπόφασιν, ὅτι «οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κε-
κλημένων γεύσεται τοῦ σωτηριώδους δείπνου» ἐξ ἰδίας
αὐτῶν καὶ μόνης ἰλασιότητος. Ταῦτα ἐν τῇ κυρίῳ
ἐφαρμογῇ τῆς παραβολῆς, καὶ ὡς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους.
Ἄλλ' εἶναι λυπηρὸν ὅτι μεγάλα ἀναλογίαι πρὸς τοὺς
«κεκλημένους» μὲν καὶ μὴ προσελθόντας εἰς τὸ δεῖ-

πνον ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν κληθέντων μὲν καὶ προ-
σελθόντων, ἀλλὰ μὴ ἀνταποκρινομένων πρὸς τὴν ἐπι-
στην τιμὴν. Καί, ὡς μὴ ὠφελεν, ἡ ἀπλὴ παρουσία εἰς
τὸ δεῖπνον ὅχι μόνον δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ μέλλει νὰ
κριθῇ ὡς ἐπιβαρυντικὴ περίπτωσις.

Κ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

1. Ὁρος «κοινωνία ἁγίων».

Ὁ ὅρος «κοινωνία ἁγίων», εἰσαχθεὶς ἐν τῇ ἐκκλη-
σιαστικῇ χρήσει κυρίως διὰ τοῦ καλουμένου Ἀποστο-
λικοῦ συμβόλου² κατέστη οἰκεῖος παρὰ ταῖς ἐκκλη-

1. Ἡ παρούσα μελέτη ἀποτελεῖ θέσιν ἀποσταλείσαν
εἰς τὸ Ἀγγλικὸν πρὸς τὴν ΙΥ ἐπιτροπὴν τὴν ἐπὶ τοῦ
προσεχούς παγκοσμίου συνεδρίου Πίστεως καὶ Τάξεως
(Faith and Order), παρ' ἧς καὶ ἐζητήθη. Ἐπειδὴ δὲ ἐ-
στάλη ὡς διερμηνεύουσα τὴν περὶ «Κοινωνίας ἁγίων»,
ὁρθόδοξον ἐκδοχὴν, ἐθεώρησα καθήκον μου τὰ δημοσι-
εῦσα ταύτην, ἵνα παρασχεθῇ ἡ εὐκαιρία, ὅπως, ἐάν ὁ-
παρῶσι καὶ διάφοροι γνώμαι, ἀκουσθῶσιν αὗται, οὕτω
δὲ ἡ τῆς ὁρθοδόξου ἐκδοχῆς διατύπωσις παρουσιασθῇ ὡς
οἶόν τε πληρεστέρα καὶ ἀκριβεστέρα. Αἱ ὑποσημειώσεις,
πλὴν τῶν σχετιζομένων³ πρὸς τὸ κείμενον παραπομπῶν,
προσετέθησαν ἑπειτα.

2. Τὸ πρῶτον ὁ ὅρος ἀπαντᾷ ἐν ἀποσπασματί τινι ἐρ-
μηνείας τοῦ Ἀποστολικοῦ συμβόλου, τὸ ὁποῖον ὁ μὲν
Caspari (Kinchenhistorische Anekdota, Christiania 1883
I, σελ. 341-360) ἀπέδωκεν εἰς Νικήταν τὸν ἐπίσκοπον
Ἀκυλίας (484—185), οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν νεωτέρων εἰς
Νικήταν ἐπίσκοπον τῆς ἐν Δακίᾳ Ρεμезιανῆς (περὶ τὸ
375). Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ὁ ὅρος ἐμ-
φανίζεται μᾶλλον ὡς ἐρμηνεία τῆς ἐννοίας τῆς Ἐκκλη-
σίας, οὐχὶ δὲ ὡς φράσις ἐμπεριλαμβανομένη εἰς αὐτὸ τὸ
σύμβολον. Τὸ ἀπόσπασμα, κατὰ τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶς
τιμῆμα, ἔχει ὡς ἑξῆς: Post professionem beatae Trinita-
tis, jam profiteris te credere sanctam Ecclesiam catholicam.
Ecclesia quid aliud, quam sanctorum omnium congrega-
tio? Ab exordio enim sæculi sive patriarcharum...sive pro-
phetarum, sive apostolorum, sive martyrum, sive ceteri justorum
una Ecclesia sunt, quia, una fide et conversatione san-
ctificati, uno spiritu signati, unum corpus effecti sunt;
cujus corporis caput Christus esse perhibetur, ut scri-
ptum est. Adhuc amplius dico. Etiam angeli, etiam vir-
tutes et potestates supernae in hac una confederentur
Ecclesia...Ergo in hac una Ecclesia crede te communio-
nem consecuturum esse sanctorum... (Explanatio sym-
boli n. 10 Migne, P. L. 52,871). Κατὰ τὴν Harnack (A-
postolische symbolum ἐν τῇ Realencyclopädie...ἐκδ. 3,
Leipzig 1896, τόμ. 1 σελ. 754) ἡ παρεμβολὴ τοῦ ὅρου
τοῦτου εἰς τὸ λεγόμενον Ἀποστολικὸν σύμβολον ὀφείλε-
ται εἰς Ἀνατολικὴν ἐπίδρασιν καὶ συγκεκριμένως εἰς τὴν
ἀπὸ τῶν Κατηχήσεων τοῦ Κυρίλλου τοιαύτην, ἡ τοιαύτη
δὲ γνώμη ἴσως ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὰ σωζόμενα
ἀποσπάσματα διδασκαλιῶν τοῦ Νικήτα, εἰς ὃν ἀνήκει καὶ ἡ
μνημονευθεῖσα ἐρμηνεία τοῦ συμβόλου, ἀπευθύνονται πρὸς
τοὺς φωτιζομένους, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν Κατηχέσεων τοῦ
Κυρίλλου (Δ. Μπαλάνου, Πατρολογία σ. 497), μολοντί παρὰ
τῷ Κυρίλλῳ οὐδὲν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ συμβόλου εὐρηται
ὑπενθυμίζον ἡμῖν τὴν περὶ κοινωνίας τῶν ἁγίων διδασκα-
λίαν. Κατὰ τῆς γνώμης ταύτης τοῦ Harnack ἐκφράζει ἀμφι-
βολίας ὁ P. Bernard (παρὰ Vacant et Mangénot, Dictionnaire
de Théologie τόμ. III σελ. 450) ὑποστηρίζων ὅτι ἡ προσ-
θήκη προσέρχεται ἐκ τῶν Γαλλικανικῶν ἐκκλησιῶν, ὅπου
πράγματι ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ πέμπτου ἡ ἄρχομένη τοῦ
ἔκτου αἰῶνος παρουσιάζεται εἰσηγμένη ἐν τῷ συμβόλῳ
παρ' ἀπάσαις ταύταις. Ἡ κατὰ χρόνους ὁμοῦ μεταγενε-
στέρας τοῦ Νικήτα διαπιστωμένη ἐν τοῖς συμβόλοις τῶν
Γαλλικανικῶν ἐκκλησιῶν προσθήκη αὕτη παρέχει τὸ ἐν-
δόσιμον νὰ δεχθῶμεν μᾶλλον ὅτι αἱ Γαλλικανικαὶ ἐκκλη-
σίαι εἰσηγάγον τὸν ὅρον τοῦτον ἐξ ἐπιδράσεως ἐκ τῶν
συγγραμμάτων τοῦ Νικήτα (Πηρβλ. Ch. Briggs, Theolo-

σiais τῆς Δύσεως, ὅπου τὸ σύμβολον τοῦτο ἐγένετο γενικῶς δεκτόν, μὴ ἐκτοπίσαν μὲν ὅλως τὸ τῆς Νικαίας (—Κων)λεως), ἀλλὰ καταστὰν εὐχρηστότερον τούτου. Πλὴν ὅμως καὶ παρὰ ταῦτα, τὸ περὶ κοινωνίας τῶν ἁγίων δόγμα προσέλαβεν οὐ μόνον τὴν ὁριστικήν, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς ἐνιαῖον σύνολον συστηματικὴν διατύπωσιν αὐτοῦ κατὰ χρόνους μεταγενεστέρους¹.

Παρὰ τῇ ἀνατολικῇ ὁρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, ἐνθα ἐκράτησεν ἐξ ὁλοκλήρου τὸ σύμβολον τῆς Νικαίας, τὸ διὰ τοῦ ὅρου τούτου ἐκφραζόμενον δόγμα τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς περιλαμβανόμενον κατὰ τὰ κύρια αὐτοῦ σημεῖα εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ συμβόλου τούτου τὴν διὰ τῆς φράσεως «εἰς μίαν...καθολικὴν...ἐκκλησίαν» ὑπονοουμένην, καθὼς καὶ εἰς τὴν περὶ ἐπικλήσεως καὶ τιμῆς τῶν ἁγίων καὶ περὶ μνημοτύπων τοιαύτην. Ἐὰν δὲ θὰ ἠθέλομεν καὶ συνηνωμένως κατὰ τὰς ἐν τῇ Κ.Δ. ἐνδείξεις καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων νὰ διατυπώσωμεν καὶ ἡμεῖς ἐξ ἐπόψεως ὁρθοδόξου τὸ δόγμα τοῦτο ἐπισυνάγοντες εἰς ἓν πάντα τὰ κεχωρισμένως παρ' ἡμῖν ὑπάρχοντα στοιχεῖα ταῦτα, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀνασυνθέσωμεν τοῦτο ὡς ἔπεται:

2. Ὁρισμὸς κοινωνίας ἁγίων.

Ἡ κοινωνία τῶν ἁγίων ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κατὰ κλήσιν Θεοῦ ἀνέκαθεν καὶ ἀπανταχοῦ πιστῶν εἶναι ἡ διὰ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς ἓν ἡθικὸν σῶμα ὑπὸ κεφαλὴν τὸν Χριστὸν συμμετοχὴ ὑπ' αὐτῶν τοῦ θανάτου, τῆς ζωῆς καὶ τῶν δωρεῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ μεταξὺ τούτων ἀλληλεγγύη ἡ ἐκδηλουμένη ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ συμπαθείᾳ, ἀρωγῇ καὶ οἰκοδομῇ, οὐχὶ δὲ καὶ μεταβίβασει ἀξιομισθίων².

gical Symbolics, Edinburg 1914 σελ. 78), ὁ ὁποῖος πάλιν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ συμβόλου δὲν ἔμεινεν ἀνεπηρέαστος ἐξ ἐπιδράσεως ἀπὸ τῶν συγγραφῶν τοῦ Κυρίλλου, καίτοι ὁ Bernard (ἐνθ. ἀνωτ.) θεωρεῖ πιθανώτερον ὅτι ὁ Νικήτας, ὅστις τῷ 398 καὶ 402 ἐπεσκέψατο Παυλίνον τὸν Νώλης, ἐδέχθη τὴν ἐπίδρασιν τῶν Γαλλικανικῶν ἐκκλησιῶν.

1. Τὸ δόγμα τοῦτο καὶ παρὰ τῇ Δυτικῇ ἐκκλησίᾳ ἤδη τὸν 5' αἰῶνα θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς διδασκαλία νεωτεριστικῇ (M. Nicolas, Le Symbole des Apôtres, Paris 1867 σελ. 233). Ὁ Harnack δὲ θεωρεῖ εἰσνηγητὴν αὐτοῦ Γρηγόριον τὸν μέγαν (Dogmengeschichte § 56 παρὰ P. Bernard ἐνθ. ἀνωτ.), ἐνθ' ἐξ ἄλλου ὁ Dörner θεωρεῖ τοῦτο ὡς πολὺ μεταγενέστερον, χαρακτηρίζων αὐτὸ ὡς καθαρῶς σχολαστικὴ διδασκαλίαν (J. A. Dörner, Histoire de la Théologie protestante, traduct. A. Pannier, Paris 1870 σελ. 28).

2. Ὁ Bernard συμπεραίνειν καθορίζει κατὰ τὰς ἐκδοχὰς τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας τὴν περὶ κοινωνίας ἁγίων διδασκαλίαν ὡς ἐξῆς: «Υφίσταται μεταξὺ πάντων τῶν μελῶν τῆς στρατευομένης, πασχούσης καὶ θριαμβεύουσας ἐκκλησίας κοινωνία πνευματικὴ ἐνεῦσα πάντας πρὸς ἀλλήλους καὶ προσκολλῶσα αὐτοὺς πρὸς τὸν Χριστὸν ὡς κεφαλὴν των. Ὁ μυστικὸς χαρακτὴρ τῆς κοινωνίας ταύτης ἐπιφέρει τὴν κοινὴν συμμετοχὴν εἰς τὰ αὐτὰ μυστήρια, ἅτινα μᾶς διαβιβάζουσι τὰς ἀξιομισθίας τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀπόλαυσιν τῶν ἰδιαιτέρων δώρων τῶν ἐνυπαρχόντων εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς διακονίας, τὴν ἀμοιβαίαν ἐπικοινωνίαν τῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἀξιομισθίων, τὴν στήριζομένην ἐπὶ τῆς ἀγάπης, μεταξὺ πάντων τῶν μελῶν τοῦ Χριστοῦ. Πάντες οἱ πιστοὶ μετέχουσιν ἀνίσως ἐν τῇ ἐνώσει ταύτῃ τῶν πιστῶν καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἀγαθῶν κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης των» (ἐνθ' ἀνωτ. στήλῃ 447). Πρβλ. καὶ Catechismus Romanus, Pars I c. X quaestio 20.

3. Ἀρχὴ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων.

Κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦτον ἡ κοινωνία τῶν ἁγίων ποσιώτως συνάπτεται κατὰ κλήσιν Θεοῦ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ Χριστῷ. Δὲν ἀποτελεῖ λοιπὸν συνένωσιν καὶ συμβίωσιν κοινωνικὴν διὰ φυσικῆς μόνον ὁμότησεως καὶ ἐξελίξεως τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων συναπτομένην καὶ προαγομένην, ἀλλ' εἶνε δεσμός τις μοναδικός, ἀποτελεσμα ὑπερφυσικὸν τῆς ἀπολυτρωτικῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Ὑπερπηδῶσα τὰ ὅρια τῆς φυσικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀντιτίθεται μὲν ὁξέως πρὸς τὴν κοινωνίαν τῶν κακῶν ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν «τοῦ ἄρχοντος τοῦ αἰῶνος τούτου», διακρίνεται δὲ σαφῶς τῶν λοιπῶν κοινωνιῶν (γάμου, οἰκογενείας, κράτους, φυλῆς, πολιτισμοῦ, τάξεως κλπ.), τῶν ὁμοίων δὲν ἀμφισβητεῖ μὲν τὰ δίκαια¹, ὑπέρκειται ὅμως καὶ ὑπερέχει ἀποτελοῦσα προδήλως ἀντικείμενον πίστεως, ὅτε περιλαμβάνουσα τὴν καινὴν ἐν Χριστῷ κτίσιν.

Πράγματι. α') *Θεία κλήσις*. Ἐν τῇ κοινωνίᾳ ταύτῃ «Θεὸς ἐστὶν ὁ καλῶν εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ» (Α' Κορινθ. α 9) καὶ Αὐτὸς «ἐαυτῷ ἐκλεξάμενος ἀφώρισε»² τοὺς ἀποτελοῦντας αὐτήν, «οὐχὶ οἰκοθεν προσελθόντας»³ διότι «οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Υἱόν, εἰ μὴ ἑλκύσῃ αὐτὸν ὁ Πατήρ»⁴. Μόνον δὲ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θᾶ «ὁδηγηθῇ παρ' Αὐτοῦ, οὗτος ἔξει» πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ «οὗτος πιστεύσει» αὐτῷ «καὶ οὐχ ἀπλῶς ὁ τυχών»⁵. Οὕτω καὶ ἐπὶ Λυδίας τῆς πορφυροπώλιδος «ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν αὐτῆς προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου» (Πράξ. ις' 14), ἀποδεικνυμένου οὕτω, ὅτι «τοῦ Θεοῦ δεόμεθα, ὥστε ἀνοῖξαι καρδίαν», μολοντί ὁ Θεὸς ἀνοίγει μόνον «καρδίας τὰς βουλομένας»⁶.

β') *Ἐνωσις μετὰ τοῦ Χριστοῦ*. Οἱ οὕτω ὑπὸ τοῦ Πατρὸς καλούμενοι ἀποτελοῦσι τὴν καινὴν ταύτην καὶ πνευματικὴν κοινωνίαν, ἥτις ἐστὶ καὶ *κοινωνία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ* ἢ τοῦ Χριστοῦ (Α' Κορινθ. α 9), διότι διὰ τῆς πίστεως εἰς Χριστὸν καὶ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ μυστήρια καθίστανται οὗτοι κοινωνοὶ τῶν παθημάτων, τῆς ζωῆς καὶ τῶν δωρεῶν τοῦ Χριστοῦ. Οὕτω διὰ τοῦ βαπτίσματος καθίστανται «σύμφυτοι τῷ Χριστῷ» (Ρωμ. 5' 5), ἥτοι «κοινωνοὶ»⁷ καὶ «οἷον συμμετοχοί», δίκην «δένδρων ἅμα φυτευομένων καὶ σὺν ἀλλήλοις»⁸, τῶν ὁποίων «εἰς ταὐτὸ ἐνοῦται ἡ φύσις διὰ τῆς κολλήσεως»⁹. Οὕτω καὶ τοὺς πιστοὺς «τὸ βάπτισμα κοινωνοὺς ποιεῖ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ»¹⁰ καὶ συμμετόχους «ἐν θανάτῳ καὶ ταφῇ, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν ἀναστάσει καὶ ζωῇ»¹¹. Διότι «καθάπερ Κύ-

1. Πρβλ. Karl Barth Credo, 4 Auflage, 1936, σελ. 120.

2. Χρυσοστόμου ὁμλ. Β' εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσ. κ. 1 Migne 62,17.

3. Θεοφύλακτος εἰς τὸ Α' Κορινθ. α9, Migne 124,569.

4. Φώτιος παρ' Οἰκουμένῳ εἰς τὸ Α' Κορινθ. α' 9, Migne 118,644. Πρβλ. καὶ Ἰωάν. 5' 44.

5. Ζυγαβινὸς εἰς τὸ Ἰωάν 5' 37 Migne 129,1248.

6. Χρυσοστόμου ὁμλ. ΔΕ εἰς τὰς Πράξεις κ. 1. Migne 60,254.

7. Ζιγαβινὸς εἰς τὸ Ρωμ. 5' 5 (Ἐκδοσις Ν. Καλογεργῶ, ἐν Ἀθήναις 1887 τόμ. Α' σελ. 65).

8. Φώτιος παρ' Οἰκουμένῳ αὐτόθι Migne 118,432.

9. Διόδωρος αὐτόθι ἐν Catenæ ἔκδοσις Cramer.

10. Θεόδωρος Μοψουεστίας αὐτόθι. Migne 66,800.

11. Χρυσοστόμου ὁμλ. Ι εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους, κεφ. 4. Migne 60,480.

ριος ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς εἰς ἐτέραν καινὴν τινα κατέστη ζωὴν, οὕτω καὶ οἱ πιστοὶ ἐν καινῇ τινι ζωῇ μετὰ τὸ βάπτισμα»¹ καθίστανται, «τῆς μὲν ἁμαρτίας νεκρωθείσης, τῆς δὲ δικαιοσύνης ἀναστάσης, καὶ τῆς μὲν παλαιᾶς ζωῆς ἀφανισθείσης, τῆς δὲ καινῆς ταύτης καὶ ἀγγελικῆς πολιτευομένης»². Κατὰ τοῦτο δὲ ὁ Χριστὸς καθίσταται κεφαλὴ τῶν κοινωνούντων αὐτῷ, διότι ἅψ' ἐνὸς μὲν εἶνε τὸ ζωτικὸν κέντρον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἡ νέα ζωὴ «κατιούσα» ὡς «πνευματικὴ δύναμις ἐνὸς ἐκάστου μέλους ἄπτεται»³ «καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἐπιχορηγούμενον τοῖς μέλεσιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐνεργεῖ ἄνωθεν ἐπιπροεόμνον ἀφθόνως καὶ πάντων ἀπτόμενον τῶν μελῶν»⁴. ἅψ' ἐτέρου δὲ εἶνε τὸ κέντρον διευθύνσεως καὶ κυριαρχίας τὸ συνέχον πάντα τὰ μέλη, διότι «ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐστι τῷ σώματι τὸ πρὸς τὰς ἐνεργείας ἐνδόσιμον... οὕτω χρὴ κατὰ τὴν ἀληθινὴν κεφαλὴν καὶ ἡμᾶς καταλήλως κινεῖσθαι πρὸς πᾶσαν ὁρμὴν καὶ ἐνεργεῖαν»⁵. Ἀλλ' ἡ ἀνάστασις εἰς καινὴν ἐν τῷ παρόντι βίῳ ζωὴν τυγχάνει «προοίμιον»⁶ τῆς μελλούσης ἐκείνης ἀναστάσεως, τῆς ὁποίας ἐν καιρῷ «κοινωνήσομεν ἀληθῶς καὶ κατὰ τὴν σάρκα»⁷, διότι «κοινωνία τῇ πρὸς τὸν Χριστόν, ὅπερ ἐστὶ τῷ Χριστῷ, τοῦτο καὶ ἔψ' ἡμᾶς χωρεῖ συναπτομένους αὐτῷ»⁸. Δωρεαὶ λοιπὸν παροῦσαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τελειούμεναι μεταδίδονται τοῖς πιστοῖς διὰ τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ κοινωνίας τούτων. Ἐντεῦθεν καὶ ἐν Α' Κορινθ. α 9 ὡς κοινωνία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἡρμηνεύθη «ἡ διὰ τῆς τοῦ βαπτίσματος παλιγγενεσίας υἱοθεσία καὶ ἡ κληρονομία τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν»⁹ «ἵνα καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ βασιλείᾳ καὶ ἐν τῇ δόξῃ κοινωνοὶ γένωμεθα τοῦ Χριστοῦ»¹⁰.

Συνεχίζεται

Π. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

1. Θεοδώρου Μουσ. ἐνθ' ἄνωτ.
2. Χρυσόστομου Ὁμιλ. I εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. κ. 4 Migne 60,480.
3. Οἰκουμ. εἰς τὸ Ἐφες. δ 16 Migne 118,1221.
4. Χρυσόστ. Ὁμιλ. ΙΑ εἰς τὴν πρὸς Ἐφες. κ. 3 Migne 62,84.
5. Γρηγορίου Νύσσης Περί τελειότητος κ. 10 Migne 46,273. «Ὡς κέντρον συνοχῆς ἑξάγει τὸν Κύριον καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ ὡς ἀκρογωναίου λίθου. Διὰ τῆς ὀνομασίας ταύτης ἡ Γραφὴ δηλοῖ «ὅτι ὁ τὸ πᾶν συνέχων ἐστὶν ὁ Χριστός», ἐν αὐτῷ δὲ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συγκρατεῖται. «Κἂν τὸν ὄροφον εἴπῃς, κἂν τοὺς τοίχους, κἂν ὁτιοῦν ἕτερον, τὸ πᾶν διαβαστάζει αὐτός» (Χρυσόστ. Ὁμιλ. ΣΤ εἰς τὴν πρὸς Ἐφες. κ. 1 Migne, 62,44).
6. Χρυσόστ. Ὁμιλ. I εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. ἐνθ' ἄνωτ.
7. Ζιγαβηνός εἰς τὸ Ρωμ. ζ 5, Νικ. Καλογερά ἐνθ' ἄνωτ. καὶ Οἰκουμένιος αὐτ. Migne 118,433.
8. Δαμασκηνός εἰς τὸ Ἐφες. β 5, Migne 95,829.
9. Ζιγαβηνός εἰς τὸ Α' Κορινθ. α 9 ἐνθ' ἄνωτ. τόμ. Α' σελ. 191.
10. Οἰκουμένιος αὐτόθ. Migne 118,644.

ΣΧΕΣΕΙΣ

ΑΓΓΛΙΚΑΝΩΝ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ

[8]

Σπουδαία δὲ ἀτέλεια ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας εἶναι ἡ καταφανὴς καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς Ἀγγλοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς ἑλλειψὶς πειθαρχίας, ἥς ἡ ἀπουσία καὶ πάντα ἕτερον θεσμὸν καὶ ὁργανισμόν, πολὺν δὲ περισσώτερον μίαν Ἐκκλησίαν καθι-

στᾷ ῥευστὴν καὶ ἀνώμαλον. Ἡ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς λογικῆς περιοριζομένη πειθαρχία, ἡ μὴ μεταβαλλομένη εἰς καταδυνάστευσιν καὶ κατατυράννησιν, ἥτις ἀρέσκειται νὰ ἡγῇται καὶ προοίσταται ὁργάνων τυφλῶν, μὴ ἐχόντων συναίσθησιν τῆς θέσεως καὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἐν «τῇ ἐλευθερίᾳ, ἣ Χριστὸς ἡμᾶς ἡλευθέρωσεν», εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν συνοχὴν καὶ τὴν ζωὴν παντὸς ὁργανισμοῦ. Εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην μικρὰν ὁμάδα τῶν ἀκολουθῶν τοῦ Ἰ. Χριστοῦ βλέπομεν ἐπαρχοῦσαν τὴν πειθαρχίαν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ Θεοῦ Διδασκάλου, πᾶσα δὲ παρέκκλισις ἀπ' αὐτῆς ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν λόγῳ ζήλου οὐ κατ' ἐπίγνωσιν, ἐπιπολαιότητος, φιλοπρωτίας καὶ ἐγωϊσμοῦ, στιγματίζεται καὶ στηλιτεύεται ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, ὡς ἀσυμβίβαστος καὶ ὅλως ἀσυνεπὴς πρὸς τὴν κατακολουθήσιν καὶ μίμησιν Αὐτοῦ καὶ τὴν συνεκτικότητα καὶ τὴν ζωὴν τῆς ὅλης ὁμάδος. Οἱ δὲ ἅγιοι Πατέρες τῶν πρώτων αἰώνων, τοῖς ἔχνεσι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀκολουθοῦντες, ἐπάταξαν καὶ ἡλεγξαν τὴν ἀπειθαρχίαν πρὸς τὰς ἀρχάς καὶ πεποιθήσεις τοῦ συνόλου καὶ τὴν ὑπάτην αὐθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἐκδηλωθεῖσαν διὰ τῶν διαφορῶν σχισμάτων καὶ αἰρέσεων, τοὺς δὲ πρωτοστατήσαντας εἰς τὴν ἀπειθαρχίαν ταύτην, χάριν τῆς ὑγιоῦς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς καὶ ἀναπτύξεως τοῦ συνόλου, ἀπέκοψαν καὶ ἀπέρριψαν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐν οἰκουμένικαῖς συνόδοις. Ὅτι δὲ οἱ ἅγιοι Πατέρες ἔπραττον χάριν τῆς συνεκτικότητος καὶ τῆς ὑγείας τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος, τοῦτο αὐτὸ ἐφαρμόζει σήμερον καὶ ἡ κατὰ Ἀνατολὰς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἥτις οὐδαμῶς δεσμεύουσα τὴν ἐλευθέραν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ ἐπὶ ζητημάτων μὴ καθορισθέντων ὑπὸ τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας ἐν συνόδοις, ἐπιβάλλει ὅμως τὰς προσηκούσας κυρώσεις κατ' ἐκείνων, οἵτινες ὑπερβαίνοντες τὰ θεμιτὰ ταῦτα ὅρια, δι' ὧν φρονοῦσιν εἴτε γράφοντες εἴτε διδάσκοντες, διασαλεύουσι τὴν πειθαρχίαν τῆς Ἐκκλησίας. Δυστυχῶς ἡ Μεταρρυθμισὶς εἶχεν ὡς ἄμεσον ἐπακολούθημα τοῦτο κυρίως τὸ κακόν, ὅτι ἐκλόνισε λίαν ἐπικινδύνως τὴν πειθαρχίαν εἰς τὴν αὐθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ κλονισμὸς δὲ οὗτος εἶναι ἡ αἰτία, δι' ἣν καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας παρατηρεῖται ἐνίοτε διαφωνία μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ὅσον ἀφορᾷ ζητήματα καθ' ἡμᾶς λίαν οὐσιώδη. Ὑπῆρξαν λ. χ. κληρικοὶ Ἀγγλικανοί, ἔτι ἐπιζῶντες καὶ κατέχοντες θέσεις περιωπῆς, οἵτινες ἠονήθησαν τὸ ἀειπάρθενον τῆς Θεοτόκου. Ὑπῆρξαν ἄλλοι φέροντες μάλιστα τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμόν, οἵτινες δὲν ἐδίστασαν δημοσίᾳ νὰ χαρακτηρίσουν ὡς εἰδωλολατρείαν τὴν πραγματικὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἐν τῇ θεῇ Εὐχαριστίᾳ. Καὶ ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι, διακρινόμενοι διὰ τὴν μάθησιν αὐτῶν, οἵτινες ἐδήλωσαν ὅτι ὁ ἐπισκοπικὸς βαθμὸς εἶναι χρήσιμος οὐχὶ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ζωὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν καλὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Παρ' ὅλα ὅμως ταῦτα πᾶς ὁ ἀμερολήπτως μελετῶν τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, κατὰ τὸν τελευταῖον ἰδίᾳ αἰῶνα, δὲν δύναται ἢ νὰ διαπιστώσῃ τὸ ἀναμφισβήτητον εὐχάριστον γεγονὸς, ὅτι σημαντικὴ καὶ λίαν ἀξιόλογος πρόοδος ἐπετελέσθη ἐν αὐτῷ

ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ ἐπικράτησιν τῶν ἀρχῶν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Σημεῖα δογματικῆς διδασκαλίας καὶ λατρείας, ἅτινα, ἀπὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ ἐντεῦθεν, ἐπὶ αἰῶνας δὲν ἐθίγοντο ὡς ἀντικείμενα καὶ ἀντιστρατευόμενα πρὸς τὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας εἰσήγαγε καὶ ἐνεκαίνιασεν ἐκείνη, νῦν συζητοῦνται ἑλευθέρως καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ περιοδικοῦ τύπου καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχιακαῖς συνόδοις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐπανορθοῦνται βαθυμῶδον τὰ ἄτοπα καὶ ἀποφεύγονται αἱ ἀκρότητες τῆς μεγάλης διαμαρτυρίας τοῦ 16ου αἰῶνος. Τίς ἠδύνατο τότε καὶ νὰ ποιήσεται ἀκόμη μνείαν περὶ ἐξομολογήσεως, φέρ' εἰπεῖν, καὶ περὶ μοναχικοῦ βίου; Καὶ ὁμως σήμερον ἡ ἐξομολόγησις σχεδὸν ἔχει ἐπισήμως πλέον ἀναγνωρισθῇ, ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἐπίσκοποι, οἵτινες ἰδιαιτέρας ὁδηγίας συχνάκις παρέχουν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ἱερεῖς περὶ τοῦ καλλιτέρου τρόπου τῆς διεξαγωγῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ μοναχικὸς βίος, κατὰ τοῦ ὁποίου τοσοῦτον μῖσος ἐξεδήλωσεν ἡ Μεταρρυθμίσις καὶ ὅστις εἶναι μέχρι σήμερον ἄγνωστος σχεδὸν εἰς χώρας προτεσταντικῆς, ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ὁμολογίᾳ προάγεται καὶ προκύπτει καθ' ἡμέραν καὶ ἐπιτελεῖ θαυμάσια ἐν τῇ πνευματικῇ ἀναγεννήσει καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ τῆς πίστεως τόσον ἐν Ἀγγλίᾳ ὅσον καὶ ἐν ταῖς ὑπερθαλασσίαις Βρετανικαῖς κτήσεις. Οἱ Κάουλυ Φάδερς, οἱ ἔχοντες τὸ κεντρικόν των μοναστηρίων ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ μετόχια ἐν Ἰνδία, Καναδᾷ καὶ Ν. Ἀφρικῇ· οἱ μοναχοὶ τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς τοῦ Κέλαμ· ἡ Κοινότης τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Μέρφελδ· ἡ Κοινότης τῆς θείας εὐσπλαχνίας τοῦ Ἀν. Λονδίνου· οἱ Βενεδικτῖνοι τοῦ Γούστερ, —πάντα ταῦτα τὰ μοναχικά τάγματα, ἀποτελοῦνται ἐκ μοναχῶν Ἀγγλικανῶν τυχόντων εὐρείας θεολογικῆς μορφώσεως, τινὰ δὲ αὐτῶν, ὄντα φυτώρια λαμπρὰ προπαρασκευῆς κληρικῶν καὶ ἱεροποστολῶν, προσφέρουσιν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ὁμολογίαν. Δὲν ὑπάρχει δ' ἀμφιβολία ὅτι ἐκ τῆς στενῆς ἐπαφῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν οἱ ἀδελφοὶ Ἀγγλικανοὶ θὰ γνωρίσωσι καλλίτερον τὴν πίστιν καὶ παράδοσιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς πολλὰ θὰ μάθωμεν καὶ θὰ ὠφεληθῶμεν ἐξ αὐτῶν προκειμένου περὶ τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ τῆς ἐνεργοῦ ἐκδηλώσεως τῆς πίστεως ἡμῶν. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ὁμως τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων ἀπαιτεῖται θέλησις καλὴ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ μελέτη καὶ κρίσις ἀμερόληπτος καὶ γνώσις σαφὴς τῆς ἱστορίας ἐκατέρας Ἐκκλησίας. Εὐρισκόμεθα τόσον μακρὰν γεωγραφικῶς ἀλλήλων, ὥστε εὐκόλως δύνανται νὰ παρεισέλθωσι παρεξηγήσεις καὶ νὰ σχηματισθῶσιν ἀνακριβεῖς ἐρμηνεῖαι καὶ ἐκτιμήσεις ἐπὶ διαφορῶν ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς ἐκατέρως τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅ,τι κατωρθώθη μέχρι σήμερον μεταξὺ τῶν Ἀγγλικανῶν καὶ ἡμῶν ἐπὶ τοῦ δογματικοῦ πεδίου, ὀφείλεται εἰς τὰς ἐν πνεύματι χριστιανικῆς ἀγάπης καλλιεργηθείσας φιλικὰς ἡμῶν σχέσεις. Χάρις εἰς αὐτὰς ἐγνωρίσαμεν καλλίτερον ἀλλήλους καὶ διεξηγάγομεν ἐπιτυχῶς τὰς συζητήσεις κατὰ τὰς ἐπανειλημμένας κοινὰς ἡμῶν συναντήσεις. Ἐφ' ὅσον δὲ οὐδεὶς ἰδιοτελὴς σκοπὸς διαπνέει τὰς κοινὰς ἡμῶν προσπαθείας, ἀλλὰ μόνον ὁ διακαὴς πόθος τῆς ἐνώσεως, τῆς ὁποίας τὴν ἀνάγκην ἔχει

λόλοκληρος ἡ ἀνθρωπότης, ἡ καταβασανίζομένη ὑπὸ τῶν διαμαχῶν, τῶν διαιρέσεων καὶ τῶν παντοίων ἀναστατώσεων, δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡ στιγμή τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ κοινοῦ μας πόθου. Οὕτω δὲ ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἐμπνεόμενοι καὶ τὴν ἀλήθειαν πάντοτε προβαλλόμενοι ὡς ῥῶς καθοδηγοῦν ἡμᾶς ἐν τῇ ὁδῷ τῇ ἀγούσῃ εἰς τὴν ἐνωσιν, ὑπὲρ ἧς ὁ Σωτὴρ καὶ Κύριος ἡμῶν προσηυχῆθ' ἔκτενῶς πρὸς τὸν Ἐπουράνιον Πατέρα Αὐτοῦ καὶ Θεὸν ἡμῶν, θὰ «αὐξήσωμεν εἰς Αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ, ὁ Χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβάζομενον διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἐκάστου μέρους, τὴν αὕξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ» (Ἐφεσ. 4,15-16).

Λονδίνον, Αὐγούστος 1936

† Ο Μ. ΑΡΧΙΜ. ΜΙΧΑΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου ὑπ' ἀριθ. 39(1936) «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Μαΐου 1932 Διατάγματος κωδικοποιηθέντος Νόμου 5438» περὶ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἀὐτοκεφαλῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προσέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν ὡς βοηθοῦ Ἐπισκόπου παρὰ τῇ ἱερᾷ μητροπόλει Θεσσαλονίκης ἐκ τριῶν κληρικῶν προταθέντων ὑπὸ τοῦ οἰκείου ἱεράρχου, τοῦ Ἀρχιδιακόνου Καλλίνικου Χαράλαμπάκη, ἱεροκήρυκος παρὰ τῇ αὐτῇ μητροπόλει ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Ὀλύμπου.

—Ὡσαύτως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξελέξατο ὡς βοηθὸν Ἐπίσκοπον παρὰ τῇ ἱερᾷ μητροπόλει Ἰωαννίνων ἐκ τριῶν κληρικῶν προταθέντων ὑπὸ τοῦ οἰκείου ἱεράρχου, τὸν Ἀρχιμ. Εὐστάθιον Σκάρπα ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Περιστερᾶς.

—Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς παρελθούσης Τρίτης ἐγένετο τὸ μικρὸν μήνυμα τῶν ἐψηφισμένων Ἐπισκόπων Ὀλύμπου ὡς βοηθοῦ τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καὶ Περιστερᾶς ὡς βοηθοῦ Ἐπισκόπου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Ἰωαννίνων. Εἶτα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐν τῇ παρεκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου ἐτέλεσε κατὰ τὴν κεκανονισμένην τάξιν τὸ μέγα μήνυμα α) τοῦ ἐψηφισμένου Ἐπισκόπου Ὀλύμπου καὶ β) τοῦ ἐψηφισμένου Ἐπισκόπου Περιστερᾶς, ὑπογράψασα τὰ ἐν τῇ εἰδικῇ Κώδικι σχετικὰ ὑπομνήματα.

—Τῇ 9 τρέχοντος ἐτελέσθη ἐν τῇ ἱερᾷ ναῷ τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου «οἱ ἅγιοι Ἀνάρχοντες» ἡ χειροτονία τοῦ Θεοφίλ. Ἐπισκόπου Ὀλύμπου κ. Καλλίνικου ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Γενναδίου συμπαραστατομένου ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Κίτρους Κωνσταντίνου καὶ Λαρίσης Δωροθέου.

—Ἡ χειροτονία τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Περιστερᾶς Εὐσταθίου γενήσεται σήμερον ἐν τῇ ναῷ τῆς Ριζαρέου Σχολῆς.

—Διὰ Β. Διατάγματος ὁ παρὰ τῇ ἱερᾷ μητροπόλει Κορινθίας ἱεροκέρυξ Ἀρχιμ. Ἰωάννης Μακρόπουλος μετετέθη εἰς τὴν ἱεράν μητρόπολιν Τρίκκης καὶ Σταγῶν.

—Διὰ Β. Διαταγμάτων διωρίσθησαν μέλη τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου α) τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερείου τακτικὰ μὲν οἱ αἰδεσ. Ἀντώνιος Παππᾶς καὶ Χρῆστος Μῶκος, ἀναπληρωματικὰ δὲ οἱ αἰδεσ. Χρῆστος Φιλίππου καὶ Εὐάγ. Οἰκονομίδης, β) τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Καραυσιᾶς τακτικὰ μὲν οἱ αἰδεσ. Γεώργ. Βάσσος καὶ Δημήτριος Παπαγεωργίου, ἀναπληρωματικὰ δὲ οἱ αἰδεσ. Γεώργ. Ἀλέξης καὶ Στάμος Ἀστέρης καὶ γ) τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Δράμας καὶ Φιλίππων τακτικὰ μὲν οἱ αἰδεσ. Μιχαὴλ Παπαμιχαὴλ καὶ Δημήτρ.

*Αναγνώστου, ἀναπληρωματικά δὲ οἱ αἰδес. Χρήστος Μυρουδῆς καὶ Ἰωάν. Λαυράκης.

—Διὰ Β Διαταγμάτων ἀπενεμήθη χάρις α) τῷ ἱερεὶ Ἀθανασ. Γκιγκ τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῷ ποινῆς ἐνιαυσίου ἀργίας καὶ β) τῷ καθηρημένῳ ἱερεὶ Χρήστῳ Μυταρῷ τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Καρυστίας.

—Εχορηγήθη ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου δεκαπενθήμερος ἀπουσίας ἀδεια δι' Ἀθήνας διὰ λόγους ὑγείας τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Φωκίδος.

—Τῇ παρελθούσῃ Παρασκευῇ περὶ τὴν 11. π.μ. ἀποθανὼν αἰφνιδίως ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας ἐκηδεύθη ὁ ἐν Ἀθήναις παρεπιδημῶν Μητροπολίτης πρῶην, Μετρών καὶ Ἀθῶρων Γρηγόριος χοροστατοῦντος τοῦ Μσκ. Ἀρχιεπισκόπου δστις καὶ ἀνεκοίνωσε τὸν θάνατον αὐτοῦ εἰς τὸ Οἶκον. Πατριαρχεῖον.

—Ὡς ἀναγράφουσιν αἱ «Ἐκκλησι. Εἰδήσεις» τῆς Μητροπόλεως Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ἐν τῇ τελευταίῳ τῶν φύλλῳ (31 Ὀκτ.), τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ «Ἰερατικοῦ Συνδέσμου Μαντινείας καὶ Κυνουρίας» τῇ 12 παρελθόντος Ὀκτωβρίου ἐν τῇ καθεδρικῇ ναῷ Τριπόλεως ἐτελέσθη σπουδαία λειτουργία ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τριακονταετίας ἀπὸ τῆς εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ἀναρρήσεως τοῦ Σεβ. Γερμανοῦ Μεταξά. Κατὰ τὴν ἱερωργίαν ταύτην χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου συνελειτούργησαν ὑπὲρ τοὺς 30 ἱερεῖς, ὁ δ' Οἰκονόμος αἰδ. Π. Κουτσουράκης εἶπε τὸν ἐπὶ τῇ περιστάσει κατάλληλον πανηγυρικόν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας ἡ Α. Σ. ὑψοποίησεν ἐν συγκινήσει τὸν ἱερατ. Σύνδεσμον καὶ τὰς παραστάσας κατ' αὐτὴν ὁρχὰς τῆς πόλεως, ὡς καὶ τὸ πικρὸν ἐκκλησίασμα, ἐν τῇ ὁμοίᾳ παρήσαν καὶ αἱ ἀποροι μαθήτριαί τῆς Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς, δι' ὅλης δὲ τῆς ἡμέρας ἡ Α. Σ. δέχετο τὰ εὐλαβῆ συγχαρητήρια τοῦ ποιμνίου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Προκειμένου ἵνα διὰ νομίμου ἐκλογῆς προβῶμεν εἰς τὴν πληρῶσιν τῶν χρευνουσῶν θέσεων ἐφημερίων τῶν ἱερῶν ναῶν ἁγίου Πολυκάργου (Βοτανικοῦ—Ἀθηνῶν) καὶ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (Ἐντεν Π. Φαλήρου), καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσιν αὐτὰς καὶ ἔχοντες τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, ἵνα μέχρι τῆς 12ης Ἰανουαρίου υποβάλλωσιν ἡμῖν αἰτησὶν ὑποψηφιότητος αὐτῶν μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενων πιστοποιητικῶν διὰ τὰ περαιτέρω. Ἐν Ἀθήναις τῇ 8ῃ Δεκεμβρίου 1936. † Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος.

Ι. Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Προκειμένου ἵνα ἀνακηρύξωμεν ὑποψηφίους διὰ τὴν διανεργηθησομένην ἐκλογὴν τακτικοῦ ἐφημερίου τῶν ἱερῶν ναῶν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, Χαρβοτίου, Μαζίου, Καπανδριτίου, ἁγίου Δημητρίου, ἁγίου Κωνσταντίνου Ν. Μάκρης, ἁγίας Τριάδος Μαζίου Μάνδρας, ἁγίου Ἀποστόλων Βαρνάβα, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσιν μίαν τῶν ὡς ἄνω ἐφημεριακῶν θέσεων καὶ ἔχοντες τὰ ὑπὸ τῶν ἀρθρῶν 82 καὶ 83 τοῦ κωδ. νόμου 5439 (περὶ ἐνορ. ν. ὧν καὶ ἐφημερίων καὶ ΤΑΚΕ) ἀπαιτούμενα προσόντα ἵνα μέχρι τῆς 5ης Ἰανουαρίου 1937 υποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἰτησὶν μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενων πιστοποιητικῶν διὰ τὰ περαιτέρω. Ἐν Κηφισῷ τῇ 8ῃ Δεκεμβρίου 1936. † Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Ἰάκωβος.

Ι. Μητρόπολις Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ κωδ. νόμου (5439) «περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντες τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω νόμου ὁριζόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσιν τὴν κενὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ ἐν Παλαιομουρίῳ ἱ. ναοῦ ἁγ. Νικολάου ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου νόμου ὁριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ ἀνακηρυχθῶσιν ὑποψήφιοι ἐφημέριοι τοῦ ὡς ἄνω ἱ. ναοῦ. Ἐν Αἰδητῶν τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1936. † Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Προκόπιος.

Ι. Μητρόπολις Κορίνθου.

Καλοῦνται οἱ βουλομένοι νὰ καταλάβωσιν τὴν κενὴν θέσιν ἐφημερίου ἱερέως τοῦ ἐν Μάτ. Κορινθίας ἐνοριακοῦ ναοῦ «ἅγιος Γεώργιος», ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου 5439 «περὶ ἐνοριακῶν ναῶν, ἐφημερίων κλπ.» ὁριζόμενα δικαιολογητικά προκειμένου νὰ ἀνακηρύξωμεν αὐτοὺς ὑποψηφίους πρὸς ἐκλογὴν ἐφημερίου τῆς ἐν λόγῳ ἐνορίας. Ἐν Κορίνθῳ τῇ 20 Νοεμβρίου 1936. † Ὁ Κορινθίας Δαμασκηνός.

Ι. Μητρόπολις Σύρου Τήνου Ἀνδρου κ.λ.π.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀρθρον 81 τοῦ κωδικοποιηθέντος νόμου 5439 «περὶ ἐνοριακῶν ναῶν, ἐφημερίων καὶ ΤΑΚΕ» προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντες τὰ προσόντα νὰ καταλάβωσιν τὰς χρευνούσας ἐφημεριακὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν κάτωθι ἐνοριῶν: 1) ἱ. ναοῦ Γενεσίου τοῦ Σωτήρος ἐν Μωρακῇ Ἀνδρου 2) ἱ. ναοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Γαυρεῖῳ Ἀνδρου ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον, υποβάλλωσιν, εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἱ. μητροπόλεως τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 83 τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω νόμου ὁριζόμενα δικαιολογητικά ἔγγραφα τῶν προσόντων αὐτῶν προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων, διὰ τὰς ὡς ἄνω ἐφημεριακὰς θέσεις. Ἐν Ἐρμούπολει Σύρου τῇ 20ῃ Νοεμβρίου 1936. Ὁ Μητροπολίτης Σύρου καὶ α. α. Ὁ Ἀρχιερατικός Ἐπίσκοπος † Ἀρχιμ. Μαρθοκαμπίτης.

Ι. Μητρόπολις Καρυστίας.

Καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 81 τοῦ κωδικοποιηθέντος νόμου 5439 (περὶ Ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων κ.λ.π.) ὁριζόμενα προσόντα ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον υποβάλλωσιν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς Μητροπόλεως τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 83 τοῦ εἰρημένου νόμου ὁριζόμενα πιστοποιητικά προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων ἱερέων τῆς κενωθείσης ἐνοριακῆς θέσεως: 1) τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἁγίου Νικολάου Αὐλωναρίου. 2) τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἁγίου Ἰωάν. Θεολόγου Μεσοχωρίων. Ὁ Μητροπολίτης κ. α. α. Ὁ Πρωτοσύγκελλος. † Ἀρχιμ. Σπυρίδων.

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ

Ι. μονὴ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ

Τὸ ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς ἱερᾶς μονῆς ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ ἱερᾶς μητροπόλεως Κίτρους διακηρύττει ὅτι ἐκτίθεται εἰς πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν ἐκποίησις ἐνεργηθησομένην δι' ἐνσφραγίστων προσφορῶν τὸ εἰς τὴν θέσιν «Βασικὸς—Διτοχώρου» κείμενον ἀγρόκτημα τῆς ἱερᾶς μονῆς ἁγίου Διονυσίου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Βασικὸς—Διτοχώρου» ἐκτάσεως 1359 καὶ 250)1000 στρεμμάτων ἀντὶ ἐλαχίστου ὅρου προσφορᾶς δραχμῶν τριῶν ἑκατομμυρίων καὶ πεντακοσίων χιλιάδων (ἀριθ. 3. 500 000) βάσει τῶν ὄρων τῆς ὑπ' ἀριθ. 168 διακηρύξεως τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου συγγραφῆς ὑποχρεώσεων. Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθῆσεται ἐν Κατερίνῃ εἰς τὸν συνήθη τόπον τῶν δημοπρασιῶν τὴν 24ην Ἰανουαρίου 1937, ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 10—12 π.μ. ἐνώπιον ἀρμόδιας ἐπιτροπῆς. Τῆς συγγραφῆς ὑποχρεώσεων καὶ λοιπῶν ὄρων δύνανται νὰ λάβωσι γνῶσιν παρὰ τῇ ἱερᾷ μητροπόλει Κίτρους καὶ τῷ ἡγ. τῆς ἱερᾶς μονῆς ἁγίου Διονυσίου. Ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς ἁγίου Διονυσίου Ἀρχιμ. Κωνσταντῖνος Τσιτσιρίκος.

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διευθύνουσα Ἐπιτροπεία:

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
- † Ὁ Κίτρους ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
- † Ὁ Μεσσηνίας ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

Ὑπεύθυνος, Π. Σ. Μανωλέσσης

Τύπος «Φοίνικος» ὁδὸς Λεοννάτου 4 ἀρ. Τηλ. 28 873